

FIRST

Mreža prve pomoči
za žrtve nasilja

Co-funded by the Rights,
Equality and Citizenship (REC)
Programme of the European Union

PSIHOSOCIALNA PODPORA ŽRTVAM NASILJA V DRUŽINI IN NASILJA ZARADI SPOLA

PRIROČNIK

mag. Mateja Štirn in mag. Maja Minič, urednici

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

364:343.62(035)

PSIHOSOCIALNA podpora žrtvam nasilja v družini in nasilja zaradi spola : priročnik /
[avtorice prispevkov Mateja Štirn ... et al.] ; Mateja Štirn in Maja Minič, urednici. - Ljubljana
: ISA institut, 2017

ISBN 978-961- 94197-0- 0

1. Štirn, Mateja
289554432

Psihosocialna podpora žrtvam nasilja v družini in nasilja zaradi spola. Priročnik.

Zbrali in uredili: Mateja Štirn in Maja Minič

Avtorice prispevkov: Mateja Štirn, Maja Minič, Neža Miklič, Renata Brdar Tomažinčič in Irena Zemljič
Širši uredniški odbor: Maja Plaz, Špela Veselič, Katja Matko, Katja Zabukovec Kerin, Ružica Petrovič,
Denis Minič in Jerneja Šibilja

Lektorirala: Polona Kovač

Oblikovanje: Maja Mihinjač, Podoba d.o.o.

Tisk: Podoba d.o.o.

Kraj in Založnik: Ljubljana, ISA Institut

Leto izida: 2017

Naklada: 60 izvodov

Gradivo je bilo pripravljeno s finančno podporo Evropske unije v okviru Programa Evropske komisije za pravice, enakost in državljanstvo.

Za predstavljene vsebine je izključno odgovoren konzorcij projekta FIRST – Mreža prvih točk pomoči za žrtve nasilja v družini in žrtve nasilja zaradi spola. Gradivo v nobenem pogledu ne izraža stališča Evropske komisije.

PRIROČNIKU NA POT

Urednici priročnika sta me naprosili, naj napišem nekaj besed o priročniku, ki nudi celovite informacije o žrtvah nasilja v družini in o nasilju zaradi spola. Pogledal sem, kdo so avtorji priročnika in ni me začudilo, da so to same avtorice, zavzete strokovnjakinje, ki se vsakodnevno srečujejo z žrtvami nasilja, najbolj pogosto z ženskami in otroki, in imajo tako ogromno znanja in izkušenj s tega področja.

Priročnik sem z veseljem prebral in čeprav mi je tematika nasilja dobro znana, vsaj predstavljam si, sem izvedel marsikaj novega in predvsem uporabnega. Priročnik je zasnovan na način, da je zanimiv tako za strokovnjake kot tudi posameznike, ki bi iz različnih razlogov radi kaj več izvedeli o temi, ki je, in bo tudi v prihodnje, aktualna. Na žalost. Res je, da so žrtve nasilja največkrat ženske in otroci, v priročniku pa so zanimivi zapisi tudi o nasilju nad moškimi, starejšimi in begunkami in begunci. Nasilje nad temi skupinami ni prav pogosto tako strokovno predstavljeno.

Priročnik je premišljeno zasnovan in zares nudi celovite informacije o razširjenosti in oblikah nasilja, o tem, kako se je treba odzvati, če posumimo, da se nasilje dogaja, in kakšne oblike pomoči so žrtvam na voljo, kje jo lahko poiščejo in kakšne so pravice žrtev nasilja. Vse teme so ilustrirane s primeri iz realnega življenja, ki so osnova za pojasnila, razlage, možne rešitve in ukrepe. Domiselna so tudi vprašanja, ki so nam v pomoč pri preverjanju razumevanja posameznih tem. V priročniku najdemo odgovore na mnoga vprašanja, ki se običajno pojavljajo v zvezi z nasiljem, na primer zakaj ženske toliko časa vztrajajo ob nasilnem partnerju, zakaj ga preprosto ne prijavijo in izstopijo iz nasilnega odnosa. Prikazanih je tudi veliko mitov o nasilju, ki so v družbi zelo razširjeni, pa so seveda plod poenostavljanj in zmotnih prepričanj.

Začudil sem se, ko sem prebral, da bo priročnik tiskan samo v nakladi 60 izvodov. Prepričan sem, da bi ta priročnik moral biti na razpolago vsem, ki delajo v vrtcih in na vseh nivojih izobraževanja, prebrati bi ga morali policisti, zaposleni na centrih za socialno delo, zdravniki v primarnem zdravstvu in seveda tudi psihologi in drugi strokovni delavci v različnih svetovalnih centrih. Moral bi biti na policah vseh javnih knjižnic in gotovo bi ga vzele v roke tudi žrtve nasilja, morda pa tudi kdo, ki nasilje izvaja, pa bi se rad spremenil. Upam, da bodo odgovorni na različnih ministrstvih spoznali, da je ta priročnik potreben in da bodo našli sredstva za ponatis in večjo naklado.

Kaj naj rečem za konec? Preberite priročnik, v pomoč vam bo pri prizadevanjih za preprečevanje nasilja in njegovih posledic.

Dr. Peter Umek, zaslužni profesor za kriminalistično psihologijo.

Vse zgodbe, ki so predstavljene v priročniku, temeljijo na resničnih izkušnjah odraslih oseb in otrok. Osebni podatki so bili spremenjeni, da se zaščitijo njihova zasebnost. Zapisi v moški slovnični obliki veljajo za moške in ženske

KAZALO

I. ABC O NASILJU V DRUŽINI IN NASILJU ZARADI SPOLA	5
KAJ JE NASILJE V DRUŽINI IN NASILJE ZARADI SPOLA?	6
Nasilje nad ženskami	7
Nasilje nad otroki	9
Oblike nasilja nad otroki	10
Posledice nasilja nad otroki in strategije preživetja otrok	11
Nasilje nad moškimi	14
Trgovanje z ljudmi	15
Nasilje nad starejšimi osebami	17
Nasilje in zlorabe transspolnih oseb	18
Ženske in otroci – begunke in begunci, ki so žrtve nasilja	20
RAZŠIRJENOST NASILJA V DRUŽINI IN NASILJA ZARADI SPOLA	21
REALNOST NASILJA V DRUŽINI IN NASILJA ZARADI SPOLA	22
OBLIKE NASILJA V DRUŽINI IN NASILJA ZARADI SPOLA	23
DEJAVNIKI TVEGANJA PRI NASILJU V DRUŽINI IN NASILJU ZARADI SPOLA	27
DINAMIKA NASILJA	29
Obdobja v nasilnem odnosu	31
Prekinitev nasilnega odnosa	33
 II. KAKO SE ODZVATI IN NUDITI PODPORO ŽRTVAM NASILJA:	 35
PREPOZNAJ – VPRAŠAJ IN SE ODZOVI – UKREPAJ!	
PREPOZNAJ – PREPOZNAVANJE NASILJA V DRUŽINI IN NASILJA ZARADI SPOLA	36
Značilnosti družine, ki doživlja nasilje v družini	37
Posledice nasilja v družini in nasilja zaradi spola	39
Drevo posledic in znakov	40
Splošni opozorilni znaki nasilja v družini	41
Razumevanje potreb žrtev nasilja	42
Glavni razlogi za nerazkritje nasilja	43
Tveganja ob iskanju pomoči ali poskusu odhoda	44
VPRAŠAJ IN SE ODZOVI	46
Postopek iskanja pomoči	47
ABC kako in kaj vprašati	49
Koraki podpornega pogovora	58
Ko je ogroženo življenje	70
UKREPAJ	71
Pomembno je vedeti	75

III. PRAVICE ŽRTEV IN OBLIKE POMOČI IN STORITEV, KI SO NA VOLJO ŽRTVAM NASILJA V DRUŽINI IN NASILJA ZARADI SPOLA	77
PRAVICE ŽRTEV NASILJA	78
RAZLIČNE OBLIKE POMOČI IN PODPORNIH STORITEV	83
Ukrepi za zaščito žrtve nasilja pred nasiljem	84
Umik pred nasiljem v varni prostor	92
Krizni telefoni za pomoč žrtvam nasilja	96
Zdravstvena oskrba	97
Psihosocialna podpora in pomoč žrtvam nasilja	100
Psihološko svetovanje in psihoterapija	102
Podpora socialne mreže (družina, prijatelji, sodelavci, sosedje ...)	103
»KNJIŽNICA« ZAKONSKIH PREDPISOV IN DRUGIH VIROV	105
VPRAŠANJA ZA PONOVIČEV IN UTRJEVANJE ZNANJA	109
ZAKLJUČEK	113
PRILOGE	116
VIRI IN LITERATURA	118

I. ABC O NASILJU V DRUŽINI IN NASILJU ZARADI SPOLA

KAJ JE NASILJE V DRUŽINI IN NASILJE ZARADI SPOLA?

Nasilje v družini in nasilje zaradi spola je resen problem. Večina žrtev nasilja v družini in nasilja zaradi spola so ženske, sledijo jim otroci. Ena od treh žensk ima v svojem življenju izkušnjo nasilja v družini. Posledice nasilja imajo negativen vpliv na telesno in psihično zdravje žrtev ter na kvaliteto njihovega zasebnega in poslovnega življenja. (European Union Agency for Fundamental Rights 2014)

Nasilje v družini je »vsako dejanje fizičnega, spolnega, psihičnega ali ekonomskega nasilja, ki se zgodi v družini ali gospodinjstvi enoti ali med nekdanjima ali trenutnima zakoncema ali partnerjema, ne glede na to, ali storilec še prebiva ali je prebival z žrtvijo.« (Council of Europe 2011a, čl. 3(b); Council of Europe 2011b, 40.tč)

O nasilju v družini govorimo tudi kot o intimnopartnerskem nasilju, kadar ga povzroča partner ali partnerka nad partnerko ali partnerjem.

Nasilje v družini je razširjeno v vseh družbah in kulturah.

Nasilje zaradi spola je nasilje, usmerjeno proti drugi osebi zaradi njenega spola (vključujoč spolno identiteto/spolni izraz) ali nasilje, ki je nesorazmerno usmerjeno proti osebam določenega spola. Ženske in dekleta, vseh let in ozadij, so najpogostejše žrtve nasilja zaradi spola. Takšno nasilje je lahko fizično, spolno ali psihično. (Council of Europe 2011a, čl. 3(b); Council of Europe 2011b, 40.tč)

Vprašanje za razmislek

Kako pogosto po vašem mnenju pride do nasilja v družini v državah EU?

- a. Zelo pogosto – to se zgodi eni od treh žensk.
- b. Pogosto – to se zgodi eni od desetih žensk.
- c. Redko – to se zgodi eni od dvajsetih žensk.

NASILJE NAD ŽENSKAMI

Polonina zgodba

Po svetu je milijone žensk in deklet žrtev različnih oblik nasilja. To je Polonina zgodba.

»S partnerjem sem živela 18 let. Imava dva otroka. Na začetku sva bila zaljubljena in srečna skupaj. Do mene je bil dober; namenjal mi je veliko pozornosti. Všeč mi je bil, ker je bil zelo zaščitniški in skrben. Potem pa so se, korak za korakom, stvari začele spreminjati. Postal je druga oseba – hladen, oblasten, nasilen.

Spomnim se, kako je **preklinjal in me poniževal**. Zaklepal me je v hišo in nadzoroval vsak moj premik. **Govoril mi je kurba**. Rekel je, da nisem ženska in da nisem sposobna skrbeti za najina otroka. Bil je noro ljubosumen. Imela sem občutek, da je vse,

kar naredim, narobe. Vedno bolj je bil **fizično nasilen** do mene. **Na začetku me je udaril vsake dva meseca, vendar se je nasilje stopnjevalo in preden sem odšla, me je pretepal vsak teden**. V zadnjih osmih mesecih najinega skupnega življenja je nasilje postajalo vedno hujše.

Na začetku najinega razmerja je **metal predmete po hiši**. Potem me je začel lasati. **Tepel in brcal me je**. **Enkrat me je po pretepu zagrabil za lase ter me vlekel iz kuhinje v kopalnico**, kamor me je zaklenil, da me otroci ne bi videli ali slišali. **Hčerka je takrat imela sedem let, sin pa le eno leto**. Oba sta bila pretresena zaradi dogodka.

Med pretepanjem ni nikoli kričal. Bil je tako zelo previden, da ja nihče ne bi ničesar slišal. Pogosto me je davil, metal ob steno ali na tla. V zadnjih letih me je pogosto pretepel in zvlekel ven iz hiše ter me zaklenil ven. Hčerka je bila pogosto prisotna. Ni ji dovolil, da bi odprla vrata in me spustila v hišo. **Udarjal me je na način, da posledice udarcev niso bile vidne navzven. Modrice sem imela pod oblekami, na nogah, rokah ter trupu. Skrivala sem jih. Samo najbližji so vedeli zanje**.

Bila sem edina, ki je domov prinašala dohodek. Dolgo je bil brezposeln. **Ves čas je nadzoroval, koliko zapravim. Od mene je zahteval denar za svojo osebno uporabo**. Ko je našel službo, svojega denarja ni delil z mano in otroki. Za vse sem morala poskrbeti s svojo plačo – kupovati živila, plačevati račune. Svojo plačo je zadržal zase.

Hčerka je bila pogosto priča nasilju, vedno pa je poskrbel, da sina ni bilo zraven. Preden me je začel pretepati, je pogosto ukazal hčerki, naj brata odpelje v njuno sobo. Čeprav sin ni videl pretepanja, je vse slišal in je vedno jokal. Ko je hčerka odpeljala bratca v njuno sobo, je pogosto prišla nazaj in mi skušala pomagati. **Poskušala ga je ustaviti. V prvih letih razmerja je, ko je to naredila, prenehal s pretepanjem – v zadnjih letih pa ne več**.

O nasilju nisem mogla govoriti z nikomer. Strah me je bilo, da bo partner izvedel in da bo vse

postalo še hujše. Nisem tudi želela, da bi se otroci počutili osramočeno ali v zadregi zaradi tega, kar se je dogajalo v naši družini. **Nisem več imela svojih prijateljev, saj mi partner ni dovolil stikov z njimi. Imela sva le še skupne prijatelje.**

Najini sosedge niso »nikoli« videli ali slišali ničesar. »Nikoli niso ničesar vprašali.«

Vprašanje za razmislek

Ali menite, da je bila Polona žrtev nasilja v družini?

Ali menite, da je to primer nasilja nad ženskami?

Ali menite, da gre v tem primeru za nasilje zaradi spola?

Ali menite, da sta bila Polonina otroka žrtvi nasilja v družini?

Nasilje nad ženskami »je kršitev človekovih pravic in oblika diskriminacije žensk in pomeni vsa nasilna dejanja zaradi spola, ki povzročijo ali bi lahko povzročila fizične, spolne, psihične ali ekonomske posledice ali trpljenje žensk, vključno z grožnjami s takimi dejanji, prisilo ali samovoljnim odvzemom prostosti, ne glede na to, ali do njih pride v javnem ali zasebnem življenju.« (Council of Europe 2011a)

Nasilje v družini je ena od najbolj skritih in pogostih oblik nasilja nad ženskami. Prisotno je v vseh družbah in kulturah. Znotraj družinskih odnosov so ženske vseh starosti žrtve različnih oblik nasilja.

NASILJE NAD OTROKI

Janova in Anina zgodba

Otroci so lahko neposredne ali posredne žrtve nasilja. Izkušnje, ko so priča nasilju v svojih družinah, imajo zanje lahko resne posledice ter jih prizadenejo na različne načine. Otroci, ki so izpostavljeni nasilju v družini, se lahko naučijo, da je nasilje pravi način izražanja frustracij, reševanja konfliktov ali prisile drugih ljudi v tisto, kar želijo, da naredijo.

»**Otroci, ki so priča nasilju v družini, so verjetno največja neprepoznana skupina kronično travmatiziranih otrok**« (Stien in Kendall 2004).

Otroci vseh starosti trpijo zaradi nasilja v družini, zlorab in zanemarjanja. To je Janijeva in Anina zgodba.

»**Ime mi je Jan in hodim v peti razred** osnovne šole. **Obožujem nogomet.** V bistvu sem nor nanj. Živim v Ljubljani. Naše stanovanje je veliko, z visokimi stropi, tako da je moja postelja visoko pod stropom. Nanjo splezam z lestvijo. Sem starejši otrok in starši me na to ves čas opozarjajo. Moja sestra Ana je še vedno v vrtcu. Malo sem ljubosumen, ker se ji ni treba učiti. Ves čas se samo igra. **Jaz se ves čas učim.** Mislim, res ves čas. **Sovražim učenje.** Resnično sovražim matematiko. Ne gre mi dobro. **Moja mami in oči** imata oba doktorat in sta zelo zaposlena. **Nikoli nimata časa.** Doma ves čas delata. To mi gre na živce. **Šola in ocene so vse, kar ju zanima.** Želita, da imam odlične ocene. **Če ne dobivam samo najboljših ocen, je to res slabo.** **Oči se včasih dere** name ter mi govori, da sem idiot, bedak. Da ne bom nikoli ničesar dosegel. Včasih me je tako močno zagrabil za roke, da je na njih pustil odtise. **Moja mami, moja mami je še slabša.** Hitro se razjezi. **Navajen sem, da me tepe in brca.** Oba kričita name. Potem ni nič OK, niti doma. **Ana vse gleda. Pogosto joka.** Povedala mi je, da je prestrašena. Nanjo se ne razjezita in je ne kaznujeta. Ona ima srečo. Ampak ne vem, kaj se bo zgodilo, ko bo začela hoditi v šolo.

Prejšnji teden **sem dobil slabo oceno.** Nisem vedel, kaj naj storim. Moji prijatelji so me poskušali spraviti v boljšo voljo, ampak bilo me je groza. Poskusil sem celo prepričati učiteljico, da mi da še eno možnost. **Bilo me je tako strah.** Doma nisem o oceni ničesar povedal. **Potem sem se ponoči polulal v posteljo. Želel sem umreti. Moja mami** je bila jezna name in me je tepla. Vse, na kar sem mislil med pretepanjem, je bilo, kaj bo storila, ko izve za oceno. Potem je izvedela. **Bila je besna. Iz hlače je potegnila pas in ga ovila okrog mojega vratu ter pri tem kričala, da me bo ubila.** Bolelo je, verjel sem ji. Oče me je rešil. Rekel ji je, da pretirava, jo odrinil stran, me dvakrat klofnil in mi rekel, naj grem v sobo in se učim. **Imam modrice na vratu.** Prijatelji v šoli so me vprašali, kaj se je zgodilo. Povedal sem jim del zgodbe, ne vsega. Oni vedo. Šli so do učiteljice. Bil sem tiho, saj bi bilo le še slabše, če bi kaj povedal. Ne želim, da se starši znajdejo v težavah. **Strah me je. Zakaj me mami tako sovraži?**«

OBLIKE NASILJA NAD OTROKI

Psihično nasilje

je vzorec vedenja, ki škoduje otrokovemu čustvenemu razvoju ter občutku lastne vrednosti. Vključuje pogosto kritiziranje, grožnje ali zavračanje ter odrekanje ljubezni, podpore ali skrbi. Čustveno zlorabo je pogosto težko dokazati. Čustvena zloraba je skoraj vedno prisotna v primerih, ko so zaznane tudi druge oblike trpinčenja. (Child Welfare Information Gateway 2015)

Fizično nasilje

je namerna, neslučajna zloraba fizične sile, ki pri otroku povzroči bolečino, strah ali ponižanje, ne glede na to, ali so nastale poškodbe. Gre za različna nasilna dejanja: udarce, pretepanje, brcanje, grizenje, tresenje, metanje, zabadanje, davljenje, udarci (z roko, palico, pasom ali drugim predmetom), zažiganje ali škodovanje otroku na drug način. Nasilje lahko povzročajo eden ali oba starša, skrbnik/skrbnica ali druge osebe, ki so odgovorne za otroka. Tudi telesno kaznovanje otrok je nasilje. (Child Welfare Information Gateway 2015)

Zanemarjanje otrok

je pomanjkanje skrbi za otrokove osnovne potrebe s strani staršev, skrbnikov ali drugih odraslih, ki so odgovorni za skrb za otroka. Zanemarjanje je lahko:

- fizično (npr. pomanjkanje zagotavljanja ustrezne prehrane, prebivališča ali pomanjkanje primerne nadzora),
- zdravstveno (npr. pomanjkanje zagotavljanja nujnega medicinskega zdravljenja ter zdravljenja v primeru težav v duševnem zdravju),
- izobraževalno (npr. nezagotavljanje možnosti za izobraževanja otroka, nezagotavljanje skrbi za otrokove posebne izobraževalne potrebe),
- čustveno (npr. nepozornost do otrokovih čustvenih potreb, odrasli otroku čustveno niso na voljo, dopuščanje možnosti, da otrok uživa alkohol ali druge droge ...).

(Child Welfare Information Gateway 2015)

Spolna zloraba otrok

je izkoriščanje otroka v spolnih aktivnostih z odraslo osebo ali z osebo, ki je starejša od njega. Pri tem je otrok zlorabljen kot spolni objekt za zadovoljevanje spolnih potreb ali želja teh oseb ter za zadovoljitev potrebe po moči. Zaradi neenake moči v odnosu med njim in drugo osebo otrok nima možnosti, da bi zavrnil spolno aktivnost, usmerjeno nanj. (Društvo za nenasilno komunikacijo 2016b)

Spolna zloraba otrok vključuje aktivnosti, kot so dotikanje otrokovih intimnih delov telesa v okoliščinah, ki družbeno niso sprejemljive, siljenje otroka, da se dotika intimnih delov telesa druge osebe, nespodobno razkazovanje odrasle osebe pred otrokom, siljenje otroka, da razgali svoje intimne dele telesa v neprimernih okoliščinah, kontakt spolovila odrasle osebe z otrokovim spolovilom in druge podobne oblike telesnega stika, izkoriščanje otroka za izdelavo posnetkov spolne zlorabe otroka, siljenje otroka, da gleda pornografske filme, revije ter siljenje otroka v različne druge aktivnosti s spolno vsebino. (Društvo za nenasilno komunikacijo 2016b)

Vsi otroci imajo pravico, da živijo v domu brez nasilja, imajo pravico, da so ljubljeni ter da je za njih poskrbljeno.

POSLEDICE NASILJA NAD OTROKI IN STRATEGIJE PREŽIVETJA OTROK

Otroci so najpogostejše žrtve nasilja v domačem okolju, znotraj najožje socialne mreže (družina, sorodniki, okolica in vrstniki).

Vprašanje za razmislek

Ali menite, da sta Jan in Ana žrtvi nasilja v družini?

- a. Da.
- b. Ne.
- c. Ne, le Jan je žrtev nasilja v družini.
- d. Ne, le Ana je žrtev nasilja v družini.

Kdo je povzročitelj nasilja?

- a. Oba, mati in oče.
- b. Mati.
- c. Oče.

Katere oblike nasilja je doživel Jan?

- a. Psihično nasilje.
- b. Fizično nasilje (brcanje, pretepanje, klofute ...).
- c. Zanemarjanje (nezanimanje za otrokove čustvene potrebe, pomanjkanje ustreznih potrditev, spodbud, psihološke podpore ...).
- d. Spolna zloraba.

Kakšne oblike nasilja je doživela Ana?

- a. Psihično nasilje (posredne grožnje, opazovanje nasilja do Jana, strah pred starši itd.).
- b. Fizično nasilje (brcanje, pretepanje, klofute ...).
- c. Zanemarjanje (nezanimanje za otrokove čustvene potrebe, pomanjkanje ustreznih potrditev, spodbud, psihološke podpore ...).
- d. Spolna zloraba.

Načini, kako se otroci odzivajo na nasilje in posledice, ki jih utrpijo, so različni. Nekatere posledice so jasno vidne in opazne, druge so prikrite, manj prepoznavne.

Otroci imajo glede na različna razvojna obdobja vrsto razvojnih potreb. Izkušnje nasilja lahko vplivajo na zadovoljevanje le-teh. Izpostavljenost nasilju lahko vpliva na otrokovo telesno zdravje in razvoj, na otrokovo duševno zdravje in čustveni in vedenjski razvoj, na oblikovanje identitete, samopodobe, na njegove odnose z drugimi ljudmi, veščine skrbi za samega sebe.

Potrebno je razumeti, kako so različne komponente otrokovega funkcioniranja povezane med seboj (kognitivno, čustveno, telesno funkcioniranje in vedenje). Posledice nasilja je potrebno gledati in ocenjevati v kontekstu razvojnega obdobja, v katerem je otrok, njegovega funkcioniranja v preteklosti in v sedanjosti, aktualne družinske situacije ...

Strategije preživetja

Otroci, tako kot odrasli, razvijejo različne strategije, da bi preživel izkušnje nasilja. Strategije so individualni vzorci mišljenja in ravnanja. V nadaljevanju so predstavljene samo nekatere:

- umik vase, pasivnost – da bi bil neopazen, bi se izognil nasilju ...,
- pridnost in poslušnost – da bi preprečil nasilje,
- uporniško vedenje, destruktivno vedenje ... – lahko tudi zato, da bi pritegnil pozornost (»da bi nekdo videl njegovo stisko«),
- čustvena otopelost,
- disociacija (»odklop« od fizičnega in čustvenega doživljanja, ki posamezniku pomaga zaščititi se oz. prebroditi bolečino),
- preokupacija s tem, da bi sebe, sorojence, odraslega, ki je žrtev v družini, zaščitil pred nevarnostjo nasilja – stalno je »na preži«,
- stalna pozornost in zaščita odraslega, ki je žrtev nasilja v družini (najpogosteje je to mama) – žrtev želi imeti ves čas »na očeh«,
- stalna čustvena podpora tistemu, ki je žrtev nasilja v družini,
- zavračanje tistega, ki je žrtev nasilja v družini,
- otrok se postavi na stran storilca – zanika, minimalizira nasilje storilca, lahko tudi sam začne izvajati nasilje,
- bodisi popolno zavračanje nasilja ali pa prevzemanje modela nasilnega ravnanja, ki »ti da občutek moči«,
- oklepanje pomembne igrace, s pomočjo katere otrok »predeluje« izkušnje nasilja,
- umik v domišljijski svet,
- poskuša doseči nadpovprečne akademske dosežke, športne dosežke ali pa popusti pri šolskem delu,
- prevzame vlogo odraslega v družini, ki mora poskrbeti za gospodinjska opravila, mlajše sorojence ...,
- delinkventno vedenje,
- zloraba drog, alkohola,
- motnje hranjenja,
- samopoškodovanje,
- samomorilne misli in poskusi samomora,
- psihosomatske težave, bolezni.

Strategije preživetja otroku pomagajo preživeti in se zaščititi pred nasiljem in so kot take pozitivne, vendar pa so dolgoročno najpogostejše škodljive za njegov osebni razvoj. Ustrezna zgodnja zunanja intervencija za zaščito otroka je tako izjemnega pomena za zmanjšanje posledic nasilja, ki jih lahko utрпи otrok. (Štirn 2014)

Vprašanje za razmislek

Ali menite, da so naslednje izjave mit ali dejstvo?

Za zlorabo otroka gre le v primeru, če je prisotno tudi fizično nasilje.

Zloraba otrok se dogaja le v »revnih« družinah.

Večina storilcev zlorabe otrok je družinskih članov.

Otroci, ki so žrtve zlorabe, vedno postanejo povzročitelji nasilja, ko odrastejo.

NASILJE NAD MOŠKIMI

Markova zgodba

Tudi moški so lahko žrtve nasilja v družini. Nasilje se lahko zgodi moškim v vseh kulturnih okoljih, ne glede na leta, izobrazbo, poklic.

Moški so lahko žrtve nasilja v družini s strani moških ali žensk. Raziskave kažejo, da se nasilje dogaja v heteroseksualnih intimnopartnerskih odnosih v enaki meri kot v homoseksualnih.

Večinoma so moški fizično močnejši od žensk, vendar to ne pomeni nujno, da je zanje zato lažje prekiniti nasilje in/ali zapustiti intimnopartnerski odnos, v katerem doživljajo nasilje. Več informacij o različnih razlogih, zakaj je pogosto zelo težko za ženske ali moške žrtve nasilja, da zapustijo odnos, v katerem doživljajo nasilje, je predstavljenih v nadaljevanju.

To je Markova zgodba.

»Imam 34 let. Živim s starši. Imam sestro in brata; ne živita več doma. Zaradi duševnih težav sem že več let upokojen. Redno obiskujem svojega zdravnika in svojega psihiatra. Doma se ne počutim dobro in pogosto si želim, da bi lahko živel kje drugje, vendar si tega ne morem privoščiti.

Moj oče sovraži vse v zvezi z mano. Ves čas kriči name ter preklinja. Govori mi, da sem idiot, popolnoma nesposoben ter da sem ničvreden. Pogosto me udari. Včasih se tako zelo razjezi, da me je strah, da me bo ubil.

Moja mama je nekajkrat poklicala policijo, ko je bilo res hudo, ampak se jih boji klicati. Nazadnje, ko jih je klicala, smo dobili le kazen za kršenje javnega reda in miru. Oče tepe tudi njo, posebej kadar me skuša zaščititi.

Sestra in brat nas več niti ne obiščeta; dovolj jima je bilo očetovega vedenja. Z njima nimam stikov. Nimam niti prijateljev. Oče ne govori z nobenim od sosedov, jaz pa tudi ne. Vsi, ki jih poznam, mislijo, da sem čuden. Tako je vse od mojega otroštva, mislim, da zaradi mojih duševnih težav. Včasih razmišljam, da bi bilo bolje, če bi preprosto umrl.«

Vprašanje za razmislek

Ali menite, da je Mark žrtev nasilja v družini?

Ali menite, da je Mark žrtev nasilja zaradi spola?

Katere oblike nasilja je doživljal Mark?

- a. Psihično.
- b. Fizično .
- c. Zanemarjanje.
- d. Spolno nasilje.

TRGOVANJE Z LJUDMI

Lilina zgodba

Trgovanje z ljudmi je zloraba osebe z namenom izkoriščanja in zaslužka. Gre za hudo kršitev človekovih pravic, saj človek postane stvar, s katero se trguje. Osebo si nekdo lasti in njegova/njena svoboda ji/mu je odvzeta.

To je Lilina zgodba.

»**Takrat sem imela 22 let.** Živela sem v majhni hiši, skupaj z mamo in dvema sestrama. Moji starši so se ločili, ko sem bila majhna. **Bili smo revni.** Težko je bilo preživeti, ves čas smo iskale delo. Imela sem srečo, saj sem nekaj denarja zaslužila, ko sem delala kot frizerka.

Zelo mlada sem se poročila in rodila dve deklici. Kmalu po poroki sva se s partnerjem razšla. **Po ločitvi sem bila sama z otrokoma** in bivši mož zanju ni kazal nobenega zanimanja. Po drugem porodu **sem izgubila službo** in z njo ves prihodek. Bila sem obupana.

Prijateljica me je predstavila ženski, ki je rekla, da že **dve leti dela v Sloveniji kot plesalka v nočnem lokalu** in da dobro zasluži, vsaj dva tisoč evrov vsak mesec. **To mi je vzbudilo upanje.** Odločila sem se, da poskusim z iskanjem dela v tujini. **Ta ženska je meni in moji prijateljici pomagala poiskati delo v Sloveniji.** Da sem pridobila vse nujne dokumente ter plačala potovanje, sem morala vzeti hipoteko v znesku 4000 evrov. Mama je zanje garantirala s hišo.

Ko smo prišli v Slovenijo, nas je na letališču čakal voznik in nas odpeljal v nočni lokal v bližino italijanske meje. Naš novi šef nas je čakal tam. Sploh ni bil prijazen. Rekel nam je, naj se hitro preoblečemo v drzna oblačila, ki jih je držal v rokah. Začeti smo morale delati takoj. Šle smo v stanovanje nad nočnim lokalom ter tam videle tri dekleta, dve iz Dominikanske republike in eno iz Ukrajine. Vse smo živele v hladni in umazani sobi brez gretja. Ni bilo časa za govorjenje. Še istega večera **sva se zavedli, da ne bova zgolj plesali. Prisiljeni sva bili v prostitucijo ter sodelovanje pri tihotapljenju drog.** Ko sva prispeli, je šef vzel najina potna lista. Vsak mesec sva zaslužili približno 300 evrov; če sva želeli zapustiti hišo ali pa imeti prost dan, sva morali plačati šefu od 100 do 150 evrov. Niso nam dovolili telefonskih klicev. Niso nam dovolili nobenih zasebnih intimnih stikov. **Kaznovane smo bile,** če smo zamujale, če smo bile slabe volje ali če nam stranke niso bile všeč. Kazni so bile predvsem finančne. Šef je pogosto kričal na nas in nam grozil. Če ga nisem ubogala, mi ni dovolil govoriti z otroki ali mamo.«

Oblike trgovanja z ljudmi

- Prisilna prostitucija.
- Prisilno delo.
- Prisilno beračenje.
- Prisilne poroke.
- Nelegalne posvojitve.
- Spolna zloraba otrok z namenom doseganja finančne koristi.
- Posnetki spolne zlorabe otrok.
- Služabništvo.
- Siljenje v izvajanje kaznivih dejanj.
- Trgovanje z organi, tkivi in krvjo.

Po podatkih Europol (Evropski policijski urad) je ta od 2013 do 2014 obravnaval 5.909 primerov vpletenosti organiziranih kriminalnih skupin v trgovino z ljudmi, od tega je bilo 90 % trgovanja z ljudmi za namene spolnega izkoriščanja, 5,6 % primerov je bilo povezanih s prisilnim delom, 1,9 % lažnih porok in 0,3 % siljenja v izvajanje kaznivih dejanj. V 1,9 % od vseh primerov so bili vključeni mladoletniki/mladoletnice, večinoma dekleta, prisiljena v prostitucijo, in otroci, prisiljeni v beračenje.

Trgovanje z ljudmi je moderna oblika suženjstva v 21. stoletju in ena od dejavnosti mednarodnih kriminalnih skupin.

Vprašanje za razmislek

Ali gre v Lilinem primeru za nasilje zaradi spola?

Katere oblike nasilja je doživela Lila?

- Spolno nasilje.
- Prisilno delo.
- Psihično nasilje.
- Fizično nasilje.
- Ekonomsko nasilje.
- Trgovanje z ljudmi.

Predvideva se, da je vsako leto 2,5 milijona ljudi prisiljenih v prostitucijo, prisilno delo ali služabništvo. Ženske in dekleta predstavljajo približno 80 % žrtev. (United Nations 2011)

Kljub temu da je trgovanje z ljudmi že samo po sebi oblika nasilja zaradi spola, so ženske zaradi statusa žrtve trgovanja z ljudmi še posebej ranljive za nadaljnje nasilje.

Ženske in dekleta vseh starosti in ozadij so najbolj prizadeta zaradi nasilja zaradi spola – nasilje je lahko fizično, spolno in/ali psihično, ekonomsko. Ta tip nasilja ima svoje globoke korenine v družbenih strukturah, normah in vrednotah, ki obstajajo v družbi. Pogosto se ne ustavi oziroma prepreči zaradi zanikanja in molka v družbi.

NASILJE NAD STAREJŠIMI OSEBAMI

Marijina zgodba

Nasilje nad starejšimi osebami (starejšimi od 65 let) se dogaja tako v družinah kot v institucijah ali s strani drugih ljudi. Starejši ljudje imajo omejene možnosti neodvisnega reševanja svojih težav (možni zdravstveni problemi, odvisnost od pomoči drugih itd.); zato je še bolj pomembno, da tovrstne primere nasilja prepoznamo ter se nanje primerno odzovemo.

Najpogostejše oblike nasilja in zlorabe starejših oseb so zanemarjanje (npr. odtegnitev stvari, pomembnih za življenje), fizično nasilje (klofute, puljenje las, udarjanje, porivanje, stresanje itd.), psihično oziroma čustveno nasilje (zmerjanje, poniževanje, žaljenje, grožnje, zaklepanje v hišo ali stanovanje, onemogočanje stikov z drugimi osebami itd.), finančna ali materialna zloraba (kraje, zlorabe bančnega računa ali kreditnih kartic, ponareditev podpisa, prisilen podpis pogodb, oporoke itd.).

Kot pri drugih oblikah nasilja in zlorab se tudi pri nasilju in zlorabah starejših srečamo z naslednjimi težavami: nasilje in zlorabe se dogajajo v domačem okolju in niso prijavljene, starejši večinoma niso informirani o možnostih pomoči v primerih nasilja, zlorab, pogosto so izolirani, z občutki sramu, ponižanosti, zaradi česar težko spregovorijo; vse to je še težje zaradi družbenega sprejemanja nasilja in zlorab ter težavnega dostopa do pomoči.

Institucionalna zloraba starejših se dogaja v okolju institucij, kot na primer v domovih za starejše, v bolnišnicah, drugih institucijah itd. Storilci so lahko iz kroga družine, zaposleni, sostanovalci.

To je Marijina zgodba.

»Sedim v svoji sobi, na postelji. Ne morem iz postelje, zame je previsoka in moj kolk je poškodovan. Od operacije sta minila dva tedna. Ne vem, kaj naj storim. V redu bo, si ves čas govorim. Biti moram potrpežljiva. Vem, da je moj sin Mark zelo zaposlen v službi, moja hči Nina pa še bolj. Ima tudi svojo družino. Oba sta bila živčna, ko sta me nazadnje obiskala. Nisem bila dovolj hitra in Nina je začela kričati name. Rekla je, da sem slabša od otroka. Vem, da nima lahkega življenja. Ima svojo službo, svojo družino in mene, kot sem, v žalostnem stanju, vsem v breme. Mark me ni obiskal že več kot en teden. Nazadnje, ko je prišel, si je želel izposoditi nekaj denarja. Seveda sem mu ga dala, rada pomagam, če le lahko, moti me le, da mi denarja nikoli ne vrne ter me vedno pogosteje sprašuje zanj. Zdaj ga sploh nimam več, da bi mu ga dala. Prejšnji mesec nisem mogla plačati računov.

Potem sta me obiskala vnuka, Jan in Klara, in nisem imela denarja niti za sladoled. Ko bo Nina izvedela, bo jezna. Tudi nazadnje, ko je bila tukaj, je bila jezna in je rekla, da mi ne bo ona »brisala riti«, ko dajem denar Marku. On ti bo moral prinašati hrano in kupovati plenice. Ne želim plenice. Sovražim jih. V njih se ne počutim dobro. Prinašajo najcenejše plenice in te so grozne, vse me srbi v njih ter peče, če jih nosim. Želim si, da bi se lahko sama umila, vendar se ne morem. Marka sem prosila, da mi prinese posebne nogavice za krčne žile, da me noge ne bi tako bolele. Prinesel jih je, ampak spet najcenejše, ki jih je lahko našel. Ne nosim jih, saj ne zmanjšujejo bolečine, ampak jo le povečujejo. Ničesar ne rečem, saj če bi, bi bila oba tako jezna.

Moja sosedka se je včeraj oglasila. Prinesla mi je hrano in bila zelo jezna. Rekla je, da se to ne bi smelo dogajati. Da bo poklicala center za socialno delo. Prosila sem jo, naj ne reče ničesar. Skrbi me, kaj bodo mislili sosede. Moja otroka nista slaba človeka; sta le zelo zasedena v svojih hitrih življenjih in napornih službah. V redu bom; tako ali tako ne bom več dolgo.«

NASILJE IN ZLOBE TRANSSPOLNIH OSEB

Lanina zgodba

Transspolne osebe doživljajo svojevrstne oblike zlorab v družini (Barking and Dagenham 2009:13–14). Transspolne osebe so lahko glede na spolno usmerjenost tudi lezbijke, geji ali biseksualke/biseksualci, kar lahko predstavlja ranljivost za številne oblike diskriminacije, težave.

Zlorabe transspolnih oseb v družini lahko vključujejo:

- grožnje z razkritjem spolne identitete brez privoljenja osebe, npr. delodajalki/delodajalcu, družini ali okolici,
- kritiziranje osebe, da ni prava ženska/moški, če se je šele pred kratkim razkrila ali pa bila deležna operacije za spremembo spola,
- poskus prepričati osebo, da si zasluži zlorabo, saj njeni hormoni vplivajo na njeno vedenje,
- omejevanje denarja, potrebnega za tranzicijo (zdravila, obleke ali operacijo); omejevanje zdravil (hormonov),
- siljenje oseb v operacijo za spremembo spola,
- spolna ali čustvena zloraba – osredotočeno na dele telesa, ki se jih oseba morda sramuje ali pa se čuti »odrezana« od njih,
- zavračanje uporabe zaimkov ali imena osebe ter norčevanje iz spolne identitete preko kritiziranja videza, oblačil ali glasu, ter številne druge reči.

To je Lanina zgodba.

»Vse odkar sem bila otrok, sem vedela, da se telo, v katerega sem bila rojena, spol, ki mi je bil določen ter ime, ki so mi ga dali, niso čutili kot moji. Mama je kmalu ugotovila, da me igračke, ki jih je izbrala za svojega »fantka«, niso zanimale in me je po najboljših močeh skušala sprejeti takšno, kot sem bila. Težje je bilo z mojim očetom.

V srednji šoli sem se začela ličiti ter se iskati tudi preko oblačil; takrat je situacija doma postala nevzdržna. Nekega večera sem po pijači v mestu prišla domov. Oče me je čakal v dnevni sobi ter me začel zasliševati. Žalil me je, rekoč, da sem čudak, navaden »peder« ter da sem karikatura. **Kričal je name, me ježno porinil v steno ter me tako močno zgrabil za vrat, da me je skoraj zadušil.** Komaj mi je uspelo zrahljati njegov prijem ter pobegniti stran.

Nisem želela več domov, zato sem se preselila k prijatelju; tam so me vedno sprejemali ter me podpirali – z njimi sem lahko govorila o vsem. Ko hodim po ulici me ljudje vedno gledajo, zrejo v moje prsi ter analizirajo moje telo. Vedno znova se soočam z žalitvami in sovražnostjo. Ljudje me

žalijo z različnimi vzdevki, posebej moški, ki se pogosto derejo name ter me sprašujejo, kaj točno sem, se grabijo za mednožje ter govorijo, da mi bodo pokazali. Ljudje ves čas govorijo z mano ter uporabljajo moški spol, čeprav sem ženska. Tudi, če jih popravim, se ne opravičijo ter še naprej uporabljajo moški spol.

Včasih me imajo ljudje za njihov lastni študijski primer ali lutko, katere krilo lahko dvignejo ter preverijo, kaj je spodaj. Ves čas me sprašujejo, kaj imam med nogami, če so moje prsi prave, kaj je moj pravi spol ter kaj je moje pravo ime. Čeprav jim povem svoje ime ter kateri zaimek naj uporabljajo, to ni nikoli pomembno; zdi se, kot da obstaja resničnost, ki je bolj resnična od moje.

Ko sem zaključila srednjo šolo, sem si močno želela službe, saj nisem želela nazaj v šolo. Med vrstniki sem doživela preveč zavračanja. Tudi učitelji me niso podpirali, kot bi me morali. Enkrat se mi je zgodilo, da so me dekleta zvelkale v kopalnico po telovadbi ter vame metala vložke in tampone ter vmes kričala, kdaj imam menstruacijo, saj sem vendar dekle. Bilo je grozno in čutila sem se ponižano. Ko sem učiteljici povedala, kaj se je zgodilo, je rekla, da se moram na to navaditi, saj se mi bodo takšne stvari vedno dogajale, ker sem drugačna, in da bom to morala pretrpeti v tišini.

Zato sem začela iskati službo, vendar se je večina intervjujev slabo končala – ali niso želeli imeti ničesar z mano, ali pa so se norčevali iz mene. Nehala sem hoditi na razgovore. Bila sem popolnoma brez denarja. Nisem uspela dobiti službe, ne glede na to, kaj sem naredila. Nekega dne me je prijateljica povabila, naj skupaj z njo delam na ulici – rekla je, da dobro služi in da delo ni težko – moške je lahko nadzorovati. Večinoma sem delala ponoči, na bolj osamljenih področjih. Včasih se je zgodilo, da je bil moški preveč pijan ali preveč nasilen in nisem želela biti z njim, vendar ni bilo pomembno, če sem rekla ne. Zgodilo se je, da me je moški zvelkel v ulico, me podrl na tla, mi na vrat držal nož ter me posiljeval, vmes pa mi sikal v uho »če si ženska, potem daj moškemu, kar jim pripada«. Po tem dogodku se nekaj mesecev nisem vrnila na ulico, vendar na koncu nisem imela nobene druge možnosti. Možnost za zaposlitev je tako majhna, da preprosto nimam energije, da bi nadaljevala z iskanjem.«

ŽENSKE IN OTROCI – BEGUNKE IN BEGUNCI, KI SO ŽRTVE NASILJA

Ženske in dekleta, ki bežijo pred vojno in konflikti, ki se dogajajo v njihovih državah izvora, so še posebej ranljive, da postanejo žrtve fizičnega, spolnega, psihičnega in ekonomskega nasilja, ko iščejo varno okolje, med begom in ko prispejo v EU (European Union Agency for Fundamental Rights 2016).

Mnoge osebe med njimi so izpostavljene visoki stopnji tveganja, da doživijo nasilje. Nasilje lahko doživijo na poti in v tranzitnih ali sprejemnih centrih. Tam so lahko žrtve posilstva, spolnega napada, spolnega nadlegovanja; prisiljene so se zateči k prostituciji, da dobijo dostop do hrane, prebivališča ali prevoza; lahko so žrtve nasilja v družini; dekleta so prodana v zakon ali prisiljena v spolno izkoriščanje. (European Women's Lobby 2016).

Pogoji v številnih tranzitnih ter sprejemnih centrih ne dosegajo minimalnih standardov za zmanjševanje tveganja nasilja zaradi spola – na primer, ni ločenih stranišč ter kopalnic za moške in ženske; nobenih varnih prostorov za ženske. Ni zadovoljivega dostopa do storitev spolnega in reproduktivnega zdravja oziroma ženske niso informirane o storitvah, ki so na voljo. Zelo malo je informacij, še manj v jezikih, ki jih begunke/begunci razumejo. Zaradi tega so posebej ranljiva skupina za tihotapce z ljudmi ter druge oportuniste, ki govorijo njihov jezik.

Ženske in dekleta v ciljnih državah pogosto ne dobijo zadostne psihosocialne in pravne podpore, da bi uspešno pridobile azil na podlagi nasilja zaradi spola.

Dekleta in ženske, ki so obtičale v državah izvora ali državah, kjer so prvič zaprosile za azil, omejitve glede združevanja družine lahko pustijo v okoliščinah, ki so za njih zelo nevarne.

RAZŠIRJENOST NASILJA V DRUŽINI IN NASILJA ZARADI SPOLA

Zanesljivi statistični podatki o obsegu nasilja v družini niso na voljo. Številni posamezni dogodki nasilja v družini **niso prijavljeni policiji ali drugim uradnim institucijam.**

Intimnopartnersko nasilje v večini primerov prizadene ženske. Žrtve nasilja so lahko tudi moški. Prizadene različne osebe, ne glede na njihovo starost. Prisotno je tako v heteroseksualnih kakor tudi v homoseksualnih intimnopartnerskih zvezah.

Agencija Evropske Unije za temeljne pravice – FRA je izvedla raziskavo o nasilju nad ženskami. Iz rezultatov izhaja, da ena od treh žensk poroča o eni od oblik fizične ali spolne zlorabe od 15. leta naprej. 13 milijonov žensk v EU je doživelo fizično nasilje v 12 mesecih pred sodelovanjem v raziskavi.

Za več informacij si lahko ogledate interaktivni pregled podatkov, kjer so na voljo rezultati raziskave, ki jo je izvedla Agencija Evropske Unije za temeljne pravice – FRA. (European Union Agency for Fundamental Rights 2014)

Nasilje v družini prizadene številne najbolj ranljive posameznice in posameznike.

REALNOST NASILJA V DRUŽINI IN NASILJA ZARADI SPOLA

Obstajajo številni škodljivi ter razširjeni miti o nasilju v družini ter nasilju zaradi spola. Da lahko problem nasilja v družini in nasilja zaradi spola primerno naslovimo, ga ustavimo ter preprečujemo, se moramo poučiti o dejstvih.

Nekateri **miti**:

- Nasilje v družini se dogaja le v revnih družinah.
- Žrtev se je vedla izzivalno, zato je doživela spolno nasilje.
- Povzročitelj/povzročiteljica nasilja v družini ne more nadzorovati svojega vedenja.
- Pri nasilju v družini gre najpogosteje za agresivne pare, v katerih se oba partnerja zateketa k agresivnim dejanjem.
- Nasilje v družini in nasilje zaradi spola sta stvar zasebnosti.
- Zloraba alkohola, drog, stres so vzrok nasilja v družini.
- Če bi bilo res hudo, bi žrtev preprosto odšla.
- Za zlorabo otroka gre le, če je prisotno fizično nasilje.
- Otroci, ki so žrtve zlorabe, postanejo sami nasilni, ko odrastejo.

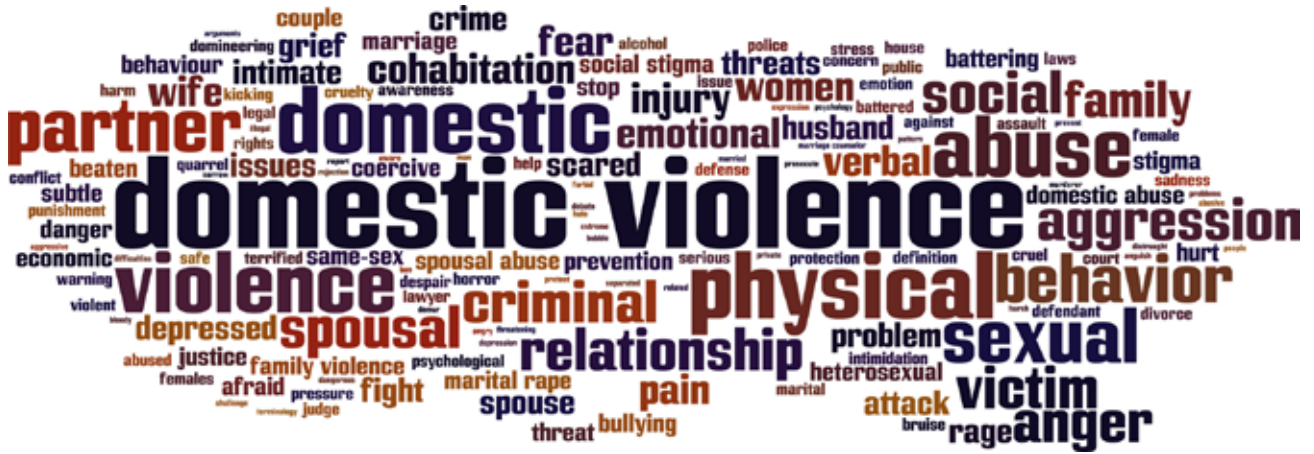
Nekatera **dejstva**:

- Nasilje v družini se lahko dogaja **v vseh družinah** ne glede na socialni in ekonomski status, verski in kulturni kontekst.
- Nasilje v družini in nasilje zaradi spola **nista stvar zasebnosti**.
- Žrtev **ni nikoli odgovorna** za nasilje nekoga drugega.
- Povzročitelj/povzročiteljica nasilja v družini **lahko nadzoruje svoje vedenje**.
- Za nasilje v družini so značilni **vzorci kontrolirajočega vedenja**, ki jih povzročitelj/povzročiteljica nasilja uporablja, da pridobi moč nad žrtvijo.
- Zloraba alkohola, drog, stres **niso vzrok** nasilja v družini. (Michigan Judicial Institute 2017)
- **1/3 žensk** v svetu bo v svojem življenju doživela nasilje v družini ali nasilje v intimnopartnerskem odnosu.
- Fizično nasilje je le ena od oblik nasilja nad otroki. Zanimanje ter čustvena zloraba otrok **sta lahko enako škodljiva**.
- Čeprav nekateri otroci, ki so žrtve zlorabe, kot odrasli ponovijo krog zlorabe, veliko otrok, ki so preživeli zlorabo, ko odrastejo, **ne zlorablja** svojih otrok.

Vprašanje za razmislek

Kaj so še drugi miti o nasilju v družini in nasilju zaradi spola?
Kako jih lahko pomagata spreminjati?

OBLIKE NASILJA V DRUŽINI IN NASILJA ZARADI SPOLA

Oblike nasilja v družini in nasilja zaradi spola so različne.

Nasilje v družini vključuje:

- psihično nasilje,
- spolno nasilje (vključno s posilstvom, spolnimi zlorabami otrok),
- fizično nasilje,
- zalezovanje,
- ekonomsko nasilje,
- zanemarjanje.

Nasilje zaradi spola vključuje:

- nasilje v intimnopartnerskih odnosih,
- spolno nasilje (vključno s posilstvom, spolnim napadom in nadlegovanjem ali zalezovanjem),
- trgovino z ljudmi (vključno s prostitucijo),
- prisilno delo,
- suženjstvo,
- škodljive prakse, kot so prisilne poroke, pohabljanje ženskih spolnih organov in tako imenovani zločini iz »časti«.

Vprašanje za razmislek

Spomnite se Polonine zgodbe. Katere oblike nasilja je doživljala Polona?

- a. Psihično nasilje.
- b. Spolno nasilje.
- c. Fizično nasilje.
- d. Ekonomsko nasilje.
- e. Zanimanje.

Odkrijte, kako se različne oblike nasilja dogajajo v življenju resničnih ljudi. V večini primerov žrtve nasilja doživijo več različnih oblik nasilja (psihično, fizično, spolno ...).

Fizično nasilje:

- udarjanje, brcanje, grizenje,
- vlečenje za lase,
- utapljanje,
- zbadanje,
- ožiganje,
- omejevanje zdravil,
- metanje predmetov,
- povzročitev splava,
- femicid (umor ženske v intimnopartnerski zvezi).

Fizično nasilje je vsaka uporaba fizične sile, ki pri družinskem članu povzroči bolečino, strah ali ponižanje, ne glede na to, ali so nastale poškodbe. (ZPND 2008/2016)

Psihično/čustveno nasilje:

- poniževanje, zmerjanje, npr. debel/-a si, grd/-a, neumen/-a, nor/-a, narkoman/-ka,
- prepričevanje osebe, da je »nor/-a«,
- stalno diskreditiranje, izpraševanje ali zasliševanje,
- vzbujanje občutka krivde,
- zmanjševanje samozaupanja,
- stalno obtoževanje žrtve, da »vara«,
- grožnje s samomorom,
- grožnje z nasiljem, grožnje z nasiljem nad otroki, nad sorodnicami/sorodniki, prijateljicami/prijatelji, hišnimi ljubljenci,
- grožnje, da jih bodo dali zapreti v psihiatrično bolnišnico, da jih bodo prijavili policiji ali centru za socialno delo, zlasti če žrtev uporablja droge ali alkohol ali ima težave v duševnem zdravju,
- grožnje, da bodo o statusu priseljenca/priseljenke obvestili pristojne službe,
- grožnje, da bodo pokazali pornografske podobe žrtve ponudnikom storitev, družini, prijateljicam/prijateljem, delodajalki/delodajalcu,

- izolacija partnerja/partnerke, otrok od prijateljic/prijateljev, sorodnic/sorodnikov,
- nadlegovanje žrtve na njenem delovnem mestu ...

Psihično nasilje so ravnanja, s katerimi povzročitelj nasilja pri družinskem članu povzroči strah, ponižanje, občutek manjvrednosti, ogroženosti in druge duševne stiske. (ZPND 2008/2016)

Spolno nasilje:

- posilstvo,
- spolna zloraba otroka,
- žaljenje, poniževanje, pripombe s spolno konotacijo,
- zavračanje spolnosti ali naklonjenosti,
- uvedba »pravil oblačenja«, npr. za nošenje bodisi oblačil s spolno konotacijo bodisi takšnih, ki štejejo kot skromna, zadržana,
- siljenje v spolne odnose,
- siljenje v gledanje pornografije ali sodelovanje pri izdelavi pornografskih posnetkov,
- zvodništvo nekoga, torej siljenje v spolne odnose z drugimi ljudmi v zameno za denar, droge itd.,
- uporaba tehnologije, da bi pridobili žrtev, da bi objavila svoje gole fotografije, fotografije s spolno vsebino,
- preprečevanje ali prepoved uporabljanja kontracepcije, kar lahko povzroči spolno prenosljive okužbe in/ali neželene nosečnosti.

Spolno nasilje so ravnanja s spolno vsebino, ki jim družinski član nasprotuje, je vanje prisiljen ali zaradi svoje stopnje razvoja ne razume njihovega pomena. (ZPND 2008/2016)

Pogosto se zgodi, da žrtve še posebej težko govorijo o svojih izkušnjah spolnega nasilja. Mnoge odrasle ženske se ne zavedajo, da so lahko žrtve posilstva tudi v odnosu z možem ali intimnim partnerjem. Ženske spolnost pogosto še vedno dojemajo kot dolžnost v intimnopartnerskem odnosu, ki jo morajo izpolniti, saj so taka pričakovanja tako njihovih partnerjev kot tudi družbe. Zato se ženske velikokrat ne zavedajo dejstva, da je vsaka prisiljena spolna aktivnost posilstvo, čeprav je storilec njihov partner. O tem jim je tudi najtežje govoriti, saj praviloma občutijo sram in krivdo.

Finančno/ekonomsko nasilje:

- preprečevanje zaposlitve,
- onemogočanje dostopa do denarja,
- kraja denarja (partnerju/partnerici, otrokom, članom/članicam družine),
- igranje iger na srečo na način, ki ogroža življenjski standard družine,
- izvajanje nadzora nad izdatki žrtve in njenimi dejavnostmi,
- samostojno sprejemanje pomembnih finančnih odločitev,
- povečevanje dolgov,
- onemogočanje dostopa do denarja, da lahko s tem uveljavi/izsili neko dejanje, aktivnost,
- uničevanje lastnine žrtve,
- uporaba osebnega dohodka izključno za lastne potrebe in neprispevanje h kritju stroškov skupnega gospodinjstva,
- neplačevanje preživnine za otroka.

Ekonomsko nasilje je oblika nasilja, ki vključuje vse oblike poniževanja in prevlade nad žrtvijo z odrekanjem pravic, ki se nanašajo na zaslužek in sredstva za preživetje. Nekateri oblike tovrstnega nasilja vključujejo omejitev pravice do zaposlitve in pravice, da upravljajo s svojim denarjem, siljenje v finančno odvisnost ali prisilo žrtve, da prevzame celotno finančno breme za povzročitelja nasilja.« (Wikipedia 2016) Ekonomsko nasilje je tudi neplačevanje preživnine za otroka.

Zanemarjanje:

- pomanjkanje zagotavljanja osnovnih potreb otroka – primerne prehrane, nastanitve, oblačil in drugih potrebščin,
- pomanjkanje primerne nadzora ali zagotavljanja varnosti otroku,
- pomanjkanje zagotavljanja osnovnega medicinskega zdravljenja, nezagotavljanje primerne zdravniške oskrbe (ob boleznih, poškodbah ...),
- nezagotavljanje priložnosti za rast in razvoj ter izobraževanje otroka,
- nezagotavljanje otrokovih potreb po negi in stimulaciji, čustveni varnosti in spodbujanju (ignoriranje, žaljenje, ustrahovanje ali izolacija otroka ...),
- nezagotavljanje ustrezne oskrbe otrokom s posebnimi potrebami,
- nezagotavljanje primerne oskrbe odraslim, ki ne morejo skrbeti sami zase,
- omejevanje dostopa do oz. jemanja zdravil, ki jih oseba potrebuje,
- zapustitev otroka ali slabotne osebe.

Zanemarjanje je oblika nasilja, kadar oseba opušča dolžno skrb za družinskega člana, ki takšno skrb potrebuje zaradi bolezni, invalidnosti, starosti, razvojnih ali drugih osebnih okoliščin. (ZPND 2008/2016)

Pomembno je, da zanemaranja ne enačimo z revščino. Revščina še ne pomeni posledično zanemarjanje.

Zalezovanje:

- sledenje, pojavljanja na mestih, kjer se zadržuje žrtev,
- pošiljanje neželenih daril, pisem, čestitk ali e-pošte,
- poškodovanje lastnine (nepremičnine, avto ...),
- nadzorovanje telefona ali računalnika,
- uporaba tehnologije z namenom nadzora (skrite kamere, GPS-a za sledenje itd.),
- vožnja mimo, čakanje pred ali obisk na domu, v šoli ali v službi žrtve,
- grožnje o poškodovanju žrtve, njene/njegove družine, prijateljev/prijateljic ali hišnih ljubljencev,
- zbiranje podatkov o žrtvi z uporabo javnih podatkov ali spletnih brskalnikov, najemanje preiskovalcev, brskanje po smeteh ali kontaktiranje prijateljic/prijateljev, družine, sosed/sosedov ali sodelavk/sodelavcev,
- objavljanje informacij ali širjenje govoric o žrtvi preko interneta, na javnem mestu ali »od ust do ust«,
- druga dejanja, s katerimi se nadzoruje, sledi ali ustrahuje žrtev.

DEJAVNIKI TVEGANJA PRI NASILJU V DRUŽINI IN NASILJU ZARADI SPOLA

Ni neposrednih »vzrokov« nasilja v družini ali nasilja zaradi spola. So pa dejavniki tveganja, ki prispevajo k povečanju verjetnosti nasilja in zlorabe.

Prav tako ne obstaja en dejavnik, ki vodi k temu, da oseba povzroča nasilje in zlorablja svojo partnerico/partnerja in/ali družinske člane, ampak je to posledica interakcije družbenih, situacijskih in individualnih dejavnikov. Dejavniki tveganja imajo osnovno skupno značilnost: povzročitelj/povzročiteljica nasilja ima potrebo, da vrši popolni nadzor nad svojo partnerko/partnerjem in/ali družinskimi člani.

Nekateri dejavniki tveganja:

- Pretekle izkušnje kot žrtev nasilja.
- Prepričanje, da je nasilje način, kako rešiti problem.
- Potreba po izvajanju popolnega nadzora nad intimnim partnerjem.
- Težave v duševnem zdravju.
- Vzorec moške dominantnosti (prepričanja, vedenje).
- Prepričanje, da je nasilje način vzgoje otroka.
- Neenakost med spoloma.

Nasilje ni neposredno povezano z alkoholom ali zlorabo drog, vprašanjem duševnega zdravja, revščine, stopnje izobrazbe, vere, narodnosti itd.

Povzročitelji nasilja se naučijo nasilnega vedenja. Vzorcev nasilnega vedenja, s katerim nadzorujejo druge ljudi, se v času odraščanja naučijo v svojih družinah, od drugih zanje pomembnih odraslih, iz medijev in od družbe na splošno. Lahko da so bili pogosto priče nasilju ali pa so bili sami žrtve nasilja.

Za nasilje je vedno odgovoren povzročitelj nasilja.

Povzročitelj lahko prepriča žrtev, da ona ali on zasluži zlorabo/nasilje in da jo/ga je na nek način sam/-a izzval/-a. Zaradi tega naj bi povzročitelj »izgubil nadzor«. Povzročitelji »ponujajo« različne razloge kot izgovore/opravičila za svoje nasilno ravnanje. Pomembno je poudariti, da žrtve ne povzročijo nasilja. Povzročitelj lahko nadzoruje svoje vedenje. Če ga ne bi mogel, bi bil nasilen povsod, kjer se počuti frustriranega – v službi, na ulici ...

Žrtev nasilja ni nikoli odgovorna za nasilno vedenje nekoga drugega.

»Nasilje zaradi spola ima svoje korenine v diskriminatornih kulturnih prepričanjih in stališčih, ki ohranjajo neenakost in nemoč, zlasti žensk in deklet. Različni drugi dejavniki, kot so revščina, pomanjkanje izobrazbe in možnosti preživljanja in nekaznovanost za kazniva dejanja in zlorabe, tudi prispevajo in krepijo kulturo nasilja in diskriminacije na podlagi spola.« (UNHCR 2016:195)

Noben vzrok ali dejavnik tveganja ne opravičuje nasilja.

DINAMIKA NASILJA

Marinina zgodba

Za nasilje v družini je značilna kompleksnost odnosov in dejanj povzročitelja nasilja, s katerimi postopoma ustvarja okolje, v katerem lahko izvaja nasilje in ustrahuje svoje žrtve, medtem ko je na drugi strani za žrtev vedno težje, da bi našla pot iz odnosa, v katerem doživlja nasilje.

To je Marinina zgodba.

»Ko sem ga prvič zagledala, sem mislila, da sem **spoznala moškega svojih sanj**. Bil je zelo očarljiv in želel je biti z mano ves čas. Na začetku me ni motilo, **da je bil raje sam z mano** in da je zavračal, da bi spoznal moje prijatelje in družino. Mislila sem, da me tako zelo ljubi, da mu ni mar za druge. Kmalu je postal zelo ljubosumen in začel me je obtoževati, da imam razmerje, čeprav takrat nisem šla nikamor brez njega. Vedno pogosteje **je imel izbruhe jeze**. Med izbruhi je bil zelo žaljiv. **Zmerjal me je. Grozil mi je** na različne načine. Za vse sem bila vedno jaz kriva. Začela sem se ga res bati. Na začetku so se takšne reči dogajale vsake toliko časa, kmalu pa vsak teden in nato vsak dan.

Poskušala sem zadovoljiti vse njegove potrebe, v upanju da ga bo to ustavilo. Ampak ga ni. **Postajal je vedno bolj nasilen**. Ko ni bil prave volje, je včasih razbil vse kozarce, ki sva jih imela in nato zahteval, da vse počistim.

Prvič me je udaril, ko sem po rojstvu najinega prvega otroka prišla domov iz porodnišnice. Jokala sem celo noč. Začela sem se zavedati, da se nasilje ne bo preprosto končalo. In se ni. Prvi udarec ni bil nič v primerjavi s tistim, kar je sledilo. Najhuje je bilo, da je vztrajal, **da sva imela spolni odnos vsakič, ko me je pretepel**. Bilo me je preveč strah reči ne. Tako da sva imela spolne odnose. Najini otroci so jokali v sosednji sobi, prestrašeni zaradi vsega, kar se je dogajalo. Dolgo nisem vedela, da je to posilstvo.

Končno **sem se odločila, da ga zapustim. Nisem vedela, kam naj grem z dvema otrokoma**. Nisem imela denarja za najem stanovanja; pred leti sem izgubila stike z vsemi prijateljicami in prijatelji. Imela sva veliko hišo. Zato sem predlagala, da se ločiva in živiva v različnih nadstropjih. Bilo bi dovolj prostora za vse. On ni hotel niti slišati o tem. Rekel je, da moramo ostati skupaj kot družina. Toda njega je bilo samo strah, da bi izgubil nadzor nad mano, če bi živela ločeno. Želel me je imeti tam, da bi me lahko še naprej zlorabljal. Ampak tega takrat nisem vedela.

Čez nekaj časa je stanje postalo nevzdržno. **Bala sem se, da me bo ubil**, in nihče ne bi vedel, kaj se je zgodilo. Zato sem začela govoriti o nasilju z nekaj sosedi, znanci, ljudmi, ki sem jih poznala, čeprav niso bili res moji prijatelji. Vsi so rekli, naj ga takoj zapustim. Nekateri so dejali, da sem nora, da imam dva otroka z moškim, kot je on. Strinjala sem se z njimi. Vendar sem imela rada svoja otroka; to je bila edina stvar v najinem odnosu, ki je bila dobra; edina pozitivna stvar v mojem življenju.

Izgubljala sem moč. Nisem mogla spati, komaj kaj sem pojedla. V nekaj mesecih sem shujšala 15 kilogramov. Poskrbela sem za svoja otroka, ki sta bila takrat stara 3 in 4 leta, vendar se nisem smejala, nikoli nisem bila zares sproščena. Mislila sem, da bom znorela in mi bodo odvzeli otroka. Kaj se bo zgodilo z njima, če se mi kaj zgodi? To je bila moja največja skrb, saj sta bila edini razlog,

da sem še vedno želela živeti.

Nekega večera, potem ko me je pretepel, me je zvlekel ven iz hiše in zaklenil vrata. Hudo me je pretepel in celo telo me je bolelo. Poklicala sem policijo. Predlagali so, da grem v krizni center za čez noč, saj ni varno za mene, da ostanem v hiši. Pomagali so mi, da sem šla nazaj v hišo in vzela otroka, ki sta že spala. Vzela nisem ničesar drugega. Ni mi bilo mar za nič, želela sem le oditi in se nikoli več vrniti.

In se nisem. V kriznem centru sem ostala nekaj tednov. Kontaktirala sem tudi socialno službo ter vložila prijavo na policijo. Potem smo se skupaj z otrokoma preselili v varno hišo. Dobila sem veliko podpore s strani tam zaposlenih. Končno sem se lahko sprostila in razmišljala, kakšno življenje si želim. Ni bilo vedno lahko, vendar sem razmišljala: »Če sem preživela odnos s svojim bivšim partnerjem, lahko preživim karkoli.«

Vprašanje za razmislek

Kako se je začelo nasilje v Marinini družini?

- a. Partner je bil že od začetka zveze fizično nasilen.
- b. Partner je izvajal psihično nasilje. Zmerjal je Marino in jo poniževal.
- c. Partner je bil pogosto pijan. Zaradi tega je bil nasilen do Marine in otrok.
- d. Partner je sledil vsakemu Marininemu gibu. Sledil je telefonu in nadzoroval njeno e-pošto.
- e. Partner je grozil Marini z orožjem.

OBDODBJA V NASILNEM ODNOSU

Ključna obdobja, skozi katera »gre« žrtev nasilja v odnosu, v katerem doživlja nasilje, so:

- življenje žrtve s povzročiteljem nasilja,
- žrtev išče pomoč, da bi zapustila odnos, v katerem doživlja nasilje,
- življenje žrtve po odhodu iz odnosa, v katerem je doživljala nasilje.

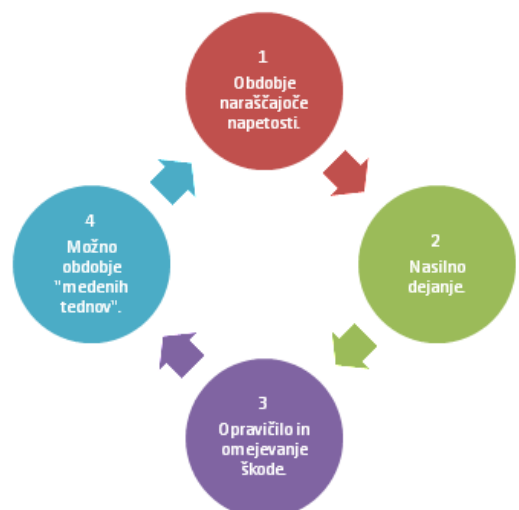

Nasilje se običajno začne z različnimi oblikami psihičnega nasilja. Po prvem nasilnem dogodku se nasilje postopoma stopnjuje, tako po obsegu kot po pogostosti.

Nasilje v družini se po prvem nasilnem dogodku postopoma povečuje, tako po obsegu kot tudi pogostosti. Navadno se začne z različnimi oblikami psihičnega nasilja, ki jih žrtev niti ne prepozna kot nasilje. Žrtev počasi prilagaja svoje življenje in sprejema številne omejitve, ki jih določi povzročitelj nasilja, saj upa, da bo na tak način preprečila nasilje. Nasilje se povečuje skupaj z vedno večjo potrebo povzročitelja nasilja po izvajanju moči in nadzora.

Krog nasilja, ki ga doživljajo žrtve v intimnopartnersk

- Obdobje naraščajoče napetosti.
- Nasilno dejanje.
- Opravičilo in omejevanje škode.
- Možno obdobje »medenih tednov«.

Nekatere ženske povedo, da so med posameznimi izbruhi nasilja doživele tudi obdobja miru (tako imenovana obdobja »medenih tednov«), ko so se povzročitelji opravičili za svoja dejanja, obljubili, da ne bodo več nasilni, bili so lahko še posebej prijazni in pozorni do njih, podobno kot na začetku partnerske zveze. Druge ženske pa povedo, da niso nikoli doživele obdobja miru, ampak so doživljale stalno nasilje. V obdobjih miru se žrtve pogosto odločijo, da bodo ostale v odnosu. Vidiijo možnost, da se bo partner spremenil. Upajo, da se je nasilje končalo. (Društvo za nenasilno komunikacijo 2016a)

Žrtve, ki živijo pod stalnim pritiskom, da bodo doživele nasilje, živijo v strahu za svoje telo in življenje, pod nadzorstvom in v izolaciji. Zato pogosto ne najdejo več moči, da bi sploh iskale pot iz nasilja. (Društvo za nenasilno komunikacijo 2016a)

Podporno socialno okolje igra ključno vlogo pri odločitvi žrtve, da zapusti odnos, v katerem doživlja nasilje.

Vprašanje za razmislek

Kaj menite, da so razlogi, da osebe ostajajo v odnosih, v katerih doživljajo nasilje, zlorabo?

- a. Strah.
- b. Izolacija, pomanjkanje podpore socialne mreže.
- c. Finančna odvisnost.
- d. Čustvena odvisnost.
- e. Vrednostni sistem (»vrednota zakonske zveze ali družine«, prepričanje, da »otroci potrebujejo očeta in mater« itd.).
- f. Upanje.
- g. Sram.
- h. Občutki krivde.
- i. Kulturne ovire.
- j. Pomanjkanje virov pomoči.

PREKINITEV NASILNEGA ODNOSA

Prekinitev nasilnega odnosa in odhod od nasilnega partnerja sta pogosto zelo težka. To je lahko povezano s tveganjem, da bo žrtev utrpela še večjo čustveno, psihično in včasih tudi fizično škodo.

Nekatere ženske zapustijo nasilnega partnerja šele potem, ko postane nasilen do otrok, druge pa odidejo, ko otroci odrastejo in postanejo neodvisni. Dejstvo je, da odhod iz nasilnega odnosa lahko predstavlja zelo nevarno situacijo. Zato se ženske odločijo za to pot šele, ko menijo, da nimajo ničesar izgubiti in so pripravljene tvegati svoje življenje. »Raziskave kažejo, da so ženske, ki zapustijo nasilne partnerje, pogosto žrtve hudih telesnih poškodb ali celo umora (femicida). Še posebej so ogrožene, ko se povzročitelj nasilja zave, da ga bo žrtev dejansko zapustila. Ameriška raziskava je pokazala, da je pojavnost umora žensk (femicida), ki zapustijo svoje nasilne partnerje, 75 % višja kot pri tistih, ki ostajajo v nasilnem odnosu.« (Kindschi v Filipčič, 2002: 98–9)

Pritisk in grožnje s strani povzročitelja nasilja se praviloma ne končajo, tudi če žrtev ne živi več z njim.

Zaradi otrok, ki ju imata in posledično stika med povzročiteljem nasilja in žrtvijo ter pogosto tudi zaradi nedokončanih sodnih postopkov (npr. delitve premoženja), lahko povzročitelj nasilja nadaljuje z nasilnimi dejanji, ki negativno vplivajo na življenje žrtve. Povzročitelji nasilja pogosto zlorabljajo različne možnosti in postopke (tako pravne kot nelegalne), da bi škodili žrtvi.

Nekatere žrtve se vrnejo v odnos z povzročiteljem nasilja.

Nekatere žrtve se po odhodu iz odnosa, v katerem so doživljale nasilje, tudi večkrat odločijo, da se vrnejo v odnos s povzročiteljem nasilja, ker nimajo ustreznih pogojev in dovolj moči, da bi zdržale številne negotovosti, stiske in strahove, s katerimi se srečujejo. (Veselič 2007)

Pomembno je, da strokovnjakinje in strokovnjaki ter druge osebe, ki lahko pomagajo žrtvi, tudi v teh primerih ostanejo podporni in na voljo žrtvi, da ne bi bila v zadregi, z občutki sramu in bi lahko ponovno zaprosila za pomoč.

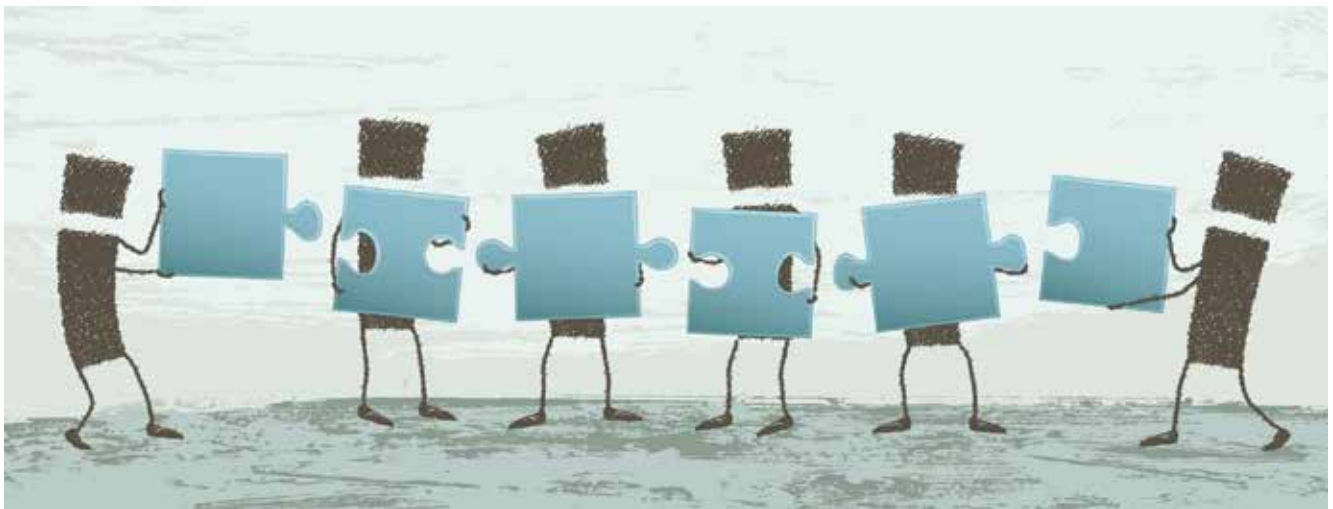

II. KAKO SE ODZVATI IN NUDITI PODPORO ŽRTVAM NASILJA:

PREPOZNAJ – VPRAŠAJ IN SE ODZOVI – UKREPAJ!

PREPOZNAJ – PREPOZNAVANJE NASILJA V DRUŽINI IN NASILJA ZARADI SPOLA

Ko poskušamo prepoznati primere nasilja v družini in nasilja zaradi spola, običajno sestavljamo koščke »sestavljanke«. Za hitro in učinkovito odkrivanje in preprečevanje nasilja v družini in nasilja zaradi spola je zelo pomembno timsko delo. Pomembno je, da smo pozorni, da ne »pogledamo stran«, se odzovemo in ponudimo pomoč in podporo. Pomembno je, da se naučimo, kako se na primeren način odzvati in ponuditi pomoč žrtvi nasilja.

ZNAČILNOSTI DRUŽINE, KI DOŽIVLJA NASILJE V DRUŽINI

Bi lahko prepoznali, v kateri od družin se dogaja nasilje v družini?

Ni tipičnega povzročitelja nasilja, kakor tudi ni tipične žrtve ali tipične družine, v kateri se dogaja nasilje.

Zunanji videz para ali družine nam običajno ne bo povedal, ali se v družini oz. v paru dogaja nasilje. Nasilje v družini se lahko dogaja **v katerikoli družini**, ne glede na socialni in ekonomski status, verski in kulturni kontekst.

V družinah, v katerih se dogaja nasilje, je mogoče prepoznati nekatere skupne značilnosti. Dve glavni značilnosti sta **visoka stopnja nadzora in zloraba moči s strani povzročitelja nasilja**.

Nekatere značilnosti družin, v katerih se dogaja nasilje:

- Družina je izolirana, nima stikov z drugimi, ima šibko socialno mrežo.
Članom družine ni dovoljeno preživljanje časa s prijatelji, sosedi, starimi starši ...
- Visoka stopnja nadzora s strani dominantnega partnerja (psihološka, fizična, finančna).
- Žrtve nasilja v takšnem odnosu preživijo z uporabo različnih strategij preživetja, kot so zanikanje nasilja, minimalizacija nasilja, racionalizacija nasilja, idealizacija družinskega življenja ...
- V družini sta stalno prisotni napetost in negotovost.

POSLEDICE NASILJA V DRUŽINI IN NASILJA ZARADI SPOLA

Posledice nasilja v družini in nasilja zaradi spola so raznolike. Ne obstaja edinstvena »kombinacija« posledic, ki bi lahko potrdila nasilje v družini in nasilje zaradi spola.

Nasilje v družini in nasilje zaradi spola imata lahko različne vplive na zdravje žrtve.

Posledice nasilja se lahko odražajo v:

- spremenjenem načinu razmišljanja, spremenjeni zaznavi sebe, drugih, sveta, težavah s spominom, koncentracijo, nizkih pričakovanjih glede prihodnosti ...,
- spremenjenem čustvovanju,
- telesnem odzivu, težavah, motnjah, boleznih,
- vedenju.

Nasilje v družini in nasilje zaradi spola prav tako predstavljata precejšnje finančno breme za državo (stroški zdravljenja, stroški bolniških odsotnosti, stroški, povezani s preprečevanjem nasilja ...).

Splošne posledice nasilja so izguba občutka varnosti, izguba nadzora ter zaupanja.

DREVO POSLEDIC IN ZNAKOV

Nekatere posledice lahko vidimo navzven kot krošnjo na drevesu, druge pa so skrite kot veje pod listjem.

Katere posledice lahko vidimo in katere so skrite?

- Depresija ali anksioznost.
- Sindromi kroničnih bolečin, migrene in glavoboli.
- Strah.
- Samopoškodovanje, poskusi samomora.
- Nezmožnost zaupanja drugim, zlasti v intimnih odnosih, strah pred bližino.
- Negativen pogled na življenje.
- Nizka samozavest, samozaupanje.
- Poškodbe in modrice, ki izgledajo, kot da so posledica davljenja, udarcev ali poskusov branjenja.
- Motnje spanja.
- Občutki sramu in krivde.
- Izolacija, umik iz socialne mreže.
- Spremembe vzorcev prehranjevanja in spanja.
- Zloraba škodljivih snovi (kajenje, opijanje, opijanje in vožnja ...).
- Vedenje, povezano z nezdravim prehranjevanjem (postenje, bruhanje, zloraba dietnih tablet, prekomerno prehranjevanje ...).
- Težave s koncentracijo in pozornostjo.

SPLOŠNI OPOZORILNI ZNAKI NASILJA V DRUŽINI

Žrtve nasilja v družini ali nasilja zaradi spola (Office for the Prevention of Domestic Violence 2016):

- se lahko zdijo kot »na pozor« in v stalni pripravljenosti ustreči partnerju/staršu, ki izvaja nasilje; strinjajo se z vsem, kar le-ta reče ali naredi,
- svojemu partnerju pogosto poročajo o tem, kje so in kaj delajo,
- pogosto prejemajo nadzorovalne, nadlegujoče telefonske klice s strani partnerja/starša, ki izvaja nasilje. Le-ta jih lahko tudi zasleduje in zalezuje,
- ne smejo imeti kontaktov s svojo družino in prijatelji ali pa so ti kontakti omejeni,
- ne smejo iti ven »v javnost« brez svojega partnerja ali pa so te priložnosti zelo redke,
- imajo omejen dostop do denarja,
- imajo pogosto poškodbe, ki jih pripišejo posledicam »nesreče« (padec ...),
- pogosto in brez pojasnila ne pridejo v službo, šolo ali na družabne prireditve,
- oblačijo se tako, da skrijejo modrice ali brazgotine,
- pri njih zaznamo spremembe vedenja, osebnosti (lahko imajo nizko stopnjo samozavesti; četudi so bile včasih samozavestne, postanejo odmaknjene itd.),
- imajo čustvene težave, težave v duševnem zdravju (so depresivne, anksiozne, imajo samomorilne misli, poskušajo narediti samomor itd.).

Nasilje se lahko zgodi v vsakem odnosu, ne glede na raso, veroizpoved, družbeno-ekonomski status, stopnjo izobrazbe, status zaposlitve, starost oseb.

RAZUMEVANJE POTREB ŽRTEV NASILJA

Večina žrtev nasilja si želi samo to, da bi se nasilje in zloraba končala. Ne želijo pa si nujno tudi tega, da bi se razmerje s povzročiteljem nasilja končalo. Pogosto ne želijo izgubiti svojega partnerja ali starša, saj so vezi, ki jih delijo s svojim partnerjem ali staršem, premočne. Nekatere žrtve nasilja se ne zavedajo, da je to, kar doživljajo, nasilje. Vse to so pomembni dejavniki, ki se jih moramo zavedati, če želimo žrtvam nasilja nuditi ustrezno pomoč in podporo.

Podobno kot odrasli tudi otroci, ki so žrtve nasilja, ne želijo izgubiti svojih staršev ali skrbnikov, kar je eden izmed ključnih razlogov, zakaj pogosto ne spregovorijo o nasilju, zlorabi, ki jo doživljajo. Včasih se ne zavedajo, da je to, kar se dogaja, nasilje, zloraba, saj je to edina realnost, ki jo poznajo.

Vsi imamo pravico, da smo varni in svobodni.

Žrtve nasilja si želijo, da bi se nasilje končalo. Pravico imajo do življenja brez nasilja.

GLAVNI RAZLOGI ZA NERAZKRITJE NASILJA

Glavni razlogi za nerazkritje nasilja:

- občutki krivde, sramu in zadrege,
- strah, da žrtvi ne bodo verjeli,
- strah, da bo razkritje vzrok za stopnjevanje nasilja,
- strah pred formalnimi postopki (na policiji, centru za socialno delo, sodišču ...) in pred posledicami teh postopkov (izguba otrok, partner bi lahko šel v zapor ...).

Glavni razlogi, zakaj je otrokom težko spregovoriti o njihovi izkušnji nasilja in zlorabe:

- povzročitelj nasilja uporabi različne manipulacijske tehnike,
- grožnje povzročitelja nasilja,
- povzročitelj nasilja otroka podkupa z različnimi »privilegiji« ali koristmi,
- naklonjenost do povzročitelja nasilja, navezanost nanj/nanjo (v primerih, ko je povzročitelj nasilja eden od staršev ali skrbnik, je ta odnos še posebej zapleten),
- strah, da mu/ji ne bodo verjeli,
- strah pred izgubo ljubezni staršev/skrbnikov,
- občutki krivde glede nasilja, zlorabe (tepen je bil, ker je bil poreden, zmerjajo ga, ker je slab ...),
- občutki krivde in odgovornosti za razpad družine, ločitev staršev (če bi bilo nasilje v družini razkrito),
- občutki krivde in odgovornosti za to, kar bi se zgodilo povzročitelju nasilja (zaporna kazen),
- sram,
- omejene sposobnosti komunikacije (pri majhnem otroku, otroku s posebnimi potrebami ...),
- negativne izkušnje, ko je že povedal ali želel povedati o zlorabi,
- pomanjkanje podpore in zaščite s strani starša, ki ni povzročitelj nasilja, zlorabe (ne zaščiti otroka ...),
- neravnovesje moči med odraslim in otrokom.

Vprašanje za razmislek

Ali se strinjate s spodnjimi trditvami?

- a. Če žrtev ne odide iz odnosa, v katerem doživlja nasilje, ali ne poišče pomoči, potem situacija najbrž ni tako težka.
- b. Strah, da se bo zaradi razkritja nasilja le še stopnjevalo, je eden od razlogov, zakaj žrtve o nasilju ne spregovorijo.
- c. Otroci pogosto želijo zaščititi svoje starše, kar je eden izmed glavnih razlogov, zakaj o zlorabi ne spregovorijo.

TVEGANJA OB ISKANJU POMOČI ALI POSKUSU ODHODA

Pogosto je zelo težko končati razmerje, v katerem se dogaja nasilje, ali zapustiti partnerja, ki nasilje povzroča. Odhod iz odnosa, v katerem se dogaja nasilje, je lahko povezan z različnimi tveganji, tudi s fizičnimi posledicami.

Tveganja, povezana s fizičnim nasiljem in psihičnimi posledicami (Office for the Prevention of Domestic Violence 2016):

- Grožnje in nasilje se lahko stopnjujejo; posledice lahko utrpijo žrtve, otroci, prijatelji, družina žrtve, tudi hišni ljubljenci.
- Povzročitelj nasilja lahko udejanji svoje grožnje s samomorom in se poškoduje ali ubije.
- Povzročitelj ne preneha z nadlegovanjem, zalezovanjem in z drugimi oblikami nasilja; to je še posebej problematično, če ima stike z žrtvijo (kot na primer v času sodno odrejenih stikov).
- Fizične poškodbe in/ali smrt žrtve.
- Posilstvo ali spolna zloraba žrtve.

Tveganja, povezana z otroki

(Office for the Prevention of Domestic Violence 2016):

- psihično, fizično in/ali spolno nasilje, zloraba,
- povečano tveganje za otroke zaradi nenadzorovanih ali slabo nadzorovanih stikov povzročitelja nasilja,
- izguba otrok (izguba skrbništva ali ugrabitev otroka),
- negativen vpliv na otroka kot posledica razpada družine, nasilja v družini,
- negativen vpliv na otroka kot posledica umora enega od staršev (v večini primerov gre za umor mame in včasih posledično še samomor očeta),
- stigmatizacija v primarnem okolju,
- medijsko soočanje in dodatna viktimizacija.

Tveganja, povezana s financami

(Office for the Prevention of Domestic Violence 2016):

- skrb glede sposobnosti plačevanja pravnih stroškov,
- znižan življenjski standard – potencialna izguba doma, lastnine, soseske, najem stanovanja,
- izguba prihodka ali službe – potencialna izguba partnerjevega prihodka; morda bo potrebno dati odpoved zaradi selitve ali zaradi skrbništva nad otroki, nesposobnost za delo zaradi groženj in nadlegovanja.

Tveganja, povezana z odnosom s povzročiteljem nasilja

(Office for the Prevention of Domestic Violence 2016):

- izguba partnerja, izguba razmerja,
- izguba pomoči pri vzgoji in negi otrok, v gospodinjstvu ...,
- izguba skrbnika (za starejše osebe ali osebe s posebnimi potrebami).

Tveganja, povezana z odnosi z družino, prijatelji, skupnostjo

(Office for the Prevention of Domestic Violence 2016):

- strah pred negativnimi odzivi prijateljev, družinskih članov ter strokovnjakov,
- prepričanje žrtve, da ji ne bodo verjeli, da je ne bodo jemali resno, da bo videna kot kriva ali da bo prisiljena narediti nekaj, kar se ji ne bo zdelo prav,
- obsojanje, da je slaba žena, mama, otrok, oče, mož, partnerka, partner ...,
- strah, da se bodo drugi počutili neprijetno glede »zavzemanja določene strani« ali pa se ne bodo želeli vključiti, pomagati ...,
- strah žrtve, da bo breme prijateljem in družini,
- pričakovanja in pritisk okolice, da vztraja v odnosu (zaradi prepričanj, povezanih z veroizpovedjo ali kulturo ali zato, ker otroci »potrebujejo očeta« ...),
- strah, da bodo dejanja ljudi, ki želijo pomagati, samo poslabšala situacijo (se bo nasilje stopnjevalo).

VPRAŠAJ IN SE ODZIVI

Podporen odziv v odnosu z žrtvijo nasilja

»Moj mož se mi je vedno smejal v obraz in govoril: »Zame ni zakona!« In res ga ni bilo. Vedno se je znal izvleči. Da ustavi storilca, mora ženska predložiti ogromno dokazov. Če nima podpore, marsikatera klone. **Prisluhnite ženski, ki govori o nasilju. Ne čakajte. Gre za življenje.**«

(Ana, 56 let)

Zapustiti razmerje, v katerem se dogaja nasilje, ni lahko. V povprečju žrtev nasilja poskusi zapustiti razmerje sedemkrat, preden ji uspe oditi za vedno. Ustrezna podpora žrtvam nasilja je torej ključna.

POSTOPEK ISKANJA POMOČI

Glede na rezultate raziskav žrtve nasilja v povprečju kontaktirajo od pet do dvanajst različnih služb, ustanov in ljudi, preden pridejo do pomoči, ki jo potrebujejo.

To je Olgina zgodba.

»Po prvem letu skupnega življenja sem razmišljala o odhodu, ampak kot tujka nisem imela kaj dosti prijateljev. Še za tiste, ki sem jih imela, je govoril, da so kurbe, da naj se z njimi ne družim. Nisem imela informacij, na koga naj se obrnem. Z dvema otrokoma pa mi je bilo še težje odločiti se in iti. Če bi imela prave informacije in če bi vedela, da obstajajo varne hiše in materinski domovi, bi takoj odšla! Ne še takoj prvo leto, najprej bi še poskusila. Drugo leto pa bi sigurno odšla!

Niti ne vem, kako je prišlo tako daleč. Opazila sem, da se nisem počutila dobro. Doživljala sem psihično nasilje, poniževanja, kritiziranja, paziti sem morala, kaj rečem. Tudi fizično je bil nasilen do mene. Nehal pa je, ko sem mu zagrozila s policijo, pol leta pred odhodom. Grozil mi je, da mi bo vzel otroka. Otroka sta bila velikokrat navzoča ob nasilju. Nasilje se je začelo, ko sva prišla živeti v Slovenijo.

Spomnim se, ko mi je grozil z nožem in nisem imela moči, nisem vedela, kaj naj naredim. Da odideš, moraš biti zelo močan, da se zbereš, sploh ker nimaš podpore, ker nimaš nikogar, da te posluša, podpre. Vsepovsod je bila samo njegova »žlahta«, če sem se pogovarjala z nekom, ki ni bil njegov sorodnik in je bilo izven njegovega kroga, je bilo že narobe.

Bala sem se, da se mi bo zmešalo. Strah, da se ne najdem, da se mi zmeša, da nimam volje, grozen občutek. Še starejši otrok, ki je bil takrat star 11 let, si je spakiral kovček in rekel, da gre, ker ne more več. In takrat mi je bilo popolnoma jasno, da grem.

Pomagala mi je prijateljica, tudi tujka. Poklicala sem jo in ji povedala, kaj se dogaja. Rekla mi je, da se moj mož ne sme tako obnašati, da je to, kar počne, kaznivo dejanje. Povedala mi je za varne hiše in krizni center. Ona me je rešila! Ko sem bila odločena, mi je pomagala druga prijateljica iz okolice. Ta me je peljala na CSD. Veliko sem tvegala. Cel dan sem premišljevala, ali naj grem na CSD, spraševala sem se, ali delam prav. V meni je bilo, da se tega ne dela, ne greš kar na policijo in prijaviš moža. Ampak sem. In prav je bilo. Pomagali so meni in mojim otrokom.«

Vprašanja za razmislek

Zakaj menite, da je Olga tako dolgo ostala v razmerju, kjer je doživljala nasilje?

- a. Ni vedela, da je to, kar doživlja, nasilje.
- b. Svojega partnerja je imela rada.
- c. Ostala je zaradi otrok.
- d. Ni imela kam iti.
- e. Partner ji je grozil z nasiljem.
- f. Bilo jo je strah.
- g. Ni želela ločiti otrok od njihovega očeta.
- h. Ni imela informacij o podpori, ki bi jo lahko prejela.

Kaj je pomagalo Olgi, da je zapustila svojega nasilnega parterja?

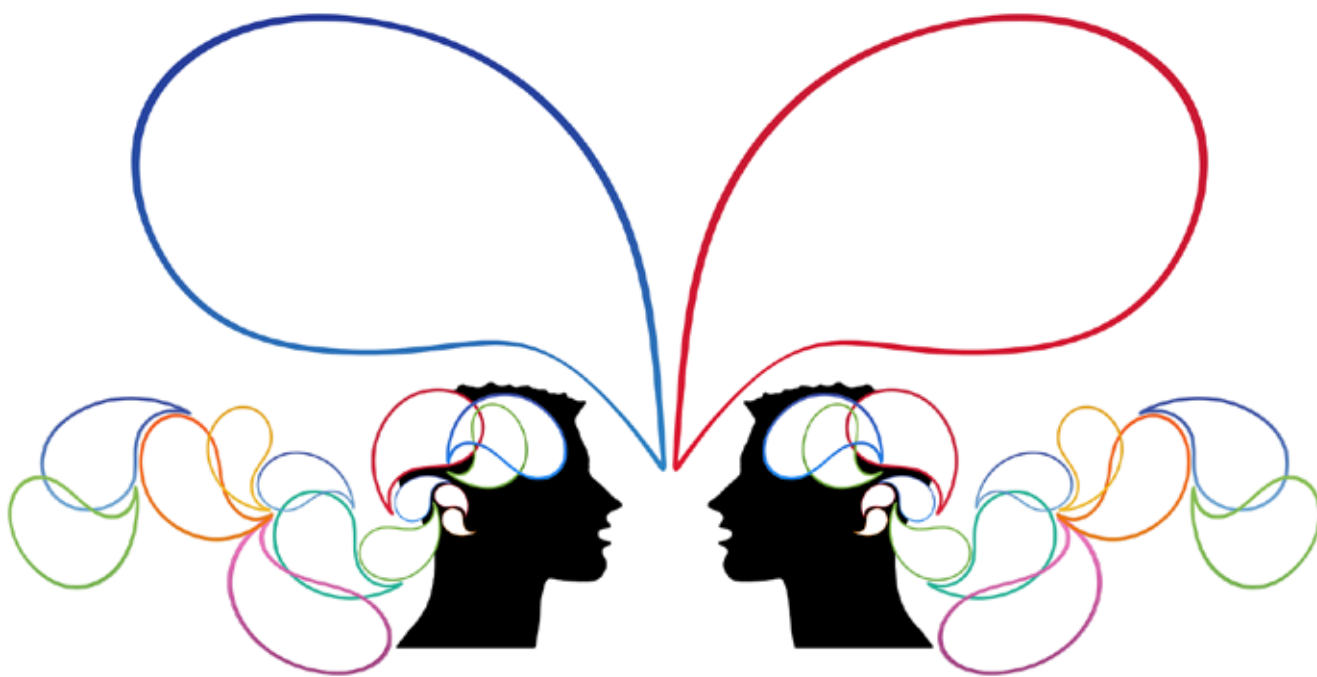
- a. Pomoč in podpora prijateljice.
- b. Informacije o različnih oblikah pomoči.
- c. Skrbelo jo je in želela je zaščititi svoje otroke.
- d. Pozitivni odzivi institucij, ki nudijo pomoč žrtvam nasilja.
- e. Ko so ji otroci jasno pokazali, da ne želijo živeti v družini, v kateri se dogaja nasilje.
- f. Strah za prihodnost otrok.

Občutki žrtve v zvezi z nasiljem, zlorabo, glede povzročitelja nasilja, se lahko spreminjajo. Žrtev se lahko posledično odloči za drugačno ravnanje (npr. ponovno odide iz odnosa potem, ko se je enkrat že vrnila ipd.). Zato je pomembno, da tako strokovnjaki kakor tudi drugi, ki lahko žrtvi nudijo pomoč, zagotovijo, da se lahko žrtev brez zadržkov ali zadrege (ponovno) obrne nanje po pomoč. (AVA 2016)

Pomembno je vedeti, da žrtve nasilja v družini uporabljajo različne strategije preživetja, s katerimi poskušajo zaščititi sebe in svoje otroke.

ABC KAKO IN KAJ VPRAŠATI

Ne pozabite, da ni enotnega pristopa. Vsaka žrtev nasilja ima svojo zgodbo in razloge zanjo. Čeprav bodo potrebni različni pristopi pri pogovoru z žrtvijo nasilja, pa vseeno obstajajo določena pravila, ki jih je potrebno spoštovati. Vedno bodite potrpežljivi, ne obsojajte in bodite sočutni.

Bodite pozorni, da postavljate prava vprašanja. Pogosto se namreč vprašanja nevede osredotočajo na vedenje žrtve in njeno/njegovo odgovornost za nasilje namesto na osebo, ki nasilje povzroča in na iskanje možnosti oblik pomoči.

A – varno okolje in ZAUPEN odnos

Osnova za podporen pogovor z žrtvijo nasilja sta **varno okolje in zaupen, podporen odnos**.

Podporno, varno okolje

- fizična in čustvena varnost,
 - zaupnost,
 - jasno vidni letaki, posterji in materiali z informacijami za pomoč žrtvam nasilja.
- Ti so lahko pomembno sporočilo za žrtev nasilja, da je v okolju, kjer lahko varno spregovori o nasilju. Materiali naj bodo na voljo v različnih formatih in, če je mogoče, v različnih jezikih.

Podporen odnos

- razumevanje brez obsojanja,
- empatična podpora,
- spol osebe, ki nudi pomoč, je lahko zelo pomemben.

Osnovno varnost za podporni pogovor z žrtvijo nasilja lahko zagotovimo s primernim prostorom, kjer se lahko v miru pogovarjamo, in z empatičnim odnosom.

Vprašanja za razmislek

Kdaj je po vašem mnenju in izkušnjah odnos varen?

Kaj VAM pomaga, da prosite za pomoč in nekomu poveste o svojem problemu, stiski?

Ključne stvari, ki si jih je dobro zapomniti.

Vprašajte se: **»Ali je varno vprašati o nasilju?«**

O nasilju v družini in nasilju zaradi spola vprašajte samo takrat, ko osebe nihče ne spremlja. Intimni partner, družinski član ali odrasli otroci, ki morda spremljajo žrtev, so lahko tisti, ki nasilje povzročajo.

Žrtvi nasilja pojasnite: **»Vaša varnost in dobro počutje sta ključna. Zato je pomembno nasilje prijaviti in poiskati ter sprejeti pomoč in podporo, ki vam je na voljo. To bo pomagalo ustaviti nasilje in zagotoviti, da boste varni.«**

Pomembno je, da ste jasni glede zaupnosti. Pojasnite omejitve glede ohranjanja zaupnosti. Nekatere informacije bo morda potrebno razkriti, prijaviti.

Prepoznavajte moč osebe, ki je bila potrebna, da je lahko delila svojo zgodbo.

Spoštujte odločitve žrtve nasilja. Pustite ji/mu, da ohrani nadzor.

B – osnovna priporočila za pogovor z žrtvijo nasilja

- Poslušajte brez sodb in vrednotenja.
- Opazujte (kaj vidite, slišite, kako oseba govori, kako se giba, kako se drži ...).
- Vprašajte. Ne zaslišujte.
- Ne sklepajte prehitro, ne delajte prehitrih zaključkov.
- Pojasnite.
- Bodite iskreni.
- Ne poskušajte reševati.

Smernice za aktivno poslušanje

Poslušajte

- Pozorno poslušajte in ne prekinjajte ves čas.
- Upoštevajte pomen molka, tišine – pomembno jo je dovoliti, jo znati prenesti.

Bodite pozorni na govorico telesa

- Pozornost in zanimanje izrazite z neverbalno govorico (drža telesa ...).
- Pri pogovoru uporabite neverbalne spodbude (npr. kimanje).
- Bodite pozorni na neverbalno komunikacijo sogovornice/sogovornika.

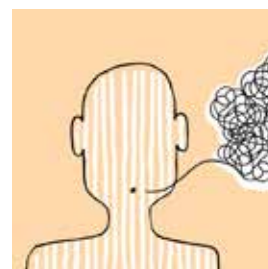
Vprašajte

- Ne postavljajte preveč vprašanj.
- Postavite odprta vprašanja in pustite, da oseba govori (npr. kaj, kdo, kako).
- Ne uporabljajte vprašanj, ki se začnejo z ZAKAJ (npr. »Zakaj o tem do sedaj niste spregovorili?«).
- Preverite besede ali izjave, ki jih ne razumete.

Odzovite se

- Spodbudite komunikacijo s preprostimi besedami ali komentarji (npr. »Mi lahko o tem poveste še kaj več?«, »Razumem.«, »Mhm ...« itd.).
- Občasno ponovite, kar vam je oseba povedala (zgodbo in občutja osebe).
- Uporabljajte »jaz sporočila« – povejte osebi, kako vi vidite stvari, namesto da bi ji govorili, kako bi se morala počutiti (npr. »Mislim, da ...« namesto »Vi ste ...«).
- Poimenujte občutja (npr. »Razumem, da ste jezni.«).

Katere besede so prave?

V stavkih spodaj izberite primerne besede/izraze, ki bi jih uporabili v pogovoru z žrtvijo nasilja.

- Razumem, kar pravite, to mora biti _____. (težko/katastrofalno)
Ne uporabljajte besed, ki preveč dramatično opisujejo situacijo.
- Razumem, da se počutite _____ (kot reva/ prestrašeni).
Ne označujte, obsojajte, ponižujte.
- Nekaterim otrokom se zgodijo _____ (težke stvari/katastrofalne stvari).
Ne uporabljajte besed, ki preveč dramatično opisujejo situacijo. Uporaba takšnega jezika lahko negativno vpliva na pripravljenost žrtve nasilja, da spregovori o svoji izkušnji nasilja.
- Lahko si predstavljam, da se počutite _____ (nemočni/kot majhna pika).
Ne uporabljajte metafor.
- Popolnoma razumljivo je, da ste _____ (žalostni/jezni/zaskrbljeni).
Lahko poimenujete čustva/občutja.
- _____ (Bolno je/Narobe je), če udariš drugega.
Ne uporabljajte besed, ki preveč dramatično opisujejo situacijo. Uporaba takšnega jezika lahko negativno vpliva na pripravljenost žrtve nasilja, da spregovori o svoji izkušnji nasilja.
- Tekom svojega življenja vsak _____ (dela napake/je neumen). Ne se kriviti.
Ne uporabljajte besed, ki lahko povzročijo dodatno breme osebi ter se zaradi njih počuti osramočeno ali neprimerno.
- Ali verjamete svojemu _____ (nasilnežu/možu), ko reče, da ste vi krivi za njegovo nasilno vedenje?
Ne uporabljajte besed, kot je nasilnež, saj je žrtev (verjetno) navezana na to osebo, ne glede na nasilje, ki ga doživlja.

Vprašanja za razmislek

»Zakaj ni že prej odšla?« – Ali menite, da je takšno vprašanje primerno?

Ali menite, da je primerno kritizirati povzročitelja nasilja, ko se pogovarjate z žrtvijo nasilja?

Ali menite, da je primerno uporabiti besede v tujem jeziku?

Ali menite, da je primerno kritizirati otroka – žrtev nasilja za vedenje, za katerega menite, da je neprimerno (npr. razbitje steklene vaze, špricanje šole, nespoštljivo vedenje do starša ...)?

C – Kaj narediti, vprašati, reči?

V primeru da se oseba odloči spregovoriti o svoji izkušnji nasilja in vas prosi za pomoč, je pomembno, da se primerno odzovete. Morda se je žrtev nasilja prvič odločila poiskati pomoč in lahko ste vi edina oseba, s katero lahko govori o svoji izkušnji.

Pomembno je, da osebi, ki doživlja nasilje, zagotovite pozitivno izkušnjo, povezano z iskanjem pomoči. Neprimeren odziv lahko povzroči, da žrtev nasilja pomoči ne bo več iskala.

Osebo vprašajte: »Ali potrebujete pomoč?« ali »Kako vam lahko pomagam?«

Osebi povejte: »Nasilje ni vaša krivda.« ali »Imate pravico, da ste varni.«

Osnovna priporočila

Pomembno je, da veste, kaj je primerno in česa ni primerno reči. Eno izmed pomembnih sporočil za žrtev nasilja je: »Niste odgovorni za nasilje.« (Feder in drugi 2006)

Kaj narediti, kaj reči.

- Izrazite podporo in bodite prijazni.
- Lahko vprašate:
 - »Kako vam lahko pomagam?«
 - »Je kaj narobe?«
 - »Ali potrebujete pomoč?«
 - »Ali se počutite ogroženi?«
 - »Ali je vaše življenje ali življenje vaših otrok v nevarnosti?«
 - »Ali ste že komu zaupali o nasilju ali zlorabi, ki jo doživljate?«
- Pokažite in izrazite, da razumete, da ji/mu je težko ...
- Izrazite skrb. Povejte, da bi želeli pomagati.
- Če je oseba razburjena, ji pomagajte, da se pomiri. Vprašajte jo/ga, kaj bi ji/mu pomagalo pomiriti se.
- Poskušajte pomagati zagotoviti fizično varnost.
- Poslušajte, kaj oseba sporoča (verbalno in neverbalno).
- Pojasnite, kaj lahko naredite, kako lahko pomagate.
- Poudarite, da je močna oseba; je preživela izkušnje nasilja in povedala o nasilju.
- Bodite pozorni na to, kaj oseba potrebuje, pričakuje (zaščito, da se nasilje ustavi, informacije o tem, kam se obrniti po strokovno pomoč, pomoč pri prijavi nasilja, pomoč pri klicu kriznega centra, zavetišča, pravni nasvet itd.).
- Pokažite in izrazite, da ji/mu verjamete.
- Ne poskušajte iskati dokazov, da je res žrtev kaznivega dejanja. To prepustite policiji. Verjemite ji/mu, da je žrtev nasilja.
- Ne iščite »objektivne resnice«. To prepustite policiji. Osredotočite se na nudenje čustvene podpore osebi v stiski ter osnovnih informacij o možnih oblikah pomoči.
- Jasno izrazite svoje prepričanje glede nasilja. Ne minimalizirajte, racionalizirajte, opravičujte in ne tolerirajte nasilja.
- Osebi, ki je doživela/doživlja nasilje, povejte, da je njena/njegova pravica, da je varna/varen.
- Pojasnite, da nihče nima pravice povzročati nasilja.
- Poudarite: »Nasilje (zloraba) ni vaša krivda. Oseba, ki povzroča nasilje, je v celoti odgovorna za nasilje.«
- Pomagajte jim najti njihove vire podpore in moči (prijatelji, družina, sodelavci, znanje, veščine itd.).
- Priskrbite informacije o različnih oblikah pomoči (institucije, nevladne organizacije, postopki ...).
- Spoštujte odločitev osebe glede tega, kako bo ravnala.
- Povejte osebi, da se lahko ponovno obrne na vas po pomoč.
- Zahvalite se za zaupanje; da vam je povedala/povedal o nasilju.

Kako ni primerno ravnati, česa ni primerno reči.

- Ne vprašajte:
 - »Kaj ste storili, da je bil/bila nasilen/nasilna do vas?«
 - »Zakaj nasilja niste prijavili?«
 - »Zakaj niste že prej odšli?«
 - »Kako ste lahko dovolili, da se tako obnaša do vas?«
- Ne iščite dokazov za nasilje.
- Nikoli ne zahtevajte soočenja s povzročiteljem nasilja.
Oseba, ki povzroča nasilje, ima večjo moč kot žrtev.
Odnos ni nikoli enakovreden.
- Do žrtve nasilja se ne obnašajte pokroviteljsko. Odraslo osebo, ki ima izkušnje nasilja, obravnavajte kot kompetentno osebo.
- Ne moralizirajte, ocenjujte ali sodite ljudi in njihovega razmišljanja, čustev in dejanj.
- Do žrtve nasilja ne imejte nerealnih pričakovanj. Ne silite jo/ga v to, da bi morala/moral narediti nekaj, kar vi mislite, da je prav.
- Ne dajajte nasvetov (samo informacije npr. o varnih hišah, pravnih možnostih ...).
- Pozorni bodite na to, da žrtev nasilja ne bi razumela, da je bilo njeno/njegovo vedenje vzrok za nasilje.
- Ne zaslišujte, ne sprašujte podrobnosti glede tega, kar se je zgodilo.
- Ne pretvarjajte se, da niste slišali, ko je oseba povedala o zlorabi ali nasilju.
- Ne poskušajte reševati žrtve nasilja. Ohranite primerne meje (ne ponudite ji npr., da je lahko začasno pri vas doma, če nima kam iti; ne spremljajte je v stanovanje, da bi vzela obleke, dokumente in druge stvari, ki bi jih morda potrebovala, ko odide od doma – stran od povzročitelja nasilja ...).
- Ne odzovite se na pretirano dramatičen način (»Oh, to je katastrofalno.«; »To je resnično grozno.«; »Nasilje povzroča nepopravljivo škodo ...«).
- Ne kritizirajte niti žrtve niti povzročitelja nasilja.
- Ne delite z osebo podrobnih informacij o morebitnih lastnih izkušnjah nasilja v družini ali nasilja zaradi spola.
- Ne silite osebe, da zapusti povzročitelja nasilja.

Pogovor z otroki, ki so žrtve nasilja

Otroci z izkušnjo nasilja se lahko soočajo z vrsto različnih posledic nasilja. Nekateri so že zelo zgodaj doživeli več izgub. Negotovost, napetost, strah pa so bili oz. so še vedno stalnica za večino izmed njih. Ko razmišljamo o tem, kaj sta ustrezna podpora in pomoč za otroka, je potrebno izhajati iz njegovih potreb, njegove aktualne situacije. Slednje bo morda včasih pomenilo stopiti »korak nazaj« v naših prizadevanjih, da jim zagotovimo pomoč.

Ko smo soočeni z realnostjo nasilja ali spolne zlorabe, katere žrtev je otrok, se večina ne more izogniti prvi reakciji zanikanja: »A je to možno?«, »Ne morem verjeti, da je to res.« ... Pogosto je na tehtnici več stvari: ali se odzvati, ukrepati ali ne narediti ničesar, ker: »Ne vem, če je sploh res,« ali ker: »Ne vem, kako ravnati, da bi pomagali otroku in ne bi še bolj poglobili njegovih ran.« Dogodki, ki sledijo razkritju nasilja, spolne zlorabe otroka (reakcije družine, drugih ljudi, intervencija policije, sodišča, centra za socialno delo ...), pomembno vplivajo na to, kakšen vpliv oziroma posledice bo imelo nasilje ali spolna zloraba na otroka.

Pomembno je zagotoviti, da bo moral otrok čim manjkrat podrobno govoriti o nasilju ali o spolni zlorabi. Na ta način lahko pomagamo, da ne bo vedno znova travmatiziran zaradi podrobnega spraševanja, spominjanja, govorjenja o nasilju, katerega žrtev je bil.

Primerni odzivi

- Poskušajte ostati mirni. Vaš prvi odziv je zelo pomemben.
- Verjemite, kar vam otrok sporoča. Prepogosto se zgodi, da otrokom ne verjamemo. Poslušajte otroka na neobsojajoč način.
- Potrdite otrokova čustva (»Razumem, da si jezna/jezen.«, »Normalno je, da si žalostna/žalosten.«).
- Otroku bo o svojih izkušnjah morda govoril z direktnimi, slikovitimi izrazi. Bodite pripravljeni. Poskusite uporabiti iste izraze.
- Ne izogibajte se temam, ob katerih ste morda v zadregi. Otroku dajte vedeti, da se lahko z vami pogovarja o vsem, kar ga teži.
- Ne sklepajte prehitro. Naj otrok pove svojo zgodbo. Ne delajte takoj zaključkov.
- Otroku zagotovite, da:
 - vam ni vseeno;
 - sta še vedno prijateljici/prijatelja;
 - ni kriv/-a za nasilje, zlorabo.
- Otroku povejte, kako boste ukrepali, kaj boste storili (po pogovoru, v kratkem; npr. povedali nekomu, da boste zagotovili primerno pomoč).
- Preverite, na koga se lahko otrok obrne po pomoč v primeru stiske ali ponovnega nasilja.

Neprimerni odzivi

- Zaničanje, da se je nasilje, zloraba zgodila, dogajala (»Ali si prepričana/prepričan, da se je to zgodilo?«).
- Poudarjanje otrokove krivde in odgovornosti (»Bil/-a si poredna/poreden.« »Tudi ti si se dotikal/-a strica ...«).
- Pretirana reakcija (»Oh, to je katastrofalno.«; »To je resnično grozno ...«).
- Poudarjanje statusa žrtve (da je otrok »poškodovan«, brez moči ...).
- Pretirano zaščitniško vedenje do otroka.
- Sugestivna vprašanja (»Ali si šla/šel v njegovo sobo?«).
- Negativna oblika stavka (»Ali nisi šel z njim v sobo?«).
- Dve vprašanji v stavku, kompleksna vprašanja (»Ali sta bila v tvoji sobi ali v njegovi sobi?«).
- Besede v tujem jeziku, abstraktne besede, ki jih otrok ne razume, vam pa tega ne bo upal povedati ali vas vprašati za razlago.
- Vprašanja, ki se začnejo z »zakaj« (»Zakaj nisi o tem povedal/-a že prej?«).
- Izražanje šoka in nezaupanja (z besedami ali z neverbalno komunikacijo).
- Kritiziranje, moraliziranje, oštevanje.
- Grožnje (»Moraš povedati resnico. Tvoj oče gre lahko v zapor.«).
- Obljube, ki niso v naši moči (»Obljubim ti, da se ti to ne bo nikoli več zgodilo.«; »Obljubim ti, da o tem ne bom nikomur povedal/-a.«).

Vprašanja, ki se začnejo z ZAKAJ (»Zakaj nisi šla že prej stran?«; »Zakaj nisi že prej povedal o tem?«; »Zakaj si ...?«) lahko žrtev napačno razume in se lahko čuti odgovorno za zlorabo ali nasilje, ki ga doživlja.

KORAKI PODPORNEGA POGOVORA

Ko govorite z žrtvijo nasilja, si vzamite čas in sledite naslednjim korakom:

Bodite empatični, pozorni in potrpežljivi, četudi ste lahko včasih tudi vi v stiski in se počutite nemočno.

Pomagajte osebi krepiti njene vire moči in se seznaniti z možnostmi pomoči, ki so na voljo.

Vzpostavitev kontakta

Najprej se predstavite

Vprašajte se, ali je **varno vprašati/govoriti o nasilju**? Nekatera vprašanja, ki jih lahko vprašate, so:

- »Ali potrebujete pomoč?«
- »Je kaj narobe?«
- »Kako vam lahko pomagam?«
- »Ali se počutite ogroženo?«
- »Ali je vaše življenje ali življenje vaših otrok ogroženo?«

Razmislite o varnosti, zaupanju, zaupnosti.

Kje se je primerno pogovarjati z osebo, da se bo počutila varno in bo lahko govorila o svojih izkušnjah, svoji stiski. Kdo je prisoten pri pogovoru?

Kateri bi bil bolj primeren prostor za pogovor z žrtvijo nasilja?

Kaj je problem?

Pozorno poslušajte, kaj vam oseba govori (verbalno in neverbalno).
Aktivno se osredotočite na žrtev.

Pomembno je, da razumete potrebe osebe z izkušnjo nasilja in njena pričakovanja do nas.
To lahko pomembno pripomore k oceni čustvenega stanja osebe, njenih potreb (po informacijah, aktivnostih itd.) ter njenih pričakovanj.

Razumem, da ste v dvomih. Pomembno se mi zdi, da veste, da ne glede na to, kakšne so okoliščine, to, da udariš drugega, mu groziš, zmerjaš, žališ, je vedno narobe. To, kar se je zgodilo vam in vašim otrokom, je nasilje v družini.

Mogoče sem krivična do njega. Zna biti zelo prijazen in ljubeč. Pa tudi dober oče je. Udaril me je samo parkrat. Obljubil je, da se ne bo ponovilo. Počutim sem krivo, že ko samo razmišljam, da bi ga prijavila policiji.

Če žrtev reče, da ni prepričana, da njene izkušnje »govorijo« o nasilju v družini, je zelo verjetno, da potrebuje potrditev in informacije o dejstvih.

Definirajte nasilje kot nasilje. Ne uporabljajte drugih definicij, kot na primer konflikt, prepir, slaba komunikacija, pretiravanje, pretirana občutljivost itd.

Verjemite ji/mu, da je žrtev nasilja.

Jasno opredelite, kdo je žrtev in kdo je povzročitelj nasilja.

Poudarite, da je oseba, ki povzroča nasilje, v celoti odgovorna za nasilje; nikoli ne poskušajte deliti odgovornosti za nasilje med žrtev in povzročitelja nasilja.

Žrtve se pogosto čutijo odgovorne za nasilje, saj sprejemajo razlago povzročitelja nasilja, da so same krive za nasilje. Pogosto morajo večkrat slišati, da niso krive in odgovorne za nasilje, ki ga doživljajo.

Če rečejo, da ne morejo oditi, ker nimajo kam iti, potem zelo verjetno potrebujejo več informacij o možnostih pomoči, ki so jim na voljo.

Žrtve potrebujejo informacije, da so različne posledice normalni odzivi na nasilje, ki ga doživljajo. Psihičnih, čustvenih in vedenjskih odzivov žrtve na nasilje ne bi smeli obravnavati kot patološke, ampak kot normalne odzive na doživeto nasilje. Da bi lahko preživela v odnosu, v katerem doživlja nasilje, žrtev nasilja razvije različne strategije preživetja. To je normalna reakcija na doživeto nasilje. (Horvat 2016)

Kaj je bilo narejeno do sedaj?

Povprašujte in poslušajte: kaj je oseba že naredila, da bi se nasilje ustavilo in bi dobila pomoč, ki jo potrebuje?

- Ali je o nasilju že s kom govorila/govoril?
- Ali je nasilje v preteklosti prijavila/prijavil?
- Ali je prejela/prejel socialno pomoč?
- Ali je oz. je bila v kriznem centru ali zavetišču?
- Ji/mu je do sedaj kdo pomagal? ...

Žrtvi nasilja nudite čustveno podporo:

- Potrdite ji/mu, da je ravnala/ravnal prav, da je poiskala/poiskal pomoč.
- Pomagajte zmanjšati njene/njegove občutke krivde.
- Pogovorite se o njenih/njegovih čustvih, željah in potrebah.

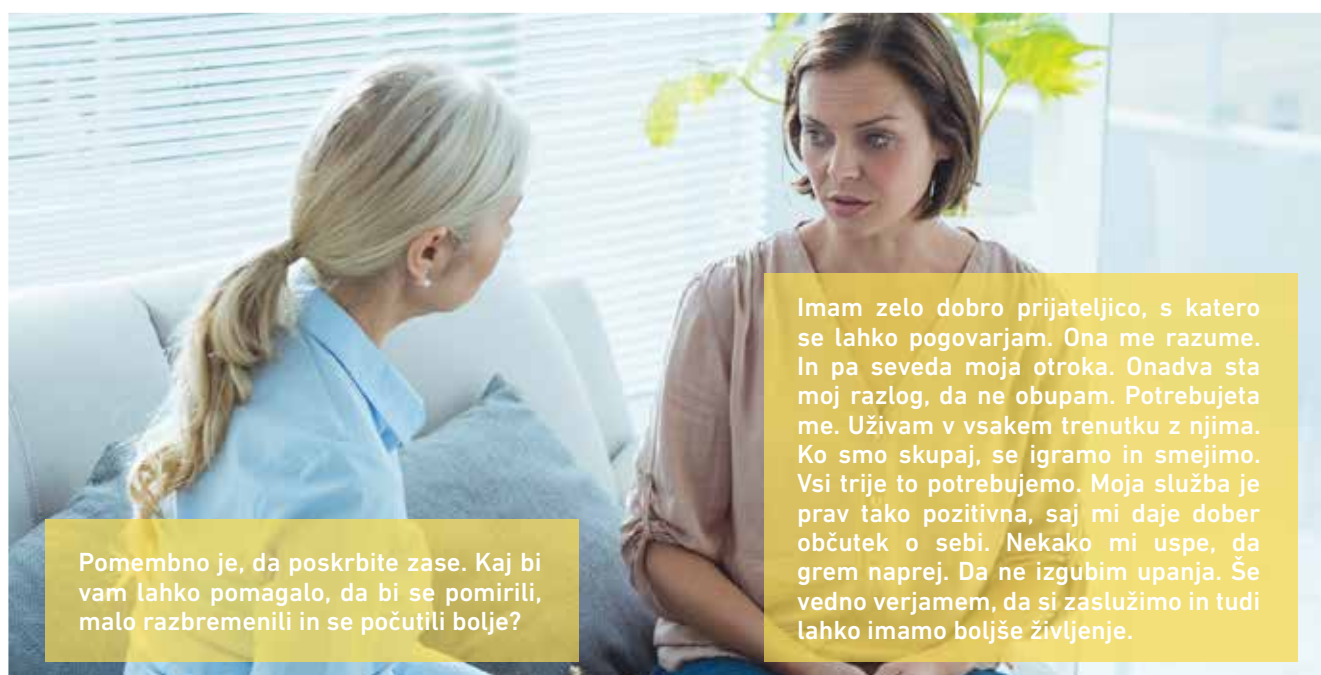
Kakšni so možni koraki / potencialni viri MOČI?

Nimam nikogar, na kogar bi se lahko zanesla.

Skupaj z osebo raziščite njene potencialne vire moči (podporna socialna mreža, možnosti bivanja, finance, zaposlitev, informacije ...) ter možne korake za ustavitev nasilja, odhod iz odnosa, v katerem doživlja nasilje.

Ponudite informacije glede različnih oblik pomoči (državne ustanove, nevladne organizacije, varne namestitve, postopki ...).

Pomembno je, da poskrbite zase. Kaj bi vam lahko pomagalo, da bi se pomirili, malo razbremenili in se počutili bolje?

Imam zelo dobro prijateljico, s katero se lahko pogovarjam. Ona me razume. In pa seveda moja otroka. Onadva sta moj razlog, da ne obupam. Potrebujeta me. Uživam v vsakem trenutku z njima. Ko smo skupaj, se igramo in smejimo. Vsi trije to potrebujemo. Moja služba je prav tako pozitivna, saj mi daje dober občutek o sebi. Nekako mi uspe, da grem naprej. Da ne izgubim upanja. Še vedno verjamem, da si zaslužimo in tudi lahko imamo boljše življenje.

Pomembno je, da skupaj z osebo raziščete, kateri so njeni viri moči – stvari, ki ji pomagajo, da se pomiri, sprosti, ostane pozitivna, da se čuti povezano, da ima podporo. Pogovorita se, kaj lahko naredi, da poskrbi za dobro fizično in psihično počutje.

Načrt – kaj lahko naredimo danes, jutri?

Skupaj z žrtvijo nasilja naredite načrt nadaljnjih aktivnosti, da bi ustavili nasilje in zagotovili pomoč in podporo, ki jo potrebuje.

Podprite in spoštujte njeno/njegovo odločitev.

Povejte ji/mu, kakšni bodo vaši koraki (če morate podati prijavo policiji ali na center za socialno delo itd.).

V nujnih primerih, ko je ogroženo življenje, ali v drugih primerih, ko je nujna intervencija policije, pokličite policijo!

Skupaj z žrtvijo naredite varnostni načrt.

Varnostni načrt za žrtve nasilja, ki živijo s partnerjem, ki povzroča nasilje

Skupaj z žrtvijo nasilja načrtujte korake za zaščito žrtve.

Izogibajte se kuhinji (noži itd.).

Izogibajte se sobam, ki nimajo še kakšnega izhoda, (kopalnice itd.).

Izogibajte se prostorom, kjer se nahaja orožje.

Izogibajte se prostorom, kjer so otroci, saj bi partner lahko poškodoval tudi njih. Naučite jih, da se umaknejo in vam ne poskušajo pomagati. Če so otroci dovolj stari, jih morda lahko naučite, da v primeru nasilja pokličejo policijo.

Vedno imejte pri sebi (ali pa na mestu, kjer jih lahko v naglici vzamete) pomembne dokumente (potni list, zdravstvena kartica, osebna izkaznica, vozniško dovoljenje itd.) ter zdravila, ki jih potrebujete vi ali vaši otroci.

Z otroki se pogovorite, kako se odzvati v primeru nasilja (ali naj gredo k sosedom, pokličejo policijo itd.).

Če se fizičnemu nasilju ne morete izogniti, zavzemite položaj, ki bo pomagal omejiti fizične poškodbe (zvijte se v klobčič, zaščitite glavo z rokami).

Izogibajte se nošenju šalov ali dolgega nakita, s katerimi bi vas povzročitelj nasilja lahko zadavil.

Mobilni telefon imejte vedno napolnjen in pri sebi. Pomembne telefonske številke imejte shranjene za hitro klicanje.

Če je mogoče, o nasilju povejte vsaj enemu sosеду/sosedi ter jih prosite, da pokličejo policijo, če slišijo kričanje ali klice na pomoč. Poskusite ohraniti stik z vsaj eno osebo, ki ji zaupate.

Zabeležite vse dogodke nasilja; če se boste v prihodnosti odločili, da nasilje prijavite, vam bodo zapisi prišli prav. Podatke hranite na varnem mestu, najbolje je, če to ni doma.

Če ste poškodovani, obiščite zdravnika. Hranite vse vaše zdravstvene podatke na varnem mestu.

Poskusite ohraniti vsaj eno aktivnost izven vašega doma (obisk trgovine, sprehod psa, odnašanje smeti itd.).

Če je mogoče in kolikor pogosto je mogoče, spreminjajte geslo na vašem e-poštnem naslovu, računih na socialnih omrežjih (Facebook, LinkedIn itd.) ter spletnem bančništvu. S tem omejite možnosti nadzora s strani povzročitelja nasilja.

Obrnite se na organizacije v vaši lokalni skupnosti, ki izvajajo programe za pomoč žrtvam nasilja. Tam lahko dobite čustveno podporo, svetovanje, informacije glede varne namestitve ter druge informacije in storitve, ne glede na to ali ostanete ali odidete iz odnosa s povzročiteljem nasilja.

Zgradite si kolikor je mogoče močno mrežo podpore.

Žrtvi nasilja posredujte informacije ...

Kaj je dobro upoštevati ob odhodu iz razmerja, v katerem nekdo povzroča nasilje?

Priporočila za žrtve nasilja:

- Vzemite samo nujne stvari. Kasneje, ko boste na varnem (varna hiša, zavetišče, krizni center, sorodniki, prijatelji ...), lahko v spremstvu policije iz vašega stanovanja/hiše vzamete še druge stvari, ki jih potrebujete.
- Bodite previdni, da partner ne bo opazil, da se pripravljate za odhod. Če greste v službo ali peljete otroka v vrtec ipd., potem izkoristite to priložnost in odidite takrat. Če ste večino časa doma, potem odidite, ko je vaš partner zdoma.
- Če mislite, da vas bo partner ogrožal tudi po odhodu iz nasilnega odnosa, se preselite. Preselite se nekam, kjer vas vaš partner ne bo našel (varna hiša, sorodniki, prijatelji, ki jih ne pozna itd.).
- Če je mogoče, pri prijateljih ali sorodnikih shranite kovček s ključnimi osebnimi predmeti (kopije pomembnih dokumentov, zdravila, rezervni ključi od avta in stanovanja ...).
- Obrnite se na center za socialno delo ali nevladno organizacijo, ki pomaga žrtvam nasilja. Pomagali vam bodo narediti varnostni načrt za zaščito pred nasiljem in za odhod iz odnosa, v katerem doživljate nasilje. Pokličete lahko tudi SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja.

Ko zapustite odnos, v katerem ste doživljali nasilje

Priporočila za žrtve nasilja:

- V svojem domu namestite čim več varnostnih mehanizmov (dodatne ključavnice, vizualni nadzor vhoda ...).
- Vedno imejte pri sebi telefon s pomembnimi številkami, shranjenimi za hitro klicanje.
- Pokličite policijo, če je vaš partner/partnerka spet nasilen/nasilna do vas.
- Otroci naj si zapomnijo vašo telefonsko številko in telefonsko številko policije, da vas lahko pokličejo, če bi jih vaš bivši partner/partnerka poskusil/-a odpeljati, jih odvzeti, vam preprečevati stike z njimi.
- Razmislite o tem, da bi spremenili svojo obstoječo telefonsko številko. Osebam, ki jim boste zaupali novo številko, in svojim otrokom povejte, naj je pod nobenim pogojem ne posredujejo storilcu. Enako velja za vzgojitelje v vrtcu, učitelje v šolah.
- Če ste se preselili in vaš partner ne ve, kje živite, bodite previdni, komu zaupate svoj novi naslov. Pazite, da zanj ne izve vaš bivši partner/partnerka.
- Če ste se preselili in če je mogoče, uredite, da vaša pošta ne prihaja na vaš stari naslov.
- Bodite previdni, kakšne informacije objavljate na spletu. Povzročitelj nasilja bo lahko poskušal pridobiti informacije o vas preko vaših spletnih prijateljev. Lahko bo poskušal navezati stik direktno v vami. V takšnem primeru se nikakor ne odzovite. Vsak vaš odziv, bo za storilca lahko sporočilo, da si z njim želite vzpostaviti stik ali celo ponovni odnos.
- Če niste prijavili nasilja, razmislite o prijavi. Prijava nasilja lahko pomaga zagotoviti večjo varnost.
- Če ima vaš partner/partnerka prepoved približevanja (policijsko ali sodno), o ukrepu seznanim sorodnike, sosede ... in jih prosite, da pokličejo policijo, če ga/jo vidijo v vaši bližini.
- Zagotovite, da so v šoli in/ali vrtcu seznani z vašo aktualno situacijo. Pomembno je, da jih obvestite npr. o ukrepu prepovedi približevanja, o prepovedi stikov, o dogovoru glede stikov, kdo lahko pride iskat otroke ipd.
- Izogibajte se samotnih ulic in parkirišč. Vozilo puščajte blizu vhodov in vedno na osvetljenih mestih.
- Spremenite vsa gesla (e-pošta, družbena omrežja, spletno bančništvo ...).

Zaključek pogovora

Vaši sogovornici/sogovorniku se zahvalite za zaupanje. Poudarite, da je močna oseba, ker je lahko spregovorila/spregovoril o nasilju.

KO JE OGROŽENO ŽIVLJENJE

V nujnih primerih, ko je ogroženo življenje, ali v drugim primerih, ko je potrebna intervencija policije, pokličite interventno številko policije!

113

UKREPAJ

Prijava nasilja

Prijava nasilja v družini in nasilja zaradi spola je pomemben korak za ustavitev in preprečevanje nasilja!

To je Olgina zgodba.

»Strah me je bilo, ko sem se morala odločiti, ali ga prijavim na policijo. Strah me je bilo, kako bo odreagirala. Ampak ko sem se odločila, sem tudi to speljala.

S policijo sem imela dobre izkušnje, sploh ker sem prej poslušala, da se neradi ukvarjajo z družinskimi zadevami. Ko sem jih poklicala, sta prišla policist in policistka. Mene sta odpeljala v eno sobo, moža pa v drugo in opravila pogovor. Njemu je policist rekel, da se tega ne dela. Tudi kasneje, ko sem podala prijavo zaradi nasilja v družini, je bil policist zelo prijazen in razumevajoč.

Izkušnja s centrom za socialno delo je bila tudi zelo dobra. Gospa na centru me je vprašala, če bi se rada odselila in rekla sem ji, da ja. Poklicala je v krizni center in se z njimi zmenila. Sprva sem se nameravala odseliti kasneje, ker mi je mož dovolil, da grem na počitnice skupaj s sinom. Imeli smo tudi skupni razgovor na centru za socialno delo, ampak dan za tem sem morala poklicati policijo zaradi njegovega nasilja. Naslednji dan je šel mož delat, jaz pa sem s sinovega telefona (mojega mi je mož razbil) poklicala na center za socialno delo in se dogovorila za odhod. Potem sem ponoči spakirala in se počasi pripravljala na naš odhod v krizni center. Center za socialno delo je bil zame pozitivna izkušnja, tako ob prvem stiku kot v vseh naslednjih. Oni so me držali pokonci, mi nudili oporo, za kar sem jim še danes hvaležna.

Ko sem odšla stran, sem se počutila svobodno. No, na začetku potrebuješ malo časa, da se navadiš biti sama, da si taka, kot si, da greš lahko k prijateljici na obisk, da ne premišljuješ, ali greš lahko, ampak te spodbujajo, da greš. Da lahko počneš kar želiš, imaš mir zase in za otroke. Da imaš energijo. No, saj imaš še težave sama s sabo. Najtežje po odhodu je to, da razčistiš sam pri sebi – zakaj sem tako dolgo vztrajala, kako sem dopustila, da sem tako dolgo vztrajala? Jezna sem bila najprej na moža, potem pa nase. Včasih še pride ta jeza, ampak ni več tako grozna.

Odhod od moža je bil zame zelo pomembna življenjska odločitev. Prijateljica mi je pred enim letom rekla: »Čez leto in pol ali pa mogoče dve leti boš živela sama, skrbela boš za svoje otroke in srečna boš. Imela je prav.«

Če ste doživeli nasilje, ste priča nasilju ali imate informacijo o sumu nasilja, se lahko obrnete na:

- policijo,
- center za socialno delo,
- državno tožilstvo ali
- nevladno organizacijo.

Kadar gre za sum, da je **žrtev nasilja ali zlorabe otrok**, mora vsakdo, predvsem pa zaposleni v vzgojno-varstvenih, vzgojno-izobraževalnih zavodih, v zdravstvu in v socialnih zavodih, ter izvajalci vsebin za otroke v športnih in kulturnih združenjih o tem takoj obvestiti center za socialno delo, policijo ali državno tožilstvo, ne glede na določbe o varovanju poklicne odgovornosti.

Prijava suma nasilja policiji

Prijavo lahko podate:

- **po telefonu** na intervencijsko številko **113**,
- osebno na najbližji policijski postaji ali policijski upravi,
- preko **anonimne e-prijave**.

Anonimno e-prijavo nasilja v družini vam predlagamo le izjemoma. Takih prijav na policiji ne morejo šteti za nujne, ampak le kot informacijo, na podlagi katere je pogosto onemogočeno učinkovito ukrepanje zaradi nesodelovanja udeleženih. ¹

Če bi želeli podati anonimno prijavo nasilja v družini, lahko to storite preko spletne strani: **www2.gov.si/e-uprava/prijavadn.nsf#**.

Prijavo nasilja v družini lahko vloži vsakdo – žrtev, priča, otrok, mladoletnik, nevladna organizacija, zasebne in državne ustanove. K prijavi so posebej zavezani vrtci, šole, zdravstvene organizacije (zdravniki, terapevti, psihiatri idr.), po uradni dolžnosti pa jo morajo vložiti uradne osebe. ²

**Osrednja naloga policije je varovanje življenja ljudi.
Prva prioriteta policije je, da zaščiti žrtve nasilja.**

¹ <http://www.policija.si/index.php/component/content/article/182-kriminaliteta/67747-prijava-nasilja-v-druini>

² <http://www.policija.si/index.php/component/content/article/182-kriminaliteta/67747-prijava-nasilja-v-druini>

Prijava po telefonu

Policijo lahko pokličete kadarkoli na interventno številko 113.

Ob prijavi povejte naslednje informacije:

- **Osebne informacije** (ime).
- **Kaj se je zgodilo**, zakaj potrebujete pomoč policije.
- Če kdo potrebuje zdravniško pomoč, to takoj povejte!
- **Lokacijo** – kje se nahajate v času klica oz. kje se nahaja žrtev nasilja.
- **V primeru neposredne nevarnosti ostanite na liniji**. Policist/policistka vam bo točno povedal/povedala, kaj morate narediti.

Odziv policije

Policisti bodo po prejemu klica osebe v stiski prišli na kraj takoj, ko bo to mogoče.

Na policijski postaji

Ko prijavite nasilje, bodite pripravljeni: zabeležite si čim več podatkov o izkušnjah nasilja. To vam bo v pomoč, da boste lahko na policiji povedali oziroma podrobno opisali, kaj se je dogajalo/zgodilo.

Če je žrtev nasilja utrpela telesne poškodbe, je pomembno, da jih pokaže policistu/policistki. Pomembno je, da gre k zdravniku in/ali h ginekologu in shrani izvide, potrdila in drugo dokumentacijo, ki bo lahko dokaz v nadaljnjih postopkih.

Ko prijavite nasilje, povejte policistu/policistki, kdo so morebitne priče nasilja.

Prav tako povejte o kakršnikoli materialni škodi, ki je posledica nasilja. V zvezi s tem bodo na policiji pridobili dokaze, če bo to mogoče.

Ne pozabite shraniti vse dokumentacije, povezane s prijavo.

Od prijave nasilje na policiji do obravnave na sodišču lahko traja več mesecev, v nekaterih primerih lahko tudi več let.

E-pošta

Kaj morate vedeti:

- Prijava preko e-pošte ne bo deležna enako hitrega odziva kot prijava preko telefona ali osebno na policijski postaji.
- Spletne prijave so namenjene za neurgentne primere.
- Pazite, da vi ali kdo drug ni neposredno ogrožen, ko podajate spletno prijavo nasilja.

Vir fotografije: Slovenska policija

Vir fotografije: Slovenska policija

Za to obliko prijave nasilja se najpogosteje odločijo sosedge ali znanci, ki so zaskrbljeni in bi želeli pomagati, vendar pa se ne želijo izpostaviti. Pomembno je, da se te ljudi spodbudi, da neposredno podprejo žrtev nasilja, kar vključuje, da povedo svoje ime in dajo izjavo.

Žrtve nasilja včasih nimajo moči, da bi podale prijavo. Pomembno je, da jih opolnomočimo do te mere, da spregovorijo o nasilju in se za pomoč obrnejo na ljudi v njihovi socialni mreži (npr. sosedge, sodelavci, sorodniki, znanci itd.). Ti lahko pokličejo policijo v imenu žrtve ter jim lahko nudijo podporo pri formalnih postopkih, ki sledijo takšni prijavi.

Po prijavi nasilja bodo policisti zbrali potrebne dokaze ter vložili ovadbo za kaznivo dejanje, če bodo za to izpolnjeni zakonsko določeni pogoji. Primer bo nato naprej obravnavalo državno tožilstvo in sodišče.

Več informacij o prijavi suma nasilja policiji je na voljo na spletni strani policije: **www.policija.si**.

Prijava suma nasilja centru za socialno delo

Center za socialno delo (CSD) ob prejemu prijave nasilja vodi/zagotavlja:

- postopek strokovne obravnave žrtve nasilja,
- postopek zaščite mladoletnega otroka,
- pomoč in strokovno obravnavo povzročitelja nasilja.

Policija ter vse vladne in nevladne organizacije, ki pri svojem delu izvedo za sum nasilja, so dolžni o tem obvestiti CSD s ciljem zagotovitve ustrezne pomoči in zaščite žrtve nasilja.

CSD pri obravnavi nasilja v družini kontinuirano sodeluje z drugimi institucijami in organizacijami: s policijo, zdravstvom, državnim tožilstvom, vzgojno-izobraževalnimi zavodi in nevladnimi organizacijami.

Več informacij o obravnavi primerov nasilja v družini na centru za socialno delo

Prejem prve informacije na centru za socialno delo

Na podlagi prejete informacije o nasilju bo CSD začel s postopki za zaščito žrtve nasilja in z obravnavo povzročitelja nasilja. CSD bo nudil pomoč in obravnavo celotni družini, tudi povzročitelju, s ciljem prekinitve kroga nasilja. Nujnost postopka se določa glede na stopnjo nevarnosti in oceno ogroženosti žrtve/žrtev nasilja.

Strokovni delavci/delavke CSD bodo opravili pogovor s člani družine v okviru prve socialne pomoči³ z namenom, da skupaj raziščejo situacijo, se seznanijo z dejstvi, pridobijo aktualne informacije s ciljem zagotovitve ustrezne pomoči in podpore. Strokovni delavci/delavke bodo ločeno izvedli pogovore z žrtvijo in povzročiteljem nasilja. Skrb za varnost žrtve je na prvem mestu, zato se pogovor z žrtvijo lahko opravi na delovnem mestu žrtve ali na kakšnem drugem za žrtev varnem kraju. Pogovor z otrokom se lahko opravi brez prisotnosti zakonitih zastopnikov.

³ Do storitve prva socialna pomoč je upravičen vsakdo, ki se znajde v stiski in za katero se ni potrebno predhodno naročiti. Izvajajo jo vsi centri v RS in zanjo ne velja krajevna pristojnost centra. Poiščete jo lahko na katerem koli centru, ne glede na vaše stalno prebivališče.

Prva socialna pomoč je prostovoljna, zaupna in na željo uporabnika tudi anonimna. S strokovnim delavcem boste raziskali težavo, zaradi katere ste prišli, strokovni delavec vas bo seznail z možnimi rešitvami in oblikami pomoči na centru in v drugih organizacijah ter vas krepil pri iskanju virov moči.

Delo z žrtvijo nasilja

Za uspešno načrtovanje pomoči je potrebno oceniti, kakšna je stopnja ogroženosti žrtve/žrtev nasilja.

Pripravi se:

- ocena ogroženosti za odraslo žrtev,
- ocena ogroženosti za odraslo osebo in otroka,
- ocena ogroženosti za otroka.

Načrt pomoči žrtvi in multidisciplinarni tim

Na podlagi zbranih informacij, ocene ogroženosti in pripravljenosti žrtve na sodelovanje se pripravi **načrt pomoči žrtvi**. Ta se oblikuje vedno, kadar je za vzpostavitev varnega okolja v daljšem časovnem obdobju potrebno izvesti več ukrepov in je nujna pomoč različnih institucij. Pri CSD se oblikuje multidisciplinarni tim in ob timskem sodelovanju z različnimi institucijami, organizacijami in z žrtvijo nasilja se oblikuje za žrtev najučinkovitejši načrt pomoči. Z načrtom mora odrasla žrtev nasilja soglašati.

Če je žrtev nasilja otrok, se v načrtu pomoči predvidijo tudi drugi ukrepi za varstvo otroka po predpisih, ki urejajo družinska razmerja. Kadar je žrtev nasilja otrok, soglasje pri oblikovanju načrta pomoči ni potrebno. CSD ima zakonsko dolžnost in pooblastila, da otroka zaščiti pred nadaljnjim nasiljem, zlorabo ali/in zanemarjanjem.

Delo s povzročiteljem nasilja

S povzročiteljem nasilja v družini strokovni delavci/delavke opravijo storitev prve socialne pomoči. Če posameznik/posameznica želi, ga/jo lahko usmerijo naprej v specializirane programe pomoči, ki jih izvajajo nevladne organizacije, zlasti Društvo za nenasilno komunikacijo. Pri obravnavi nasilja strokovni delavci/delavke izhajajo iz **ničelne tolerance do nasilja**.

POMEMBNO JE VEDETI

Nekaj stvari, ki si jih je dobro zapomniti v primeru prijave nasilja:

- Povzročitelj nasilja bo pogosto grozil žrtvi, da bi zagotovil, da žrtev o nasilju ne bi govorila. Ali pa se bo vedel, kot da je vse v redu.
- Pomembno je, da žrtev jasno izrazi, da potrebuje pomoč.
- Pomembno je, da žrtev policistom pove, če je v primeru nasilja prisoten še kdo drug (otroci ali druge osebe). Če bo potrebno, bodo policisti poklicali center za socialno delo, kjer bodo zagotovili pomoč žrtvi in družini.
- Policisti bodo ločeno govorili z žrtvijo in s povzročiteljem nasilja. Postopek lahko traja tudi več ur.
- Če je potrebno, bo policija izdala prepoved približevanja povzročitelju nasilja, kar pomeni, da le-ta ne bo imel dovoljenja, da se približa žrtvi, ne glede na to kje se žrtev nahaja.
- Če so izpolnjeni zakonsko določeni pogoji, lahko policija povzročitelja nasilja pridrži.
- Ob zaključku postopka na policiji se žrtev nasilja lahko vrne domov, če je z vidika zagotavljanja varnosti žrtve to možno.

III. PRAVICE ŽRTEV IN OBLIKE POMOČI IN STORITEV, KI SO NA VOLJO ŽRTVAM NASILJA V DRUŽINI IN NASILJA ZARADI SPOLA

PRAVICE ŽRTEV NASILJA

Nasilje v družini in nasilje zaradi spola je kršitev človekovih pravic. Žrtve nasilja imajo pravico do življenja brez nasilja.

Ključne pravice žrtve nasilja v družini in nasilja zaradi spola so:

- Pravica do varovanja življenja in zagotavljanje osebne varnosti žrtve.
- Pravica žrtve do popolne informiranosti.
- Pravica žrtve nasilja do spremljevalke/spremljevalca.
- Pravica žrtve nasilja do varstva identitete.
- Pravica do brezplačne pravne pomoči.
- Pravica žrtve do odškodnine.
- Pravice iz javnih sredstev.

Pravica do varovanja življenja in zagotavljanje osebne varnosti žrtve

Žrtve nasilja imajo pravico do varovanja življenja in zagotavljanja osebne varnosti. Varovanje življenja in zagotavljanje osebne varnosti ljudi je ključna naloga policije. Za pomoč v primeru, ko je življenje žrtve nasilja ogroženo, je nujno poklicati urgentno številko policije 113.

Policija lahko varnost zagotavlja preko različnih ukrepov.

Eden od ukrepov je **zagotavljanje varnosti ob vstopu v stanovanjske in druge prostore**.

S tem ukrepom lahko policija žrtvi in njeni spremljevalki/spremljevalcu na prošnjo žrtve zagotovi varnost ob vstopu v stanovanjske in druge prostore, v katerih prebiva žrtev oziroma jih ima v uporabi, da lahko iz njih vzame stvari, ki so potrebne za zagotavljanje osnovnih življenjskih potreb ter stvari, ki jih potrebuje za opravljanje svojega dela. Policija lahko prošnjo žrtve zavrne, če so nastopile okoliščine, zaradi katerih žrtve nima pravice vstopiti v stanovanje in druge prostore.

Pravica do popolne informiranosti

Pravica žrtve nasilja je, da se seznani z vsemi postopki, povezanimi s prijavo in obravnavo nasilja. V postopku obravnave na policiji ima pravico do seznaitve s potekom preiskave in z njeno/njegovo vlogo v policijski preiskavi (ima pravico do prejema izvoda zapisnika, pravico, da vloži predlog za

uveljavitev premoženjsko pravnega zahtevka zoper povzročitelja nasilja (odškodnina), pravico do pritožbe, pravico do uporabe maternega jezika oziroma jezika, ki ga razume). Pravico ima zahtevati prejem pisnega obvestila o začetku in koncu policijske preiskave kaznivega dejanja in tudi, da navede, na kateri naslov naj se ta obvestila pošiljajo.

Žrtev nasilja v družini ima pravico, da prejme ustrezne in pravočasne informacije o razpoložljivih podpornih storitvah in pravnih sredstvih. Ustrezne in pravočasne informacije so ji dolžne zagotavljati pristojne vladne institucije ter nevladne organizacije.

Pravica do spremljevalke/spremljevalca v postopkih

Žrtev nasilja si lahko izbere osebo – spremljevalko/spremljevalca, ki jo lahko spremlja v vseh postopkih, povezanih z nasiljem in v postopkih, kjer je udeležen povzročitelj nasilja, čeprav v tistem trenutku ni navzoč. Za prisotnost spremljevalca/spremljevalke v postopku zadostuje, da žrtev pred pričetkom postopka ali med samim postopkom izjavi, da jo določena oseba spremlja in želi, da je v postopku prisotna.

Spremljevalka/spremljevalec je lahko vsaka polnoletna oseba, ki v postopku ni obravnavana kot povzročitelj nasilja. Spremljevalka/spremljevalec pomaga žrtvi:

- pri zaščiti njenih pravic in integritete v postopkih pred pristojnimi institucijami,
- pri iskanju možnih rešitev aktualnih problemov,
- nudi ji tudi psihično oporo.

Institucija, ki vodi uradni postopek, lahko spremljevalki/spremljevalcu prepove, da žrtev spremlja v postopku, če ne izpolnjuje pogojev za spremljevalko/spremljevalca oziroma če obstaja verjetnost, da oseba, ki jo je žrtev izbrala, ne bo mogla opravljati nalog spremljevalke/spremljevalca glede na sorodstvene ali druge povezave z žrtvijo ali povzročiteljem nasilja.

Pravica žrtve do zagovornice/zagovornika

Po Zakonu o preprečevanju nasilja v družini ima žrtev pravico do zagovornice oziroma zagovornika, ki v skladu s posebnimi predpisi ščiti njene koristi v postopkih in aktivnostih, ki jo zadevajo.

Pravica do varstva identitete žrtve

Vladne institucije ter nevladne organizacije morajo kot poklicno skrivnost varovati podatke o nastanitvi žrtve in njenih otrocih ali drugih ukrepih za njihovo zaščito.

Javnosti ne smejo biti posredovani podatki o žrtvah ali povzročiteljih nasilja, na podlagi katerih bi bilo mogoče prepoznati žrtev ali njeno družino. Posredovanje podatkov je dopustno le, če je oseba polnoletna in s tem izrecno soglaša ter s tem ne izpostavlja otrok ali njihovih osebnih podatkov.

Starši ali otrokov skrbnik, rejnik, posvojitelj so dolžni v okviru izvajanja skrbi za otroka tega varovati pred izpostavljanjem javnosti.

Pravica do brezplačne pravne pomoči

Žrtev nasilja v družini je upravičena do brezplačne pravne pomoči, če je zanjo/zanj podana ocena ogroženosti zaradi nasilja v družini. Oceno ogroženosti poda pristojni center za socialno delo. Do te brezplačne pravne pomoči je žrtev upravičena v sodnih postopkih, ki se po Zakonu o preprečevanju nasilja v družini začnejo na njen predlog, in sicer v postopkih prepovedi zaradi nasilnih dejanj in v postopkih za prepustitev stanovanja v skupni uporabi ter za postopke po zakonu, ki ureja družinska razmerja, če je to po mnenju centra za socialno delo nujno potrebno.

Prošnja za brezplačno pravno pomoč se lahko odda na obrazcu »Prošnja za dodelitev brezplačne pravne pomoči«, ki je dostopen na spletni strani Sodstva Republike Slovenije.

O prošnji za dodelitev brezplačne pravne pomoči odloča pristojni organ za brezplačno pravno pomoč tistega sodišča, na območju katerega ima žrtev stalno ali začasno prebivališče. Prošnje, vložene po Zakonu o preprečevanju nasilja v družini, se obravnavajo prednostno.

Dodatne informacije

Brezplačna pravna pomoč je lahko redna, izredna, izjemna, posebna ali nujna brezplačna pravna pomoč. Do katere brezplačne pravne pomoči je oseba upravičena je odvisno od njenega materialnega položaja (od njenega dohodka, od tega ali je prejemnica/prejemnik denarne socialne pomoči, od njenih družinskih razmer, od njenega zdravstvenega stanja, morebitnih izrednih finančnih obveznostih, ki jo bremenijo ali od drugih razlogov, na katere oseba ni ali ne more vplivati in se je zaradi njih znašla v položaju materialne ogroženosti).

Pravico do brezplačne pravne pomoči ureja Zakon o brezplačni pravni pomoči. Upravičenke in upravičenci do brezplačne pravne pomoči so državljanke oziroma državljani RS ali tujke oziroma tujci z dovoljenjem za stalno ali začasno prebivanje v RS ali osebe brez državljanstva, ki zakonsko prebivajo/-te v RS, tujke oziroma tujci pod pogoji vzajemnosti ali pod pogoji in v primerih, določenih z mednarodnimi pogodbami, ki obvezujejo RS, ali osebe, za katere zakon ali mednarodna pogodba, ki obvezuje RS, določa, da so upravičenke do brezplačne pravne pomoči.

Pravica do odškodnine

Žrtev nasilja lahko po Zakonu o odškodnini žrtvam kaznivih dejanj zahteva odškodnino od države. Zahtevo lahko uveljavljajo žrtve naklepnega nasilnega dejanja ali njeni svojci. Odškodnina se prizna le prosilcem, ki so državljani Republike Slovenije ali državljani druge države članice EU.

Zahtevo za odškodnino se lahko odda na obrazcu »Zahteva za uveljavljanje odškodnine«, ki je dostopen na spletni strani Ministrstva za pravosodje.

Zahtevo lahko žrtev vloži v roku šest mesecev od dneva storitve dejanja. V kolikor pa zaradi telesnih poškodb v navedenem roku to ni bilo možno, mora zahtevo vložiti najpozneje v treh mesecih od dneva, ko so prenehali obstajati razlogi, zaradi katerih ni mogla vložiti zahteve, najpozneje pa v petih letih od dneva storitve dejanja.

Žrtev nasilja lahko vedno in neodvisno od postopka priznavanja odškodnine po Zakonu o odškodnini žrtvam kaznivih dejanj odškodnino uveljavlja v sodnem postopku. Več informacij o odškodninah je na voljo na spletni strani Ministrstva za pravosodje.

Pravice iz javnih sredstev

Po Zakonu o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev centri za socialno delo odločajo o:

- pravici do denarnih prejemkov,
- pravici do subvencij in plačil.

PRAVICE DO DENARNIH PREJEMKOV:	PRAVICE DO SUBVENCIJ IN PLAČIL:
• otroški dodatek, • denarna socialna pomoč, • varstveni dodatek, • državna štipendija.	• znižanje plačila za programe vrtcev, • subvencija malice za učence in dijake, • subvencija kosila za učence, • oprostitev plačil socialnovarstvenih storitev, • prispevek k plačilu sredstev, namenjenih za plačilo oziroma doplačilo pravic družinskega pomočnika, • subvencija najemnine neprofitnega najemnega stanovanja, namenskega najemnega stanovanja, bivalne enote, tržnega najemnega in hišniškega stanovanja, • pravica do kritja razlike do polne vrednosti zdravstvenih storitev, • pravica do plačila prispevka za obvezno zdravstveno zavarovanje za državljane Slovenije s stalnim prebivališčem v Sloveniji, ki niso zavarovanci iz drugega naslova po zakonu, ki ureja zdravstveno zavarovanje, • pogrebna in posmrtnina.

Več informacij o pravicah iz javnih sredstev je na voljo na spletni strani Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti.

Zakon o socialnovarstvenih prejemkih ureja tudi pravico do **izredne denarne socialne pomoči**, katere namen je kritje izrednih stroškov, ki so vezani na preživljanje in jih z lastnim dohodkom ali dohodkom družine ni mogoče pokriti. Namenjena je tudi v primeru, če se oseba ali družina iz razlogov, na katere ni imela vpliva, znajde v položaju materialne ogroženosti. **Dodeli se v obliki enkratnega zneska ali za obdobje od 3 do 6 mesecev.**

Pravice iz javnih sredstev lahko žrtev nasilja uveljavlja na enotni vlogi, ki je dostopna na spletni strani Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. Pri izpolnjevanju vloge lahko prosi za pomoč strokovne delavce na centrih za socialno delo.

RAZLIČNE OBLIKE POMOČI IN PODPORNIH STORITEV

Žrtvam nasilja so na voljo različni viri podpore in pomoči, ki jih potrebujejo, da bi se lahko prenehalo nasilje, ki ga doživljajo, da bi lahko zapustile/zapustili odnos, v katerem doživljajo nasilje, in da bi lahko okrevale/okrevali po izkušnjah nasilja.

Glede na rezultate ene od raziskav ima 95 % preživelih žrtev nasilja po tem, ko poiščejo in prejmejo pomoč, več znanja glede samozaščitnega ravnanja za zagotavljanje svoje varnosti in več upanja glede prihodnosti.

UKREPI ZA ZAŠČITO ŽRTVE NASILJA PRED NASILJEM

Ne glede na odločitev osebe, ki doživlja nasilja, ali bo podala ali ne bo podala prijave nasilja, je pomembno zagotoviti njeno/njegovo varnost.

Za zaščito žrtev in preprečevanje nasilja v družini in nasilja zaradi spola so na voljo različni ukrepi. Izvajajo jih policija, državno tožilstvo, sodišče in centri za socialno delo.

Ti ukrepi so:

- ukrepi sodišča (prepovedi) zaradi nasilnih dejanj,
- ukrepi za zagotavljanje varstva otrok,
- prepoved približevanja določeni osebi, kraju ali območju,
- prepustitev stanovanja v skupni uporabi,
- stanovanjsko varstvo v primeru nasilja ob razvezi,
- prednost pri dodelitvi neprofitnih stanovanj ali nujne bivalne enote.

Eden od pomembnih korakov za ustavitev nasilja in zaščito žrtev nasilja je prijava nasilja pristojnim institucijam.

Prepoved približevanja določeni osebi, kraju ali območju

Z ukrepom se določi, **da mora oseba, ki izvaja nasilje, oditi iz bližine žrtve**, se izseliti iz skupnega bivališča in **žrtve ne sme nadlegovati** niti osebno niti po telefonu ali pismih.

Ukrep izvede policija. Prepoved približevanja se povzročitelju nasilja izreče na kraju posredovanja za 48 ur. Preiskovalna sodnica/sodnik ukrep potrdi ali zavrže v roku 24 ur. Lahko ga **podaljša na do 15 dni**. Kasneje ga lahko na podlagi podanega predloga **podaljša na do 60 dni**. Predlog za podaljšanje je potrebno podati **kadarkoli pred iztekom prepovedi** približevanja.

Dodatne informacije o **policijski prepovedi približevanja** so na voljo na spletni strani Policije.

Prepovedi zaradi nasilnih dejanj

Žrtev nasilja lahko za lastno zaščito in za odvrnitev od nadaljnje škode sodišču predlaga, da povzročitelju nasilja, ki jo je telesno poškodoval ali ji je prizadejal škodo na zdravju, ali je drugače

posegal v njeno dostojanstvo ali druge osebne pravice, z odločbo prepove:

- vstopiti ali se zadrževati v določeni bližini stanovanja, v katerem živi,
- da se zadržuje in približuje krajem, kjer se žrtev redno nahaja (npr. delovno mesto, šola, vrtec),
- da na kakršenkoli način navezuje stike z žrtvijo (vključno s sredstvi za komuniciranje na daljavo),
- da vzpostavi srečanje z žrtvijo,
- prepove objavljane osebnih podatkov žrtve, dokumentov,
- odloči o prepustitvi stanovanja v skupni uporabi žrtvi.

Sodišče lahko varovalne ukrepe izreče tudi, če:

- je povzročitelj nasilja žrtvi grozil, da jo bo poškodoval ali drugače protipravno posegel v njeno dostojanstvo in osebne pravice,
- je povzročitelj nasilja protipravno vstopil v stanovanje, v katerem žrtev živi ali kako drugače motil njeno posest,
- povzročitelj nasilja žrtev proti njeni izrecni volji protipravno nadleguje, na primer z zasledovanjem ali uporabo sredstev za komuniciranje na daljavo, z uporabo oziroma objavljanjem njenih osebnih podatkov, sodnih spisov ali/in osebnih zapisov na svetovnem medmrežju.

Prepovedi oziroma varovalne ukrepe izreče sodišče. Trajanje ukrepov časovno omeji na največ 12 mesecev. Žrtev nasilja lahko poda predlog za podaljšanje trajanja izrečenega ukrepa pred iztekom roka, za katerega je bil ukrep izrečen. Sodišče lahko trajanje ukrepa podaljša večkrat, vendar vsakokrat za največ 12 mesecev. (ZPND 2008/2016)

Predlog sodišču za izrek varovalnih ukrepov v primerih, ko je žrtev otrok, lahko podajo tudi otrok – žrtev nasilja (starejši od petnajst let), njegovi starši, če jim ni odvzeta starševska skrb, ali center za socialno delo. Če so navedeni ukrepi izrečeni zaradi varstva otroka, njihovo izvajanje spremlja center za socialno delo.

Ukrepi za zagotavljanje varstva otrok

Za zagotavljanje varstva otrok lahko sodišče izreče:

- prepoved prehoda državne meje otroku, razen s posebej določeno osebo, organom ali organizacijo,
- odvzem osebnega dokumenta otroka v skladu z zakonom,
- prepoved izdaje osebnega dokumenta otroku na podlagi vloge enega ali obeh staršev ali tretje osebe,
- prepoved vročitve osebnega dokumenta otroka enemu ali obema staršema ali tretji osebi,
- odločitev o nujnem zdravniškem pregledu otroka ali zdravljenju otroka in o drugih zdravstvenih posegih. (ZPND 2008/2016)

Zakon o preprečevanju nasilja v družini določa, da je otrok žrtev tudi, če je le navzoč pri izvajanju nasilja nad drugimi družinskimi člani. Vsakdo, ki sumi, da je otrok žrtev nasilja, mora to prijaviti centru za socialno delo, policiji ali državnemu tožilstvu, četudi ga zavezuje poklicna molčečnost.

Prepustitev stanovanja v skupni uporabi

Sodišču se lahko predlaga, da odloči o prepustitvi stanovanja, ki je v skupni uporabi. Na predlog žrtve lahko sodišče povzročitelju nasilja, ki živi ali je živel v skupnem gospodinjstvu z žrtvijo, da **mora stanovanje v skupni uporabi prepustiti žrtvi v izključno uporabo v obsegu, kot ga je imel v uporabi sam.**

Sodišče časovno ne omeji trajanja ukrepa, če povzročitelj nasilja ni lastnik, solastnik ali skupni lastnik stanovanja v skupni uporabi.

Če sta žrtev in povzročitelj nasilja solastnika ali skupna lastnika stanovanja v skupni uporabi, če imata na zemljišču, na katerem je stanovanje v skupni uporabi, stavbno pravico, pravico užitka ali rabe, ali če sta ga skupaj najela, sodišče omeji trajanje ukrepa iz prvega odstavka tega člena na največ 12 mesecev. Sodišče lahko trajanje ukrepa na predlog žrtve podaljša še za največ 12 mesecev.

Sodišče omeji trajanje ukrepa največ 6 mesecev, če je povzročitelj nasilja sam ali s tretjo osebo lastnik, solastnik ali skupni lastnik stanovanja v skupni uporabi, ali če ima na zemljišču, na katerem je stanovanje, sam ali s tretjo osebo stavbno pravico, pravico užitka ali rabe, ali če ga je sam ali s tretjo osebo najel. Če žrtev v roku, ki ga določi sodišče, kljub skrbnemu prizadevanju ne more najti drugega primerne bivalnega prostora, lahko sodišče rok 6 mesecev na predlog žrtve izjemoma podaljša še za največ 6 mesecev, razen če bi to povzročilo nesorazmerno težko breme za tretjo osebo. (ZPND 2008/2016)

Žrtev nasilja je za ta ukrep upravičena do brezplačne pravne pomoči.

Povzročitelj nasilja, ki mora stanovanje prepustiti v izključno uporabo, je dolžan opustiti vsa dejanja, ki bi utegnila otežiti ali ovirati izključno uporabo stanovanja, lahko pa za izključno uporabo stanovanja zahteva primerno nadomestilo, če je to skladno z načelom pravičnosti. V času izključne rabe nosi uporabnik vse stanovanjske stroške rednega upravljanja stanovanja. (ZPND 2008/2016)

Namen ukrepa je preprečiti, da bi se žrtev zaradi svoje varnosti morala izseliti iz skupnega stanovanja in si iskati drugo primerno stanovanje (Filipčič 2014).

Stanovanjsko varstvo v primeru nasilja ob razvezi

V primeru nasilja v družini lahko na podlagi zahteve žrtve nasilja sodišče dodeli stanovanje v izključno rabo žrtvi, čeprav bi sicer obstajali pogoji za dodelitev le dela stanovanja. Sodišče izreče ta ukrep, če je to potrebno, da se ob razvezi prepreči nasilje med zakoncema ali nasilje nad otroki.

Sodišče trajanje ukrepa omeji na največ 6 mesecev, na predlog pa lahko ukrep izjemoma podaljša za največ 6 mesecev. (ZPND 2008/2016)

Žrtev nasilja je za ta ukrep upravičena do brezplačne pravne pomoči.

Zakonec, ki je drugemu zakoncu zavezan prepustiti stanovanje v uporabo, je dolžan opustiti vse, kar bi temu zakoncu oteževalo ali preprečilo uporabo stanovanja ali njegovega dela. V času izključne uporabe stanovanja stroške rednega upravljanja stanovanja nosi uporabnik. Povzročitelj nasilja lahko zahteva primerno nadomestilo za izključno uporabo stanovanja, če je to skladno z načelom pravičnosti.

Dodelitev neprofitnih stanovanj ali nujne bivalne enote

Žrtve nasilja v družini lahko na razpise za dodelitev neprofitnih stanovanj kandidirajo tako v kraju s stalnim prebivališčem, kakor v kraju začasnega prebivališča. Slednje pomeni, da lahko tudi z začasnim bivanjem v materinskih domovih, varnih hišah, zavetiščih in centrih za pomoč žrtvam kaznivih dejanj sodelujejo na razpisu za oddajo neprofitnih stanovanj v najem v kraju, kjer se tečasne namestitve nahajajo.

Obstaja tudi možnost izjemne dodelitve neprofitnega stanovanja neposredno na podlagi odločitve župana oz. direktorja javnega sklada, po poprejšnjem mnenju centra za socialno delo, za določen čas družini, ki ji je potrebna časna preselitev zaradi varstva interesov otrok.

Žrtev nasilja plačuje neprofitno najemnino. Glede na dohodke, ki jih ima, lahko zaprosi za subvencionirano najemnino.

Bivalne enote so namenjene začasnemu reševanju stanovanjskih težav najbolj ogroženih skupin prebivalstva. Dodeljujejo jih država, občine, javni stanovanjski sklad, neprofitne stanovanjske organizacije in druge organizacije.

Oblike pomoči, ki jih zagotavlja center za socialno delo pri obravnavi nasilja v družini

V primeru neposredne ogroženosti življenja in/ali zdravja žrtve CSD izvede nujne ukrepe za zaščito žrtve, kot so pomoč pri odhodu v krizni center, varno hišo ali drugo varno lokacijo, napotitev v ustrezno zdravstveno oskrbo. Takoj tudi obvestijo policijo in uskladijo začetne aktivnosti.

Če so ob odrasli žrtvi nasilja ogroženi tudi otroci ali so ti sami žrtev nasilja, mora CSD ugotoviti, ali so starši oziroma vsaj eden od staršev (tisti, ki ni nasilen) pripravljeni in sposobni zaščititi otroka, njegove potrebe, pravice in koristi.

Če starši niso pripravljeni ali sposobni zaščititi otrok, CSD prične s postopki in ukrepi za zaščito otrok, pri čemer upošteva stopnjo njihove ogroženosti.

CSD zagotavlja zaščito odraslih žrtev nasilja in mladoletnih otrok. Pomoč in obravnavo nudijo celotni družini, tudi povzročitelju nasilja, s ciljem prekiniti krog nasilja.

Ne glede na to od koga CSD prejme informacijo o sumu nasilja, prične s postopkom obravnave.

Obravnava nasilja in zaščita s strani CSD

Center za socialno delo ob prijavi nasilja vodi/zagotavlja:

- obravnavo žrtve nasilja,
- postopek zaščite mladoletnega otroka,
- obravnavo povzročitelja nasilja.

Obravnava žrtve

Strokovne delavke in delavci CSD v pogovoru z žrtvijo nasilja:

- identificirajo nasilje,
- kdo ga izvaja,
- kakšni so dejavniki tveganja in
- posledice nasilja,
- kakšno je psihofizično stanje žrtve in
- njena socialna mreža.

Izdelajo začetno oceno ogroženosti in skupaj z žrtvijo pripravijo individualni varnostni načrt za zagotavljanje varnosti in krepitev njenih moči. Žrtev seznani z vsemi pravicami in možnostmi pomoči, podpore. Ocenijo pripravljenost in zmožnost žrtve, da ob strokovni pomoči zaščiti sebe in otroke. Za učinkovito pomoč žrtvi nasilja je nujno potrebna njena pripravljenost na sodelovanje. Če žrtev ni pripravljena sodelovati in ne gre za sum kaznivega dejanja nasilja v družini, svojo pomoč in podporo strokovni delavci ponudijo za v prihodnje in ji izročijo informativne zloženke o različnih možnih oblikah pomoči.

Zaščita otroka

Na podlagi začetne ocene ogroženosti, ki jo izdelajo strokovni delavci/delavke CSD, lahko izpeljejo nujne ukrepe za zaščito otroka, če je neposredno ogroženo otrokovo življenje in/ali zdravje ali obstaja utemeljen sum, da bosta z neizvajanjem nujnih ukrepov ogrožena otrokovo zdravje in/ali življenje.

Strokovni delavci/delavke si ves čas vodenja postopka prizadevajo, da je otrokova družina vključena v postopek, z njo sodelujejo pri odpravi posledic ogroženosti otroka, zato nudijo pomoč z zagotavljanjem storitev za urejanje odnosov v družini (prva socialna pomoč, osebna pomoč, pomoč družini za dom) oziroma v okviru javnih pooblastil, ko je potrebno ukrepati in zaščititi otroka. Naloge so odvisne od stopnje ogroženosti otroka, zato je nujno, da iz začetne ocene ogroženosti izhaja, ali je otroka potrebno takoj zaščititi pred nasiljem oziroma ali otroka ni potrebno zaščititi, vendar otrok in družina potrebujeta druge oblike pomoči in podpore oziroma ali otroka ni potrebno zaščititi, pa tudi druge oblike pomoči in podpore niso potrebne.

Z nujnimi ukrepi se posega v ustavno zagotovljene pravice staršev in otrok, zato se pri izbiri nujnih ukrepov sledi načelu sorazmernosti in v družino (ali v pravice) poseže le toliko ali tako, kolikor je potrebno, da se dovolj zaščiti koristi otroka. Za izvedbo potrebnih nujnih ukrepov lahko center izda začasno odločbo na podlagi trenutnih verjetno izkazanih dejstev, ki se nadomesti s končno odločbo, za katero izpelje posebni ugotovitveni postopek.

Obravnava povzročitelja

S povzročiteljem nasilja v družini strokovni delavci opravijo storitev prva socialna pomoč in, če le-ta želi, ga lahko usmerijo v specializirane programe za pomoč, ki jih izvajajo nevladne organizacije. Pri pogovoru s povzročiteljem nasilja strokovni delavci izhajajo iz ničelne tolerance do nasilja. Pogovor opravijo z namenom, da povzročitelj prepozna nasilno vedenje in svojo odgovornost za izbrano vedenje ter posledice. Ponudijo mu možnost vključitve v socialnovarstvene storitve, ki jih izvaja center. Če se povzročitelj nasilja odloči za pomoč v obliki vključitve v različne programe, se spremljajo učinki in spremembe vedenja povzročitelja nasilja in tudi njegova pripravljenost za sodelovanje.

Prva socialna pomoč

Strokovne delavke/delavci opravijo pogovor z žrtvijo in s člani družine v okviru prve socialne pomoči z namenom, da skupaj s člani družine raziščejo situacijo, se seznani z dejstvi, pridobijo informacije ter ugotovijo socialno problematiko družine in posameznega družinskega člana. Strokovni delavci/delavke ločeno izvedejo pogovore z žrtvijo in povzročiteljem nasilja. Skrb za varnost žrtve je na prvem mestu, zato se pogovor z žrtvijo lahko opravi na delovnem mestu žrtve ali kakšnem drugem za žrtev varnem kraju. Pogovor z otrokom se v okviru socialno varstvene storitve lahko s soglasjem zakonitih zastopnikov opravi v ali brez njihove prisotnosti.

Do storitve prva socialna pomoč je upravičen vsakdo, ki se znajde v stiski. Izvajajo jo vsi CSD-ji v Sloveniji. Za storitev prve socialne pomoči se ni potrebno predhodno naročiti. Oseba, ki je v stiski, se lahko oglasi na kateremkoli CSD, ne glede na kraj stalnega bivanja.

Prva socialna pomoč je prostovoljna, zaupna in lahko tudi anonimna. V okviru te storitve osebo, ki zaprosi za prvo socialno pomoč, seznani z možnimi rešitvami in oblikami pomoči na centru in v drugih organizacijah ter jo krepijo pri iskanju virov moči.

Ocena ogroženosti

Za uspešno načrtovanje pomoči je potrebno oceniti, kakšna je stopnja ogroženosti žrtve nasilja. Pripravi se:

Ocena ogroženosti za odraslo žrtev

Odrasla žrtev nasilja sama najbolje oceni tveganje in verjetnost za nadaljevanje nasilja v družini, zato njeno oceno tveganja strokovni delavci upoštevajo in na tej podlagi načrtujejo nadaljnje ukrepe. Ocena se pripravi še na podlagi vedenja povzročitelja nasilja, psihičnega in fizičnega stanja žrtve, njenih prepričanj in podpore socialne mreže. Strokovna ocena ogroženosti je lahko nizka, srednja in visoka. Od stopnje ocene ogroženosti je odvisno nadaljnje načrtovanje – večja kot je stopnja ogroženosti, večje varnostne ukrepe je potrebno izpeljati.

Ocena ogroženosti za odraslo osebo in otroka

Če so v družini mladoletni otroci, strokovni delavci seznanijo odraslo žrtev nasilja s posledicami doživljanja nasilja v družini za otroke in starševsko odgovornostjo. Predstavijo vlogo centra v primeru ogroženosti otrok in poleg ocene ogroženosti za odraslo žrtev nasilja nujno pripravijo oceno ogroženosti tudi za otroka.

Ocena ogroženosti za otroka

Opravi se začetna ocena ogroženosti otroka, v okviru katere je potrebno ugotoviti, kdo s svojim vedenjem ogroža otroka in ali so starši oziroma vsaj eden od staršev (tisti, ki ni nasilen) pripravljeni in sposobni zaščititi otroka, njegove potrebe, pravice in koristi. Pomembno je upoštevati, da je otrok lahko neposredna ali posredna žrtev nasilja v družini.

Načrt pomoči žrtvi in multidisciplinarni tim

Na podlagi zbranih informacij, opravljene ocene ogroženosti in pripravljenosti žrtve nasilja na sodelovanje se pripravi načrt pomoči žrtvi. Pri CSD se oblikuje multidisciplinarni tim in ob timskem sodelovanju z različnimi službami in z žrtvijo nasilja oblikujejo, za žrtev, najučinkovitejši načrt pomoči. Z načrtom mora odrasla žrtev nasilja soglašati.

CSD pri obravnavi nasilja v družini sodeluje z drugimi institucijami in organizacijami:

- s policijo,
- z zdravstvom,
- s tožilstvom,
- z vzgojno-izobraževalnimi zavodi,
- z nevladnimi organizacijami.

Če je žrtev nasilja otrok, se v načrtu pomoči predvidijo tudi drugi ukrepi za varstvo otroka. Soglasje staršev oz. skrbnikov pri oblikovanju načrta pomoči ni potrebno, CSD ima zakonsko dolžnost in pooblastila, da otroka zaščiti pred nadaljnjim ogrožanjem oziroma zlorabljanjem.

Če je za zaščito žrtve potrebna namestitev v varno okolje, ji na CSD nudijo pomoč z informacijami o možnih namestitvah, preverijo prosto mesto za namestitev in pomagajo pri nastanitvi v varno okolje, pomagajo pri oblikovanju različnih dopisov in vlog ... Poskrbijo tudi za namestitev otroka ali mladostnika v krizni center za otroke ali krizni center za mlade.

UMIK PRED NASILJEM V VARNI PROSTOR

Ko se žrtev nasilja odločil zapustiti odnos, v katerem doživlja nasilje, je pomembno, da se ji zagotovi varnost. V mnogih primerih to pomeni umik v varen prostor stran od povzročitelja nasilja.

Pomembno je vedeti, da se lahko ženske in otroci, ki so žrtve nasilja, umaknejo pred nasiljem v krizne centre, zavetišča oziroma varne hiše in materinske domove.

V okviru varnega prostora, kamor se zatečejo, si lahko žrtve nasilja na novo uredijo življenje.

V varnem prostoru žrtvam nasilja nudijo varnost, ko se le-te znajdejo lahko tudi v situaciji življenjske ogroženosti, in jim zagotovijo stabilno, podporno okolje, v katerem lahko prevzamejo nadzor nad svojim življenjem, si na novo uredijo življenje in gradijo svojo prihodnost.

Varne namestitve

Varna hiša ali zatočišče

Varna hiša ali zatočišče je varen prostor na tajni lokaciji, v katerega se lahko umaknejo ženske, stare 18 let in več, z otroki ali brez njih, ki so v svojem bivalnem okolju ogrožene zaradi nasilja. Dečki, starejši od 14 oziroma 15 let, ne morejo bivati v varni hiši.

SPREJEM

Za sprejem v varno hišo je potreben predhodni dogovor.

Za sprejem žrtve nasilja kontaktirajo posamezno varno hišo. Kontakte lahko dobijo od institucij, ki nudijo pomoč žrtvam nasilja (CSD, SOS telefon, nevladne organizacije, zdravstvo). Na voljo so tudi na spletu.

Pred sprejemom v zatočišče oz. varno hišo strokovne delavke varne hiše izvedejo uvodni razgovor z žrtvijo, na katerem ženska predstavi svojo situacijo ter se hkrati seznani s pravili bivanja v zatočišču oz. varni hiši.

Če se ženska odloči za prihod, to lahko izvedejo praviloma že dan po uvodnem razgovoru.

ČAS BIVANJA

Bivanje v varni hiši traja največ 12 mesecev. V izrednih primerih se omenjeno obdobje lahko podaljša.

CENA

Za bivanje v varni hiši se plačuje mesečni denarni prispevek. Ženskam brez sredstev za preživljanje je omogočeno brezplačno bivanje v varni hiši.

STORITVE

Varna hiša nudi bivanje, strokovno pomoč, svetovanje, socialno zagovorništvo ter spremstvo na institucije.

DODATNI PODATKI

V Sloveniji deluje 16 varnih hiš, ki sprejemajo ženske in njihove otroke iz vse Slovenije, ne glede na kraj njihovega stalnega bivališča.

Zatočišče za ženske in otroke – žrtve nasilja, ki deluje pod okriljem Društva SOS telefon, zagotavlja tudi možnost bivanja gibalno oviranim ženskam in otrokom, ki doživljajo nasilje.

Krizni center za ženske

Krizni center je varen prostor na tajni lokaciji, kamor se lahko umaknejo ženske z otroki ali brez njih, ki so ogrožene zaradi nasilja in potrebujejo takojšen umik v varen prostor. Namestitev v krizni center je možna vsak dan, 24 ur na dan.

SPREJEM V KRIZNI CENTER

Za sprejem v krizni center ni potreben predhodni dogovor. Za umik v krizni center lahko žrtve pokličejo na telefonske številke kriznih centrov, ki so dosegljive ves čas. Kontakte lahko dobijo od institucij, ki nudijo pomoč žrtvam nasilja (CSD, SOS telefon, nevladne organizacije, zdravstvo). Na voljo so tudi na spletu.

ČAS BIVANJA

Krizni center nudi posameznici namestitev do 21 dni oziroma dokler se ne najde ustrezna dolgotrajnejša namestitev v varno hišo ali druge oblike namestitve.

CENA

V krizni center je posameznica sprejeta, tudi če nima dohodkov za preživetje.

STORITVE

V kriznem centru nudijo ženskam strokovno pomoč in podporo pri urejanju življenjske situacije.

DODATNE INFORMACIJE

V Sloveniji delujejo trije krizni centri, ki sprejemajo ženske in njihove otroke iz vse Slovenije, ne glede na kraj njihovega stalnega bivališča:

- Krizni center za žrtve nasilja v družini, Center za socialno delo Maribor,
- Krizni center za žrtve nasilja, Center za socialno delo Piran,
- Krizni center za ženske in otroke, žrtve nasilja, Društvo ženska svetovalnica.

Krizni centri za otroke in mlade

Hiša zavetja Palčica

je krizni center, namenjen otrokom v predšolskem obdobju od 0 do 6 let, pri katerih CSD ugotovi, da je zanje in za zaščito njihovih interesov nujno, da se nemudoma umaknejo iz zanje ogrožajočega oziroma neprimerne okolja.

SPREJEM

Hiša zavetja Palčica sprejema otroke iz vse Slovenije. Za namestitev otroka v Hišo zavetja Palčica se je potrebno obrniti na pristojni center za socialno delo.

ČAS BIVANJA

Bivanje v Hiši zavetja Palčica je omejeno na tri tedne. Pristojni CSD v tem času najde primerno rejniško družino, lahko pa se otrok vrne tudi domov, če se razmere med tem časom uredijo.

CENA

Bivanje v kriznem centru je za otroke brezplačno.

STORITVE

- Celodnevna oskrba otroka,
- spoznavanje otroka, njegovih navad, potencialov,
- izboljšanje psihosocialnega stanja otroka ...

Krizni center za mlade

je namenjen vsem otrokom, mladostnicam in mladostnikom od 6. do 18. leta starosti, ki se znajdejo v akutni stiski, zaradi katere je nujna izločitev iz okolja, v katerem bivajo.

SPREJEM

Otroci in mladi se lahko sami zatečejo v krizni center. Za sprejem ni potreben predhodni dogovor. Napotijo jih tretje osebe (strokovni delavci/delavke, svetovalke/svetovalci v šoli ...).

ČAS BIVANJA

Otroci, mladostnice, mladostniki lahko ostanejo v kriznih centrih do 21 dni, pod pogoji, ki jih prostovoljno sprejmejo. Krizni center v roku 24 ur obvesti starše ali skrbnike.

CENA

Bivanje v kriznem centru je brezplačno.

STORITVE

- Nudenje prve socialne pomoči in osebne pomoči mladim v stiski, ki se bodo vanj zatekli,
- sprejem in oskrba otrok in mladih do razrešitve njihovih težav, vendar največ tri tedne z možnostjo podaljšanja,
- nudenje zatočišča mladim, za katere je potrebna hitra in začasna odstranitev iz družine,
- priprava ukrepov za vrnitev mladoletnika oziroma mladoletnice v družino,
- sodelovanje s pristojnimi CSD, državnimi organi ter organizacijami, ki so pristojne za obravnavanje mladoletnic in mladoletnikov.

Poleg nudenja bivanja v kriznem centru za mlade opravljajo tudi enodnevne obravnave, informativne razgovore in svetovalne razgovore.

DODATNE INFORMACIJE

Krizni center za mlade deluje vsak dan, 24 ur na dan. V Sloveniji deluje 9 kriznih centrov za mlade. Vsi delujejo v okviru CSD.

Materinski dom

Materinski dom je namenjen materam z mladoletnimi otroki do 14. leta starosti, nosečnicam, porodnicam ter ženskam brez otrok, ki so se znašle v trenutni ali dalj časa trajajoči stiski in nimajo druge možnosti bivanja.

SPREJEM

V materinski dom so lahko sprejete prosilke, ki pridejo same ali jih za sprejem predlagajo druge strokovne službe (center za socialno delo ...). Prosilka mora vložiti pisno vlogo za sprejem v materinski dom.

ČAS BIVANJA

V materinskem domu lahko uporabnice bivajo največ eno leto.

CENA

Uporabnica plačuje prispevek za bivanje, ki je vezan na višino njenih dohodkov.

STORITVE

- Omogoča bivanje,
- nudi pomoč za reševanje prehodne stiske,
- nudi dolgotrajnejšo pomoč in strokovno podporo uporabnicam, da si čim prej uredijo samostojno življenje izven materinskega doma:
 - pomoč pri aktivnem reševanju eksistenčnih vprašanj,
 - prepoznavanje težav in skupno oblikovanje individualnega načrta,
 - pomoč pri predelovanju in integriranju izkušenj s socialnimi stiskami,
 - pomoč pri izboljšanju socialnih možnosti,
 - pomoč pri negi, oskrbi in vzgoji otrok,
 - pomoč pri širjenju socialne mreže,
 - zagovorništvo in spremstvo pri stikih z institucijami.

V Sloveniji deluje več materinskih domov.

KRIZNI TELEFONI ZA POMOČ ŽRTVAM NASILJA

Telefoni za pomoč žrtvam nasilja so brezplačni. Osnovni cilj te storitve je zagotoviti informacije in svetovanje žrtvam nasilja.

ZDRAVSTVENA OSKRBA

Žrtve nasilja v družini in nasilja zaradi spola imajo lahko zaradi izkušenj nasilja različne zdravstvene težave.

Nekatere posledice, s katerimi se žrtve lahko soočajo, so:

- Depresija in druge težave v duševnem zdravju.
- Psihosomatske težave, kot so nespečnost, glavoboli, prebavne težave, bolečine v hrbtu, medenici, »tiščanje« v prsnem košu itd.
- Pri ženskah, ki so žrtve nasilja, je bolj verjetno, da s predporodno oskrbo začnejo šele v tretjem trimesečju.
- Nosečnice so še bolj ranljive, saj pri njih obstaja večje tveganje, da jih povzročitelj nasilja udari v trebuh. Dva izmed najpogostejših vzrokov za tope poškodbe v predelu trebuha pri nosečnicah so padci in napadi. Do poškodbe placente ali neposredne poškodbe plodu, ki se konča s smrtjo ploda, lahko pride tudi v primerih, ko mati nima večjih poškodb. (McClure 1996)

Ustrezna zdravstvena oskrba je bistvenega pomena za okrevanje po izkušnjah nasilja, zdravje in dobro počutje.

Zaposleni v zdravstvu imajo pomembno vlogo pri odkrivanju in ukrepanju v primerih nasilja v družini in nasilja zaradi spola.

Zdravstvene težave kot posledica nasilja

Nasilje v družini in nasilje zaradi spola je problem epidemičnih razsežnosti. Poleg direktnih poškodb, ki so posledica nasilja in zlorabe, nasilje prispeva k številnim kroničnim zdravstvenim težavam, vključno z depresijo, odvisnostjo od alkohola in drugih substanc, če naštejemo le nekaj možnih posledic.

Če je žrtev telesno poškodovana, je bila posiljena, je noseča ali če ima zaradi nasilja duševne težave, je še posebej pomembno, da poišče zdravstveno pomoč. (Horvat in Matko 2014:126)

Fizična poškodba kot posledica nasilja

V primeru ko utrpi fizične poškodbe, je pomembno, da žrtev obišče:

- osebnega zdravnika/zdravnico ali
- ginekologinjo/ginekologa ali
- gre na urgenco, če je potrebno.

Pomembno je, da žrtve natančno opišejo poškodbe; kako je prišlo do njih, kdo jih je povzročil. V primeru prijave nasilja je lahko njihova zdravstvena kartoteka zelo pomemben dokaz na sodišču. (Horvat in Matko 2014:126)

Žrtve nasilja lahko vedno poiščejo zdravniško pomoč, tudi če morda ne želijo podati prijave nasilja.

Posilstvo ali druge oblike spolnega nasilja

Če je bila žrtev posiljena s strani partnerja ali koga drugega ali v primeru drugih oblik spolnega nasilja, je zelo pomembno, da poišče zdravstveno pomoč zaradi možnih poškodb, spolno prenosljivih bolezni ali nezaželene nosečnosti. (Horvat in Matko 2014:126)

V primeru da je žrtev spolnega nasilja otrok ali mladoletna oseba, mora zdravstvena ustanova sum kaznivega dejanja prijaviti ustreznim organom. (Horvat in Matko 2014:126)

Da bi ohranili materialne dokaze, se žrtev pred zdravniškim pregledom ne sme umiti, stuširati in vreči stran oblačil.

Posilstvo/spolno nasilje v zakonski zvezi/intimnopartnerski zvezi se preganja na predlog. Možnost podaje predloga je do 3 mesece od povzročitve dejanja. Prijava kasneje ne bo obravnavana kot kaznivo dejanje spolnega nasilja/posilstva, lahko pa bo element pri dokazovanju nasilja v družini.

Nasilje med nosečnostjo

Če je žrtev nasilja noseča in jo je povzročitelj fizično napadel (posebej nevarni so udarci in brce v trebuh), mora iti na pregled h ginekologu/ginekologinji.

Tudi druge oblike nasilja (psihično, spolno ...) vplivajo na potek nosečnosti. Nasilje med nosečnostjo lahko povzroči splav, krvavitve v prvem in drugem trimesečju nosečnosti, prezgodnji porod, nizko porodno težo in druge zaplete med nosečnostjo.

Posledici sta lahko tudi depresija in poporodna depresija ali težave z dojenjem. (Horvat in Matko 2014:126)

Povzročitelji nasilja pogosto ne razmišljajo, da lahko povzročijo škodo nerojenemu otroku.

Težave v duševnem zdravju

Težave v duševnem zdravju (depresija, anksioznost, motnje hranjenja, zloraba drog in alkohola, samomorilnost, travmatska stresna motnja ...) so ena izmed pogostih posledic nasilja, zlasti v primeru, ko žrtev doživlja nasilje dalj časa.

Izkušnje nasilja lahko pomembno vplivajo na spremembo človekovega zaznavanja sebe, drugih in sveta.

Žrtve nasilja lahko poiščejo pomoč pri:

- osebnem zdravniku/zdravnici,
- psihiatru/psihiatrinji,
- psihologu/psihologinji,
- drugih strokovnjakinjah/strokovnjakih.

PSIHOSOCIALNA PODPORA IN POMOČ ŽRTVAM NASILJA

Psihosocialna podpora je neterapevtska intervencija, ki pomaga osebi pri spoprijemanju s stresorji, s katerimi se sooča. Psihosocialna podpora se izvaja v različnih situacijah. Njen glavni cilj je odziv na psihološke in fizične potrebe ljudi.

Zgodnja in ustrezna psihosocialna podpora lahko (International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies 2016):

- prepreči, da se stiska in trpljenje človeka še poglobi,
- pomaga ljudem bolje obvladovati stresorje in ponovno vzpostaviti »ritem« vsakdanjega življenja,
- pomaga ljudem, da zaživijo »običajno« življenje.

Oblike psihosocialne podpore, ki so na voljo:

Zagovorništvo je vzpostavljanje kontakta z institucijami, podpora in pomoč pri izpolnjevanju, zbiranju dokumentacije za postopke, ki jih vodijo pristojne institucije, spremljanje žrtve v postopkih.

Cilji psihosocialne podpore

- Opolnomočiti žrtve nasilja in jih seznaniti z njihovimi pravicami in možnimi oblikami podpore in pomoči, ki so na voljo.
- Predelava posledic nasilja, ki vplivajo na življenje žrtve.
- Prepoznati in aktivirati vire moči žrtve, krepitev socialne mreže žrtve.
- Zmanjševanje posledic nasilja in tveganja, da bi oseba ponovno doživela izkušnje nasilja.
- Spodbujanje sprememb na osebni ravni žrtve (predelava izkušenj, povezanih z nasiljem, razumevanje dinamike nasilja, boljša samopodoba in samozavest, prevzeti odgovornost za svoje življenje).

Psihosocialno podpora žrtvam nasilja v družini in nasilja zaradi spola zagotavljajo specializirane nevladne organizacije in centri za socialno delo.

PSIHOLOŠKO SVETOVANJE IN PSIHOTERAPIJA

Za nekatere ljudi je po izkušnjah nasilja ustrezna pomoč psihološko svetovanje. Slednje je priložnost, da izrazijo svojo stisko, svoje skrbi in dobijo aktualne informacije o običajnih odzivih na travmatske izkušnje nasilja in njihovih posledicah. To jim pomaga k boljšemu razumevanju svojega odziva in k razbremenitvi. V svetovalnem procesu dobijo podporo za prepoznanje in aktiviranje svojih notranjih in zunanjih virov moči in pomoči. (Lavrič in Štirn 2016)

Nekateri posamezniki po izkušnjah nasilja potrebujejo psihoterapevtsko pomoč. Cilj psihoterapevtske pomoči žrtvam nasilja je pomoč na poti okrevanja po izkušnjah nasilja.

Prvi korak v psihoterapevtskem procesu je vzpostaviti občutek varnosti in zaupanja, s stabilizacijo, vzpostavljanjem kontrole regulacije čustev. V drugi fazi po vzpostavitvi občutka varnosti sledi predelava travmatskih izkušenj in spominov s ciljem integracije travmatske izkušnje in ponovne »vključitve v življenje tukaj in sedaj« – kot zadnje faze procesa. Za žrtve nasilja je pogosto cilj njihovega dela v psihoterapevtskem procesu, da bi imele možnost polno živeti svoje življenje in to danes, ne v preteklosti.

Žrtve nasilja se lahko po pomoč psihološkega svetovanja in psihoterapevtsko pomoč obrnejo na organizacije, ki nudijo brezplačno ali samoplačniško obravnavo.

PODPORA SOCIALNE MREŽE

(družina, prijatelji, sodelavci, sosedge ...)

Žrtev nasilja potrebuje osebo ali osebe, ki jim lahko zaupa in jim pove o nasilju. Pomembno je, da ji/mu osebe, ki jim žrtev pove o nasilju, verjamejo in ji/mu ponudijo podporo in pomoč.

Podporna oseba je lahko prijateljica ali prijatelj, družinski član oz. članica, soseda ali sosed, sodelavec ali sodelavka, predstavnik ali predstavnica lokalne skupnosti itd.

Moja podporna mreža

Pomislite na ljudi, na katere se lahko obrnete in jih prosite za podporo in pomoč, ko jo potrebujete. Kdo so ljudje v vaši socialni mreži, s katerimi lahko govorite, ko ste v stiski, ko se soočate s težavami, izgubami ali drugimi izzivi v življenju. Natisnite ta delovni list in izpolnite imena.

Ali lahko razširite svojo podporno mrežo?

Močna podporna socialna mreža je eden od najpomembnejših varovalnih dejavnikov – pomaga nam pri spoprijemanju z različnimi izzivi v življenju. To je tudi eden od temeljnih dejavnikov prožnosti.

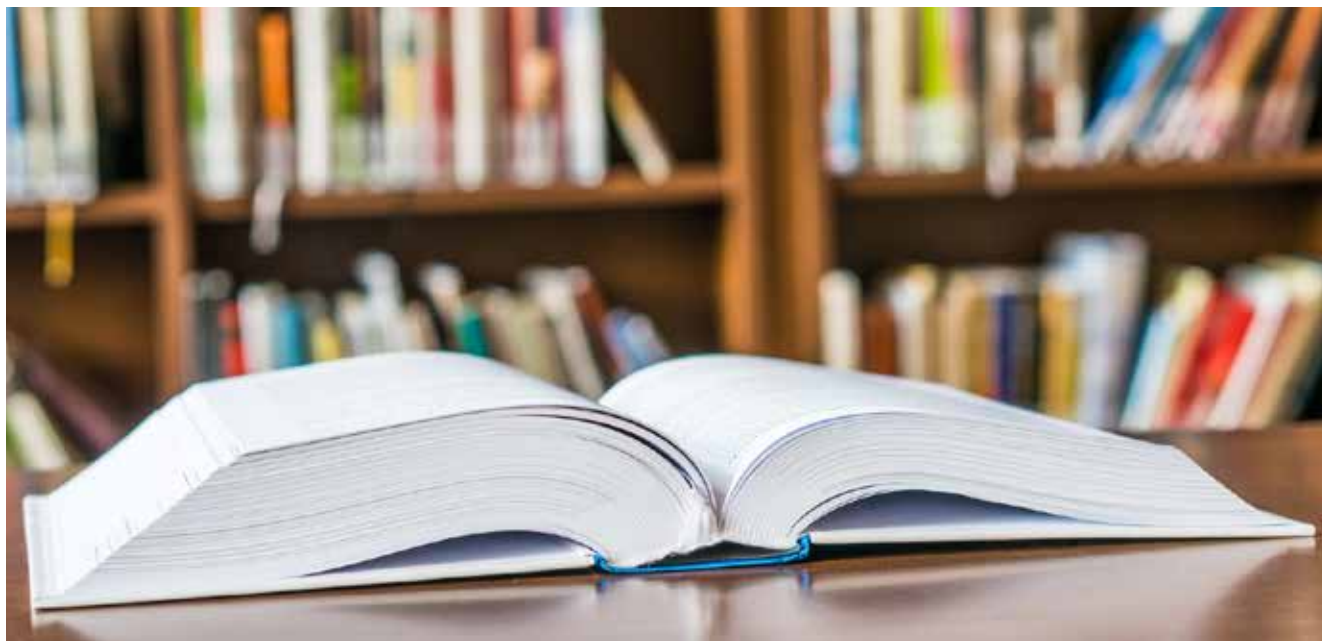

Žrtve nasilja potrebujejo podporno socialno mrežo, ki jim pomaga okrevati po izkušnjah nasilja.

Prožnost je sposobnost, da se v primeru težkih ali ogrožajočih razmer, v času življenjskih preizkušenj, različnih negativnih izkušenj pozitivno prilagodimo, ponovno vzpostavimo osebno ravnovesje in se »postavimo nazaj na noge«. Zaradi prožnosti lahko ohranimo svoje zdravje, blagostanje in uspevamo, ne glede na negativne okoliščine, s katerimi se ali smo se soočali. (American Psychological Association 2016)

»KNJIŽNICA« ZAKONSKIH PREDPISOV IN DRUGIH VIROV

Slovenska zakonodaja

Zakon o preprečevanju nasilja v družini (ZPND), Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o preprečevanju nasilja v družini – ZPND-A

- Pravilnik o sodelovanju organov ter o delovanju centrov za socialno delo, multidisciplinarnih timov in regijskih služb pri obravnavi nasilja v družini
- Pravilnik o sodelovanju policije z drugimi organi in organizacijami pri odkrivanju in preprečevanju nasilja v družini
- Pravilnik o obravnavi nasilja v družini za vzgojno-izobraževalne zavode
- Pravilnik o pravilih in postopkih pri obravnavanju nasilja v družini pri izvajanju zdravstvene dejavnosti
- Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja nasilja v družini 2009–2014

Zakon o nalogah in pooblastilih policije (ZNPPol)

Pravilnik o prepovedi približevanja določeni osebi, kraju ali območju

Kazenski zakonik (KZ-1)

Zakon o kazenskem postopku (ZKP)

Pravilnik o izvrševanju varstvenega nadzorstva

- Zakon o varstvu javnega reda in miru (ZJRM-1)
- Zakon o prekrških (ZP-1)
- Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (ZZZDR)
- Zakon o partnerski zvezi (ZPZ)
- Zakon o pravnem postopku (ZPP)
- Zakon o mednarodnem zasebnem pravu in postopku (ZMZPP)

Zakon o odškodnini žrtvam kaznivih dejanj (ZOŽKD)

Obligacijski zakonik (OZ)

Stvarnopravni zakonik (SPZ)

Stanovanjski zakon (SZ-1)

Zakon o socialnem varstvu (ZSV)

- Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2013–2020

Zakon o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev (ZUPJS)

Zakon o socialno varstvenih prejemkih (ZSVarPre)

Zakon o brezplačni pravni pomoči (ZBPP)

Zakon o izvršbi in zavarovanju (ZIZ)

Zakon o Javnem jamstvenem, preživninskem in invalidskem skladu Republike Slovenije (ZJSRS)

Zakon o varstvu osebnih podatkov (ZVOP-1)

Zakon o tujcih (ZTuj-2)

Zakon o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju (ZFPPIPP) Zakon o uresničevanju načela enakega obravnavanja (ZUNEO)

Zakon o enakih možnostih žensk in moških (ZEMŽM)

- Resolucija o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških (2005–2013)

Mednarodni dokumenti

Organizacija združenih narodov

- Splošna deklaracija človekovih pravic
- Konvencija ZN o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk
- Opcijski protokol h Konvenciji o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk
- Mednarodni pakt o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah
- Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah
- Konvencija o otrokovih pravicah
- Protokol za preprečevanje, zatiranje in kaznovanje trgovine z ljudmi, zlasti ženskami in otroki, ki dopolnjuje Konvencijo Združenih narodov proti mednarodnemu organiziranemu kriminalu
- Deklaracija ZN o odpravi nasilja nad ženskami
- Poročila Republike Slovenije odborom Združenih narodov o uresničevanju določil konvencij ZN

Svet Evrope

- Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin
- Konvencija Sveta Evrope o preprečevanju in boju proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini (Istanbulska konvencija)
- Konvencija Sveta Evrope o zaščiti otrok pred spolnim izkoriščanjem in spolno zlorabo (Lanzarotska konvencija)
- Konvencija Sveta Evrope o ukrepanju proti trgovini z ljudmi
- Evropska konvencija o preprečevanju mučenja in nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja
- Evropska socialna listina

Evropska unija

- Resolucija Evropskega parlamenta z dne 26. novembra 2009 o odpravi nasilja nad ženskami
- Odločitve evropskega sodišča za človekove pravice
- Zbirka primerov s kratkimi opisi

Drugi dokumenti

- Nacionalna raziskava o nasilju v zasebni sferi in v partnerskih odnosih
- Poročilo o nacionalni raziskavi o nasilju v zasebni sferi in partnerskih odnosih
- Nasilje nad ženskami: vseevropska raziskava, Rezultati na kratko
- Delovno gradivo za smernice strokovne obravnave otroka, ki doživlja zanemarjanje in nasilje
- Strokovna izhodišča za delo z odraslimi žrtvami nasilja v družini
- Nacionalni načrt dela proti nasilju nad ženskami
- Analiza stanja. Podlaga za resolucijo o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških (2005–2013)
- Spletna raziskava o kaznivih dejanjih iz sovraštva in diskriminaciji zoper pripadnice in pripadnike LGBT populacije (Agencija EU za temeljne pravice)
- Splošna priporočila Odbora za odpravo diskriminacije žensk
- Študija generalnega sekretarja Združenih narodov o nasilju nad otroki
- Posebna poročevalka Združenih narodov za nasilje nad ženskami
- Pekinška deklaracija in Izhodišča za ukrepanje
- Nairobijske dolgoročne strategije za izboljšanje položaja žensk
- Kaljenje št. 10, Strokovne smernice za delo centrov za socialno delo pri zaščiti otrok pred nasiljem v družini, Bilten Skupnosti CSD Slovenije, december 2010.
- Obran, N. (2014). Nasilje nad ženskami – prav(n)e poti v varno življenje žensk in otrok, praktični vodnik po sodnih in upravnih postopkih, Ljubljana: Društvo za nenasilno komunikacijo.
- Veselič, Š., Horvat, D. in Plaz, M., ur. (2014) Priročnik za delo z ženskami in otroki z izkušnjo nasilja, s. 157–74. Ljubljana: Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja.
- Katalog javnih pooblastil, nalog po zakonu in storitev, ki jih izvajajo centri za socialno delo; Skupnost centrov za socialno delo, Ljubljana 2007.

VPRAŠANJA ZA PONOVI IN UTRJEVANJE ZNANJA

V katerih primerih gre za nasilje v družini? Izberite vse tri pravilne odgovore.

- a. Psihično nasilje.
- b. Rop.
- c. Fizično nasilje.
- d. Ekonomsko nasilje.
- e. Kraja.

Kaj je fizično nasilje?

- a. Vsako ravnanje s spolno vsebino, v katerega je žrtev prisiljena, s katerim se ne strinja ali zaradi svoje starosti, razvojne stopnje ne razume njegovega pomena.
- b. Vsa ravnanja, s katerimi povzročitelj nasilja pri družinskem članu povzroči strah, ponižanje, občutek manjvrednosti, ogroženosti in druge duševne stiske.
- c. Vsaka uporaba fizične sile, ki pri družinskem članu povzroči bolečino, strah ali ponižanje, ne glede na to, ali so nastale poškodbe.
- d. Kadar oseba opušča dolžno skrb za družinskega člana, ki takšno skrb potrebuje zaradi bolezni, invalidnosti, starosti, razvojnih ali drugih osebnih okoliščin.

Katero od naštetih vedenj ali dejanj ne pomeni zalezovanja?

- a. Sledenje žrtvi in pojavljanje na domu ali v službi žrtve.
- b. Neplačevanje preživnine za otroka.
- c. Pošiljanje neželenih daril, pisem, čestitk ali e-pošte žrtvi.
- d. Vožnja mimo, čakanje pred ali obisk žrtve na njenem domu, v šoli ali službi.
- e. Uporaba tehnologij za zasledovanje žrtve.

Kaj so vzroki za nasilje v družini?

- a. Uživanje alkohola ali drog.
- b. Partnerjeva nezvestoba.
- c. Izzivalno, neprimerno vedenje žrtve.
- d. Ni neposrednih vzrokov za nasilje v družini.
- e. Neprimerno, težavno vedenje otroka.

Zakaj žrtve nasilja ostanejo v odnosih, v katerih doživljajo nasilje? Izberite dva pravilna odgovora.

- a. Osamljenost.
- b. Občutki krivde.
- c. Močna podpora socialne mreže žrtve.
- d. Strah.
- e. Ekonomska odvisnost.

Kateri sta dve glavni značilnosti družin, v katerih se dogaja nasilje v družini? Izberite oba pravilna odgovora.

- a. Zloraba moči s strani povzročitelja nasilja.
- b. Družina ima srednji družbeno-ekonomski položaj.
- c. Eden izmed staršev je nezaposlen.
- d. Visoka stopnja nadzora s strani povzročitelja nasilja.
- e. Eden izmed članov družine je alkoholik.

Ali obstaja značilna kombinacija posledic, ki nam lahko pomaga prepoznati nasilje v družini?

- a. Da. Žrtve so depresivne, imajo različne zdravstvene težave. Običajno nimajo primerne podpore s strani svoje socialne mreže.
- b. Da. Žrtve se bojijo za svoje življenje. Običajno imajo finančne težave. Nimajo podpore socialne mreže.
- c. Ne. Značilna kombinacija posledic, ki bi lahko potrdila, da gre za nasilje v družini, ne obstaja.
- d. Da. Žrtve imajo težave s pozornostjo in koncentracijo, imajo nizko samopodobo, nizko samozavest ter težave s spanjem.
- e. Da. Žrtve imajo sindrom kroničnih bolečin, migren ter glavobolov.

Koliko kontaktov z različnimi ustanovami, strokovnimi službami, posameznicami in posamezniki v povprečju vzpostavijo žrtve nasilja, preden dobijo pomoč, ki jo potrebujejo?

- a. 1–2
- b. 15–20
- c. 3–5
- d. 5–12
- e. 8–10

Kakšen je primeren odziv na razkritje nasilja? Izberite 4 pravilne odgovore.

- a. Sem podpora/podporen in prijazna/prijazen.
- b. Vprašam: »Kaj ste storili, da ste povzročili nasilje?«
- c. Vprašam: »Kako vam lahko pomagam?«
- d. Izrazim skrb. Povem ji/mu, da bi želela/želel pomagati.
- e. Poskušam soočiti osebo z domnevnim povzročiteljem nasilja. Poskušam jima pomagati, da bi razrešila njun konflikt.
- f. Povem ji/mu: »Vi niste krivi za nasilje.«
- g. Poskušam biti objektivna/objektiven in ne izražati čustev.

Kam se lahko žrtev obrne po pomoč, ko je ogroženo njeno življenje? Izberite 4 pravilne odgovore.

- a. Policija. Lahko pokliče interventno številko policije ali gre osebno na policijsko postajo.
- b. Nevladna organizacija.
- c. Trgovina.
- d. Center za socialno delo.
- e. Knjižnica.
- f. Zavetišče, krizni center, varna hiša.
- g. Sodišče.

Kateri so ukrepi za zaščito žrtve nasilja? Izberite vse tri pravilne odgovore.

- a. Prepoved približevanja določeni osebi, kraju ali območju.
- b. Razveza zakonske skupnosti.
- c. Poročanje medijev.
- d. Ukrepi sodišča zaradi nasilnih dejanj.
- e. Denarna kazen.
- f. Prepustitev stanovanja v skupni rabi.

Kaj je namen ukrepa »Prepoved približevanja določeni osebi, kraju ali območju«?

- a. Da se žrtvi nasilja zagotovi stanovanje.
- b. Da mora povzročitelj nasilja oditi iz bližine žrtve in žrtve ne sme nadlegovati.
- c. Da žrtev nasilja dobi denarno pomoč.
- d. Da se žrtvi nasilja zagotovi pomoč pri razvezi zakonske zveze.
- e. Da lahko žrtev nasilja brez težav odide v tujino.

Kakšne oblike varne namestitve so na voljo žrtvam nasilja v družini in nasilja zaradi spola? Izberite vse tri pravilne odgovore.

- a. Krizni center za ženske in otroke žrtve nasilja.
- b. Počitniški dom.
- c. Varna hiša.
- d. Varovano stanovanje.
- e. Hiša zavetja Palčiča.
- f. Dijaški dom.

Katere so pravice do denarnih prejemkov? Izberite vse štiri pravilne odgovore.

- a. Otroški dodatek.
- b. Pravica do zaposlitve.
- c. Denarna socialna pomoč.
- d. Pravica do minimalne plače.
- e. Varstveni dodatek.
- f. Državna štipendija.
- g. Pravica do zdravstvenega zavarovanja.

Kdo izreče ukrep »Prepustitev stanovanja v skupni rabi«?

- a. Center za socialno delo.
- b. Občinsko redarstvo.
- c. Policija.
- d. Lastnik stanovanja.
- e. Sodišče.

ZAKLJUČEK

Nasilje v družini in nasilje zaradi spola sta resna problema. Posledice nasilja predstavljajo tveganje za telesno in duševno zdravje in kakovost življenja žrtev.

Pomanjkanje znanja je del težave, medtem ko informacije ter to, da smo del širše koalicije za enakost in nenasilje predstavljajo pomemben del rešitve.

Hvala, ker ste si vzeli čas, da pridobite nova znanja o tej občutljivi temi. Vsak dan nas je več, ki vstopamo v krog nenasilja in pravimo: **»Imamo dovolj. Čas je za spremembe. In spremembe se začnejo z menoj.«**

**PRILOGE |
VIRI IN LITERATURA**

ALI SEM ŽRTEV NASILJA V DRUŽINI IN V INTIMNOPARTNERSKEM ODNOSU?

Vprašalnik za samooceno

1. Ali večino časa pazite, da s svojim vedenjem/dejanji ne razburite svojega partnerja⁴ ali družinskega člana⁵? DA/NE
2. Ali vaš partner/družinski član v celoti nadzoruje tako vaše finance, kakor tudi vse druge odločitve v vaši družini/v vašem življenju? DA/NE
3. Ali vas je strah izraziti svoje mnenje ob prisotnosti vašega partnerja/člana družine (zlasti če se to od njegovega mnenja razlikuje)? DA/NE
4. Ali vaš partner/družinski član uničuje vašo lastnino? DA/NE
5. Ali vas vaš partner/družinski član kritizira, kriči na vas, žali vas ali ljudi, ki jih imate radi, vas zmerja itd.? DA/NE
6. Ali vas vaš partner/družinski član ponižuje, npr. reče, da ste nesposobni, ničvredni itd.? DA/NE
7. Ali ste prisiljeni v spolne odnose s svojim partnerjem/družinskim članom? DA/NE
8. Ali vam vaš partner grozi, da bo odpeljal ali poškodoval vaše otroke? DA/NE
9. Ali je vaš partner ljubosumen do takšne mere, da vas neprestano obtožuje varanja? DA/NE
10. Ali vaš partner/družinski član nadzoruje vaše aktivnosti in vam ne zaupa? DA/NE
11. Ali vaš partner/družinski član zahteva vašo popolno podrejenost? DA/NE
12. Ali poskušate na vsak način ustreči svojemu partnerju/družinskemu članu, da vas ne bi poškodoval, prizadel? DA/NE
13. Ali vaš partner grozi, da bo poškodoval, prizadel vas ali vaše otroke, če bi ga zapustili? DA/NE
14. Ali vas vaš partner/družinski član pretepa, vas vleče za lase, meče stvari v vas, vas davi, zvija roke ...? DA/NE
15. Ali vas vaš partner/družinski član zasleduje, se pojavi, kjerkoli se nahajate? DA/NE
16. Ali vaš partner/družinski član nadzoruje, kako se oblačite (ne dovoli vam npr. nositi krila, obleke, šminke, določene frizure itd.)? DA/NE
17. Ali vam vaš partner/družinski član preprečuje, da bi se srečali ali govorili z drugimi ljudmi? DA/NE
18. Ali vam vaš partner/družinski član preprečuje, da bi hodili v službo, vam onemogoča dostop o vaše lastnine (npr. stanovanja, hiše, avta)? DA/NE
19. Ali vam vaš partner/družinski član govori, da vas ne bo pretepal, če se boste primerno obnašali? DA/NE
20. Ali je vaš partner/družinski član na kakršenkoli način nasilen do vaših otrok (fizično, spolno ali psihično)? DA/NE
21. Ali vam vaš partner/družinski član grozi, da vas bo poškodoval? DA/NE
22. Ali ima vaš partner/družinski član orožje in vam grozi, da bo poškodoval vas, vaše otroke ali druge ljudi? DA/NE
23. Ali vam vaš partner/družinski član preprečuje, da bi se npr. srečali s prijatelji, šli na poslovni sestanek, službeno pot, zabavo itd.? DA/NE

⁴ Zapisi v moški slovnični obliki veljajo za moške in ženske.

⁵ Družinski član je lahko starš, brat ali sestra, stari starš ali kdo od sorodnikov, ki živi z vami v stanovanju, hiši.

24. Ali vam vaš partner govori, da ne boste nikoli več videli svojih otrok, če ga boste zapustili? DA/NE
25. Ali vas vaš partner/družinski član sili v spolne dejavnosti, ki jih ne želite (gledanje pornografskih prizorov, spolni odnosi z drugimi ljudmi v zameno za denar, droge itd., objavljane materialov s spolno vsebino, v kateri ste udeleženi)? DA/NE
26. Ali ima vaš partner/družinski član vedno izgovor za svoje nasilno vedenje (»Kriv je alkohol.«, »Moja služba je preveč stresna!«, »Nisem se zavedala, kaj počnem.«, »Če se ne bi tako obnašala, tega ne bi naredil!«)? DA/NE
27. Ali vaš partner/družinski član nadzoruje vaš telefon in/ali vaše aktivnosti na spletu? DA/NE
28. Ali lažete svoji družini, prijateljem, zdravnikom o svojih podplutbah, urezninah, praskah? DA/NE
29. Ali vas vaš partner/družinski član nadleguje v službi? DA/NE
30. Ali vaš partner/družinski član objavlja informacije ali širi govorice o vas preko interneta, preko pisem, letakov ali od ust do ust? DA/NE

Povratna informacija

- **1 ali več odgovorov DA:** Vaši odgovori kažejo na to, da ste žrtev nasilja v družini ali v intimnem partnerskem odnosu. Pomembno je, da poiščete pomoč.
- **0 odgovorov DA:** Vaši odgovori kažejo na to, da v svoji družini oziroma v intimnem partnerskem odnosu ne doživljate nasilja.

VIRI IN LITERATURA

1. American Psychological Association. 2016. **The Road to Resilience**. Dostopno prek: <http://www.apa.org/helpcenter/road-resilience.aspx> (28. oktober 2016).
2. Barking and Dagenham. 2009. **Domestic Violence: A resource for trans people**. London: Greater London Domestic Violence Project.
3. Child Welfare Information Gateway. 2015. **What Is Child Abuse and Neglect? Recognizing the Signs and Symptoms**. Dostopno na: <https://www.childwelfare.gov/pubs/factsheets/whatiscan/> (15. junij 2016).
4. Council of Europe. 2011a. **Convention on Preventing and Combating violence against women and domestic violence**. Dostopno prek: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168008482e> (15. maj 2016).
5. Council of Europe. 2011b. **Explanatory Report to the Convention on Preventing and Combating violence against women and domestic violence**. Dostopno prek: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016800d383a> (15. maj 2016).
6. Društvo za nenasilno komunikacijo. 2016a. **Nasilje nad ženskami**. Dostopno prek: <http://www.drustvo-dnk.si/o-nasilju/nasilje-nad-enskami.html#> (5. junij 2016).
7. Društvo za nenasilno komunikacijo. 2016b. **Nasilje nad otroki**. Dostopno prek: <http://www.drustvo-dnk.si/o-nasilju/nasilje-nad-otroki.html#> (5. junij 2016).
8. eLearning portal for AVA – Against Violence & Abuse (AVA). 2016. Dostopno prek: <http://elearning.avaproject.org.uk/login/index.php> (5. junij 2016).
9. European Union Agency for Fundamental Rights. 2014. **Violence Against Women: An EU-Wide Survey**. Dostopno prek: <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-eu-wide-survey-main-results-report> (15. maj 2016).
10. European Union Agency for Fundamental Rights. 2016. **Women refugees at high risk of being victims of gender-based violence**. Dostopno prek: <http://fra.europa.eu/en/press-release/2016/women-refugees-high-risk-being-victims-gender-based-violence> (10. junij 2016).
11. European Women's Lobby. 2016. **Time for EU action to implement gender-sensitive humanitarian response, say women's organisations**. Dostopno prek: <http://www.womenlobby.org/Time-for-EU-action-to-implement-gender-sensitive-humanitarian-response-say> (5. september 2016).
12. Feder, G. S., M. Hutson, J. Ramsay, AR. Taket. 2006. **Women Exposed to Intimate Partner Violence. Expectations and Experiences When They Encounter Health Care Professionals: A Meta-analysis of Qualitative Studies**. Arch Intern Med, 166(1): 22–37.
13. Filipčič, K. 2002. **Nasilje v družini**. Ljubljana: Bonex.
14. Filipčič, K. 2014. Zakonodaja na področju preprečevanja nasilja v družini v Sloveniji. V. Veselič, Š., D. Horvat in M. Plaz. **Priročnik za delo z ženskami in otroki z izkušnjo nasilja**. Ljubljana: Društvo SOS telefon.
15. Horvat, D. 2016. Svetovalni pogovor z žensko z izkušnjo nasilja. Društvo SOS telefon. Neobjavljeno gradivo.
16. Horvat, D. in K. Matko. 2014. Oblike pomoči, pristojnosti in organizacije, ki nudijo pomoč ženskam in otrokom – žrtvam nasilja ter delajo z osebami, ki povzročajo nasilje. V Veselič, Š. D. Horvat in M. Plaz. **Priročnik za delo z ženskami in otroki z izkušnjo nasilja**. Ljubljana: Društvo SOS telefon.
17. International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies. 2016. **Psychosocial support**. Dostopno prek: <http://www.ifrc.org/en/what-we-do/health/psychosocial-support/> (10. december 2016).

18. Lavrič, A. in M. Štirn. 2016. ***Psihosocialna pomoč po nesrečah in drugih kriznih dogodkih: priročnik za vsakdanjo rabo***. Ljubljana: Uprava RS za zaščito in reševanje.
19. McClure, M. B. 1996. ***Domestic Violence: The Role of the Health Care Professional***. Michigan Family Review 02 (1): 63–75.
20. Michigan Judicial Institute. 2017. ***Domestic Violence Benchbook***. Dostopno prek: <https://mjeducation.mi.gov/benchbooks/dom-viol> (29. oktober 2016).
21. Office for the Prevention of Domestic Violence. 2016. ***Domestic Violence: Finding Safety and Support – Understanding the Problem***. Dostopno na: <http://www.opdv.ny.gov/help/fss/theproblem.html#whytrapped> (9. junij 2016).
22. Stien, P. T. in J. Kendall. 2004. ***Psychological Trauma and the Developing Brain. Neurologically Based Intervention for Troubled Children***. New York: Routledge.
23. Štirn, M. 2014. Poti do otroka z izkušnjo nasilja – kako otroku nuditi ustrezno podporo in pomoč pri soočanju s posledicami nasilja. V. Veselič, Š., Horvat, D., Plaz, M. (ur.). 2014. ***Priročnik za delo z ženskami in otroki z izkušnjo nasilja***. Ljubljana: Društvo SOS telefon.
24. UNHCR. ***Handbook for the Protection of Internally Displaced Persons***. Dostopno prek: <http://www.unhcr.org/4794b3512.pdf> (10. junij 2016).
25. United Nations. 2011. ***UNiTE to End Violence Against Women. Violence Against Women: The Situation***. Dostopno na: http://endviolence.un.org/pdf/pressmaterials/unite_the_situation_en.pdf (5. september 2016).
26. Veselič Š. (ur.). 2007. ***Na poti iz nasilja. Prakse dela proti nasilju nad ženskami***. Ljubljana: Društvo SOS telefon.
27. Wikipedia. Ekonomsko nasilje. Dostopno prek: https://sl.wikipedia.org/wiki/Ekonomsko_nasilje (11. julij 2016).
28. ***Zakon o preprečevanju nasilja v družini*** (ZPND). Ur. l. RS 16/2008 in 68/2016 (15. februar 2008 in 4. november 2016).

BELEŽKE

[illegible]

